

Τετράδιο Πρακτικών της Εσπερίδας «Δημογραφικό και Μετανάστευση στην Ελλάδα» την 11/2/2025

Βίντεο <https://www.youtube.com/watch?v=IUoE81Q6afY>

Μπασαράς

Πέρα από τον χαιρετισμό μου, έχω τους χαιρετισμούς των δύο υπουργών που δεν μπόρεσαν απόψε να έρθουν. Η μία υπουργός είναι στο εξωτερικό και είναι στο δρόμο της επιστροφής. Η άλλη έχει μεγάλη εμπλοκή.

Αγαπητοί φίλοι και φίλες, κυρίες και κύριοι, οι μεγάλες προκλήσεις της εποχής Δημογραφικό και μετανάστευση στην Ελλάδα είναι το θέμα της διαδικτυακής εσπερίδας απόψε. Η θεματολογία περιλαμβάνει τρεις μεγάλους άξονες το Δημογραφικό Θέμα και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, τη Μετανάστευση στην Ελλάδα και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης και τη Στατιστική του Δημογραφικού και της Μετανάστευσης.

Οι εισηγητές της Εσπερίδας, των οποίων συνοπτικά μεν αλλά αναλυτικότερα δε βιογραφικά θα παρουσιαστούν στη συνέχεια από τον συντονιστή, είναι διακεκριμένες προσωπικότητες και πραγματικά επαίοντες των θεμάτων τους και θα είναι κατά σειρά η κυρία Αλεξάνδρα Τραγάκη, καθηγήτρια Οικονομικής Δημογραφίας στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, ο Ναύαρχος Βασίλης Μαρτζούκος, Επίτιμος Διοικητής της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, Αντιπρόεδρος του Ε.ΛΙ.Σ.ΜΕ σήμερα και ο κ. Βύρων Κοτζαμάνης, ομότιμος καθηγητής Δημογραφίας του Τμήματος των Μηχανικών της Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου της Θεσσαλίας και Διευθυντής του Ινστιτούτου Δημογραφικών Ερευνών και Μελετών.

Στην εσπερίδα θα παρουσιασθούν, θα αναλυθούν και θα συζητηθούν το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Δημογραφικό, οι λόγοι για τους οποίους χρειάζεται ένα τέτοιο σχέδιο δράσης, αλλά και το τι μπορεί να περιμένει κανείς από αυτό. Οι άξονες πάνω στους οποίους έχει δομηθεί, οι στόχοι που θέτει, αλλά και η φιλοσοφία που υπηρετεί.

Ο συνδυασμός του δημογραφικού και του μεταναστευτικού ζητήματος αποτελούν τη μεγαλύτερη εθνική απειλή. Ο κύριος Μαρτζούκος θα μιλήσει πάνω σ αυτό το θέμα. Εκ του αποτελέσματος η μέχρι στιγμής αντιμετώπιση αμφοτέρων αποδεικνύεται ανεπαρκής. Στην παρουσίαση θα καταβάλει προσπάθεια μιας σύντομης περιγραφής των αιτίων της εξελίξεως και των σημαντικών επιπτώσεων τόσο του δημογραφικού όσο και του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ευρώπη και την Ελλάδα, με επιγραμματικές γενικές κατευθύνσεις αντιμετώπισης αυτών.

Και θα κλείσει και ο ομότιμος καθηγητής, ο κύριος Κοτζαμάνης, απαντώντας στα ερωτήματα: Ποια η δημογραφική εικόνα της Ελλάδας σήμερα και σε τι διαφέρει από αυτή των πρώτων μεταπολεμικών

δεκαετιών; Ποιες οι αναμενόμενες εξελίξεις στον ορίζοντα το 2050 και ποιες οι σημαντικότερες προκλήσεις που θέτει το δημογραφικό;

Έχουμε δύο χαιρετισμούς, έναν αρκετά ευρύ κι έναν πολύ συνοπτικό.

Ο πρώτος είναι από την Υπουργό Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, την κυρία Σοφία Ζαχαράκη:

Αξιότιμε Πρόεδρε του Κέντρου Αριστείας Ακρόπολις, κ. Μπασαρά,

Εκλεκτοί Ομιλητές,

Κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα να συγχαρώ το Κέντρο Αριστείας Ακρόπολις για την διοργάνωση αυτής της εσπερίδας για ένα τόσο σημαντικό ζήτημα το οποίο αποτελεί εθνική απειλή, το Δημογραφικό. Δυστυχώς λόγω Κυβερνητικών υποχρεώσεων δεν κατάφερα να συμμετάσχω διαδικτυακά. Η επιλογή της θεματολογίας «Δημογραφικό και Μετανάστευση στην Ελλάδα» αναδεικνύει την πολυπλοκότητα και τη σημασία των προκλήσεων που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία.

Το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας έχει βαθιές ρίζες. Η χαμηλή γονιμότητα, η γήρανση του πληθυσμού, σε συνδυασμό με τη μείωση του νεανικού πληθυσμού λόγω και του brain-drain, έχουν προκαλέσει μία πορεία συρρίκνωσης του πληθυσμού. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή του 2021, ο πληθυσμός της χώρας μας μειώθηκε κατά 3,5% σε σχέση με το 2011, ενώ οι γεννήσεις έπεσαν για πρώτη φορά κάτω από τις 80.000 το 2022.

Πέραν από την αριθμητική διάσταση, το πρόβλημα έχει βαθύ κοινωνικό και οικονομικό αποτύπωμα. Η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζουν την παραγωγικότητα του ανθρώπινου δυναμικού, την μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και την κοινωνική συνοχή ευρύτερα.

Η Ελλάδα έγινε η πρώτη χώρα που απέκτησε ένα συνεκτικό Σχέδιο Δράσης για το Δημογραφικό, που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα εργαλείων με ορίζοντα δεκαετίας. Παράλληλα, συστήνουμε Παρατηρητήριο για το Δημογραφικό, για το οποίο έχουμε καταθέσει τεχνικό δελτίο εξειδίκευσης στο ΕΣΠΑ, και αναμένουμε το πρώτο τρίμηνο του 2025. Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η παρακολούθηση των δράσεων και η αξιολόγηση τους βάσει δεικτών παρακολούθησης, οι οποίοι έχουν προβλεφθεί στο Σχέδιο Δράσης.

Οι πολιτικές μετανάστευσης θα πρέπει να υποστηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη και να προάγουν την κοινωνική συνοχή, χωρίς να βασιζόμαστε αποκλειστικά σε αυτές για να αντιμετωπίσουμε τις δημογραφικές προκλήσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, δεν πρέπει να παραβλέψουμε τη σημαντική πρόκληση της ανάκτησης εγκεφάλων (brain regain). Ήδη έχουμε δει αξιόλογη πρόοδο με την επιστροφή 350.000 νέων ανθρώπων που επιθυμούν να χτίσουν τη ζωή τους στη χώρα μας. Ένα πολύ ενθαρρυντικό γεγονός είναι ότι το Υπουργείο μας εξασφάλισε χρηματοδότηση ύψους 600.000 ευρώ από το TSI για να μελετήσει τους

παράγοντες που καθυστερούν την οικονομική ανεξαρτησία των νέων, χαρτογραφώντας τα υφιστάμενα μέτρα και αναπτύσσοντας συγκεκριμένες προτάσεις για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Δημογραφία. Ενώ μέσα από καινοτόμα προγράμματα όπως το «Πρώτο Ένσημο», με το οποίο βρήκαν εργασία 7.482 νέοι 18-29 ετών χωρίς προηγούμενη εργασιακή εμπειρία, και το Rebrain Greece, που συνδέει εξειδικευμένους επαγγελματίες με εξειδικευμένες θέσεις εργασίας με περισσότερες από 2.000 εγγραφές εταιριών και ενδιαφερομένων, υποστηρίζουμε με πράξεις την απασχόληση των νέων ανθρώπων.

Κυρίες και κύριοι,

Το δημογραφικό δεν είναι πρόβλημα που «λύνεται» με ένα μαγικό ραβδί. Είναι ένας διαρκής αγώνας. Με σχέδιο, με γνώση, με συνεργασία, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια κοινωνία που στηρίζει τις οικογένειες, ενισχύει τις νέες γενιές, σέβεται τους ηλικιωμένους, προσφέρει προοπτικές σε όλους. Και για να το πετύχουμε, σας θέλουμε όλους δίπλα μας: τους επιστήμονες, τους πολίτες, τους θεσμούς. Σας συγχαίρω για την εξαιρετική διοργάνωση και σας εύχομαι κάθε επιτυχία στις εργασίες αυτής της εσπερίδας.

Ο δεύτερος χαιρετισμός από την κα Σοφία Βούλτεψη, υφυπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου:

Αξιότιμε Πρόεδρε του Κέντρου Αριστείας Ακρόπολις, κ. Μπασαρά,

Εκλεκτοί Ομιλητές, Κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα να συγχαρώ το Κέντρο Αριστείας Ακρόπολις για την διοργάνωση αυτής της εσπερίδας για ένα τόσο σημαντικό για την πατρίδα μας θέμα: η Μετανάστευση στην Ελλάδα.

Δυστυχώς λόγω Κυβερνητικών υποχρεώσεων και ταξιδιού στην Ιταλία δεν μπορώ να συμμετάσχω διαδικτυακά.

Θεωρήστε δεδομένη, αφενός, τη στήριξή μου προς το έργο του Κέντρου σας, αφετέρου την ευαρέσκειά μου για τη σημασία και το ενδιαφέρον που έχει το δικό σας έργο στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου πάνω σε αυτό το τόσο καυτό ζήτημα, που απασχολεί την ελληνική κοινωνία.

Είμαι βεβαία ότι με την επιλογή και την παρουσίαση της θεματολογίας «Δημογραφικό και Μετανάστευση στην Ελλάδα» θα αναδείξετε την πολυπλοκότητα και τη σημασία των προκλήσεων που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία.

Σας συγχαίρω και σας εύχομαι κάθε επιτυχία στις εργασίες αυτής της εσπερίδας.

Δημήτρης Ν. Δεμάγκος

Καλησπέρα σας. Είμαι ο Ταξίαρχος Μηχανικός Αεροπορικών Εγκαταστάσεων, Έργων και Υποδομών. Δημήτρης Ν. Δεμάγκος και αισθάνομαι ιδιαίτερη τιμή που σήμερα για ακόμη μια φορά το Κέντρο Αριστείας ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ με τιμά με το συντονισμό αυτής της τόσο σημαντικής εσπερίδας που αφορά το δημογραφικό και την μετανάστευση στην Ελλάδα.

Καλωσορίζω και εγώ από την μεριά μου τους εκλεκτούς εισηγητές μας, την καθηγήτρια κ. Αλεξάνδρα Τραγάκη, τον Ναύαρχο κ. Βασίλειο Μαρτζούκο και τον καθηγητή κ. Βύρων Κοτζαμάνη.

Και μετά από αυτά θα ήθελα να ξεκινήσω, αν μου επιτρέψετε με την κυρία Τραγάκη, αφού πρώτα διαβάσω ένα σύντομο βιογραφικό της.

Η κυρία Αλεξάνδρα Τραγάκη είναι καθηγήτρια Οικονομικής Δημογραφίας στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Έχει πτυχίο Μαθηματικών από το ΕΚΠΑ και διδακτορικό από το Πανεπιστήμιο στο Παρίσι. Είναι ιδρυματική υπεύθυνη του Εράσμου από το 2018 έως σήμερα. Είναι ερευνήτρια στο Τμήμα Δημοσίων Οικονομικών στο Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών. Είναι σύμβουλος της Μονάδας Οικονομικής Έρευνας και Ανάλυσης στο Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομόνων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Είναι μέλος της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στην Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέλος του ΔΟΑΤΑΠ και Επιστημονικής Επιτροπής του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέλος επιτροπών εμπειρογνομόνων στο δημογραφικό και ασφαλιστικό σύστημα. Άμισθη Σύμβουλος Υπουργού Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας στην κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τον Δημογραφικό. Κυρία Τραγάκη, ο λόγος σε εσάς.

Αλεξάνδρα Τραγάκη

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την τιμητική πρόσκληση.

Ευχαριστώ πολύ τον κ. Μπασαρά και το Κέντρο Αριστείας Ακρόπολις για αυτήν την ημερίδα και την για αυτή την εκδήλωση και αυτήν την διαδικτυακή παρουσίαση του δημογραφικού.

Στο βαθμό που κατάλαβα σωστά, η πρόσκληση και η δική μου συμβολή σε αυτή την αποψινή συζήτηση είναι η παρουσίαση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό.

Στην ουσία είναι η πρώτη φορά που η Ελλάδα αποφασίζει να εφαρμόσει ένα Εθνικό σχέδιο δράσης για το δημογραφικό και κυρίως είναι η πρώτη φορά που μπαίνει το δημογραφικό σε μια πιο ευρεία διάσταση. Από τη διάσταση της ενίσχυσης των γεννήσεων και της στήριξης της πολύτεκνης οικογένειας και νομίζω ότι αυτό είναι μια μεγάλη καινοτομία. Είναι μια μεγάλη διαφοροποίηση σε σχέση με το πώς βλέπαμε μέχρι σήμερα τη δημογραφική πολιτική.

Αν ρωτήσεις κάποιον τί σημαίνει δημογραφική πολιτική ακόμη και εκτός Ελλάδος και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η ταύτιση με την ενίσχυση των γεννήσεων είναι σχεδόν άμεση δημογραφική πολιτική. Είναι να βοηθήσουμε τις οικογένειες να αποκτήσουν παιδιά, να βοηθήσουμε τα νέα ζευγάρια να αποκτήσουν παιδιά.

Στην πραγματικότητα όμως, η δημογραφική κατάσταση σήμερα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε πολλές άλλες ανεπτυγμένες χώρες, είναι τόσο δύσκολη που η εστίαση του προβλήματος δεν μπορεί

πια να είναι μόνο στις γεννήσεις. Οι γεννήσεις είναι η πηγή του προβλήματος. Οι γεννήσεις είναι η αιτία για την οποία αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε μπροστά στις δημογραφικές εξελίξεις που συντελούνται και κυρίως τα τελευταία 10 15 χρόνια, που είναι αυτές που έχουν θορυβήσει και περισσότερο τον κόσμο, την κοινή γνώμη, τους δημοσιογράφους αλλά και τους πολιτικούς για να φτάνουν να μιλάνε για την ανάγκη ενός εθνικού σχεδίου δράσης.

Η μείωση των γεννήσεων είναι η αιτία της μείωσης του πληθυσμού που αντιμετωπίζουμε από το 2000. Είναι η αιτία της γήρανσης του πληθυσμού. Είναι η αιτία της αρνητικής αν θέλετε αυτή την στιγμή ηλικιακής δομής. Ωστόσο, πλέον το πρόβλημα δεν είναι πια μόνο οι χαμηλές γεννήσεις, ακριβώς επειδή έχει περάσει πάρα πολύς χρόνος. Για την ακρίβεια, έχουν περάσει πάνω από τέσσερις δεκαετίες εξαιρετικά χαμηλών γεννήσεων, εξαιρετικά χαμηλού αριθμού παιδιών ανά γυναίκα.

Είμαστε ήδη από το 1985 σε επίπεδα που η βιβλιογραφία τα χαρακτηρίζει ως εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα γονιμότητας κάτω από 1,5 παιδί ανά γυναίκα και συχνά στο εύρος αυτό από 1,3 έως 1.5 παιδιά ανά γυναίκα. Οι επιπτώσεις στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού είναι πλέον πάρα πολύ έντονες και είναι πλέον μη αναστρέψιμες. Αυτό σημαίνει ότι ακόμα και μια μεγάλη αύξηση των γεννήσεων, ακόμα και αν καταφέρναμε να βρούμε όλα τα κουμπιά που κρατούν τα νέα ζευγάρια από το να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά ή που δυσκολεύουν την σύσταση μεγάλων οικογενειών.

Ακόμα κι αν καταφέρναμε να ξεπερνούσαμε αυτά τα εμπόδια, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε σήμερα, δηλαδή η μείωση του πληθυσμού θα συνεχιζόταν, η γήρανση του πληθυσμού θα συνεχιζόταν για τουλάχιστον άλλες τρεις δεκαετίες. Αυτό σημαίνει ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μία νέα κατάσταση που πλέον το πρόβλημα δεν είναι μόνο η γεννήσεις.

Το πρόβλημα είναι κατά κύριο λόγο η ηλικιακή δομή του πληθυσμού μας. Και τι συνέπειες έχει αυτό στην οικονομία, στην ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή, στην εδαφική ακεραιότητα, στις προοπτικές για το μέλλον. Και αυτό είναι που πρέπει να συζητήσουμε και να αντιμετωπίσουμε. Και το ευτύχημα είναι ότι νομίζω ότι αυτό έχει γίνει κατανοητό, τουλάχιστον από την Υπουργό Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και έχει αποτυπωθεί στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης, το οποίο είναι ένα Εθνικό Σχέδιο δράσης που δεν εστιάζει μόνο στις γεννήσεις, στην ενίσχυση των γεννήσεων και στη στήριξη της οικογένειας, αλλά είναι κάτι πιο ευρύ και προσπαθεί να δώσει περισσότερες διαστάσεις του προβλήματος.

Δώστε μου λίγο χρόνο να βρω το αρχείο που πρέπει για την διαμοίραση της οθόνης για να σας δείξω λίγα πράγματα για το τι είναι αυτό το Εθνικό σχέδιο δράσης και πώς δομείται τουλάχιστον και ποιες είναι οι βασικές του αρχές. Αυτό που προσπαθήσαμε να ξεκινήσουμε να επισημάνουμε από την αρχή είναι ότι η απόφαση απόκτησης ενός παιδιού είναι και παραμένει μία εντελώς προσωπική απόφαση. Κανείς δεν προσπαθεί να αλλάξει σε κάποιον γνώμη γύρω από το θέμα. Η ουσία είναι ότι αυτό που προσπαθεί να κάνει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης είναι να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις

ώστε να αποκτήσει τον αριθμό των παιδιών που επιθυμεί όποιος επιθυμεί, χωρίς αυτές, χωρίς αυτό να αποτελεί οπισθοδρόμηση ως προς τον ρόλο των φύλων.

Επιπλέον, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης έχει βάλει έναν κομβικό άξονα που έχει να κάνει με την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση γύρω από το δημογραφικό ζήτημα γύρω από όλες τις πλευρές του, τόσο την μείωση της γονιμότητας και των ορίων της βιολογικής γονιμότητας των γυναικών, αλλά και την ανάδειξη της σημασίας της γήρανσης σε ατομικό επίπεδο. Την προσπάθεια δηλαδή να καταφέρουμε ο καθένας από εμάς να γερνάμε με έναν καλύτερο και πιο υγιή, πιο ενεργό τρόπο για να πετύχουμε αυτό που λέμε σαν drum machine.

Και βέβαια δίνεται μεγάλη σημασία επίσης στην τοπική ανάπτυξη, διότι είναι ένα από τα σημαντικά προβλήματα όχι μόνο της χώρας αλλά και της Ευρώπης. Η ερημοποίηση μεγάλων περιοχών, ιδιαίτερα ορεινών, νησιωτικών και αυτό ακόμα έχει μια επίπτωση και στα δημογραφικά, στους δημογραφικούς δείκτες.

Έναυσμα για την δημιουργία αυτού του Εθνικού Σχεδίου δράσης είναι η πολύ δυσμενής κατάσταση στην οποία βρίσκεται αυτή τη στιγμή η χώρα αλλά και το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών. Είναι γεγονός ότι αυτή τη στιγμή Επτά στις δέκα χώρες παγκοσμίως έχουν ένα επίπεδο γονιμότητας χαμηλότερο από το απαιτούμενο για την αναπλήρωση των γενεών, δηλαδή το 70% των χωρών. Και δεν είναι όλες οι ανεπτυγμένες χώρες που έχουν γονιμότητα κάτω από το 2,1 υπάρχουν χώρες όπου η γονιμότητα είναι πολύ χαμηλότερη. Υπάρχουν περιοχές όπου η γονιμότητα είναι κάτω ακόμα και από το 1. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Νότια Κορέα αλλά και η γειτονική μας Μάλτα, όπου τα τελευταία χρόνια έχουν λιγότερο από 1 παιδιά η κάθε γυναίκα.

Παντού η γονιμότητα μειώθηκε πάρα πολύ γρήγορα το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα και η μείωση αυτή συνεχίστηκε και τον 21ο αιώνα. Και είναι ενδεικτικό ότι η γονιμότητα έχει πέσει στο μισό και από 5 παιδιά ανά γυναίκα το 1950 σε παγκόσμιο επίπεδο. Σήμερα είμαστε μόλις στο 2.5. Η κατάσταση της Ευρώπης βέβαια είναι δυσκολότερη απ ότι είναι οι άλλες περιοχές του κόσμου. Η Ευρώπη από το 1993 θα μείωνε τον πληθυσμό της από την δική της δυναμική.

Δεν συμβαίνει αυτό απλούστατα γιατί η μετανάστευση στην Ευρώπη είναι πολύ σημαντική. Διαφορετικά θα είχε μειωθεί κατά σχεδόν 14 εκατομμύρια πληθυσμός στο διάστημα από το 2000 έως το 2020. Και μια άλλη πολύ σημαντική εξέλιξη. Συνέπεια όλης αυτής της τάσης της γονιμότητας είναι η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων ή τουλάχιστον η αύξηση του αριθμού των ανθρώπων άνω των 65 ετών. Εάν τους θεωρούμε πλέον ηλικιωμένους. Και βέβαια η αύξηση του αριθμού των ατόμων άνω των 80, οι οποίοι αποτελούν σήμερα την ταχύτερα αναπτυσσόμενη ηλικιακή ομάδα.

Αυτός ο πίνακας παρουσιάζει μία σύγκριση της δημογραφικής κατάστασης στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη και τον κόσμο και βλέπουμε ότι η χώρα μας είναι από τις χώρες που

αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα εντονότερο, γιατί και οι ρυθμοί αύξησης είναι πιο μικροί και πιο αρνητικοί. Ο αριθμός των παιδιών ανά γυναίκα είναι από τα χαμηλότερα επίπεδα στην Ευρώπη και η γήρανση του πληθυσμού συντελείται πολύ γρήγορα, είτε αυτή αποτυπώνεται ως πληθυσμός, ως ποσοστό του πληθυσμού των παιδιών κάτω των 15 ετών.

Είτε το δούμε ως ποσοστό των άνω των 65 στον συνολικό πληθυσμό, είτε ακόμη το δούμε ως την ηλικιακή διάμεσο, δηλαδή η ηλικία η οποία χωρίζει τον πληθυσμό στη μέση και ο μισός είναι πάνω από αυτήν και ο άλλος μισός είναι κάτω από αυτήν. Έτσι σήμερα πάνω από τους μισούς Έλληνες είναι πάνω από 46 ετών. Και το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα είναι υψηλό και αυτό αποτυπώνεται σήμερα στα 79,5 χρόνια περίπου για τους άνδρες και γύρω στα 84 χρόνια για τις γυναίκες.

Συνοψίζοντας, η δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα νομίζω θα τα πει αναλυτικότερα και ο καθηγητής κ. Κοτζαμάνης. Είναι αυτή η μείωση του πληθυσμού που παρατηρείται από το 2001. Είναι το αρνητικό φυσικό ισοζύγιο από το 2011, δηλαδή από το 2011 οι θάνατοι είναι περισσότεροι από τις γεννήσεις. Οι γεννήσεις έχουν πέσει σχεδόν στις 70.000 τα τελευταία δύο χρόνια και πλέον ένας στους πέντε κατοίκους της χώρας είναι πάνω από 65 ετών, ενώ το ποσοστό των ατόμων άνω των 80 ετών είναι σήμερα διπλάσιο σε σχέση με αυτό που ήταν το 2000 και θα αυξηθεί ταχύτατα και τις επόμενες δεκαετίες, αποτέλεσμα του υψηλού προσδόκιμου ζωής και της καλής υγείας.

Τα ενδιαφέροντα κομμάτια στην εξέλιξη του Ελληνικού πληθυσμού και τα στοιχεία αυτά που δείχνουν το αναπόδραστο, αν θέλετε, αυτής της κατάστασης, είναι ότι δεν είναι μόνο ότι οι γεννήσεις μειώνονται και έχουν μειωθεί πολύ σε σχέση με 20 χρόνια πριν. Δεν είναι απλώς ότι ο πληθυσμός των παιδιών 0 έως 10 ετών είναι σήμερα σχεδόν 20% λιγότερος από ό, τι ήταν στις αρχές του 21ου αιώνα. Το πιο συγκλονιστικό από τις εξελίξεις είναι η μείωση του αριθμού των γυναικών 20 έως 40 ετών. Κάποιες από αυτές είναι γυναίκες που έφυγαν λόγω του brain drain, αλλά ένας μεγάλος αριθμός αυτών, οι 500.000 που λείπουν εντός εισαγωγικών σήμερα σε σχέση με 20 χρόνια πριν, είναι γυναίκες που δεν γεννήθηκαν ποτέ, ακριβώς επειδή μειώθηκε η γονιμότητα τα τελευταία 40 χρόνια.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μειώνεται πολύ έντονα και πολύ γρήγορα ο αριθμός των αυριανών εν δυνάμει μητέρων, των σημερινών και αυριανών μητέρων. Και εκεί ακριβώς εντοπίζεται και το τεράστιο πρόβλημα που δημογραφικά αντιμετωπίζουμε σήμερα. Ακόμα και αν αυξήσουμε τον αριθμό παιδιών ανά γυναίκα, λείπουν οι γυναίκες. Μειώνεται ο αριθμός των γεννήσεων.

Εξαρτάται από δύο πράγματα. Από το πόσα παιδιά κάνει η κάθε γυναίκα και από το πόσες γυναίκες έχουμε. Επειδή οι γυναίκες που έχουμε είναι πολύ λιγότερες σε σχέση με κάποια χρόνια πριν, ακόμα και αν οι σημερινές γυναίκες κάνουν περισσότερα παιδιά από αυτές, από τις μητέρες τους ή από όσες ή από την γονιμότητα που είχαν οι προηγούμενες γενιές, ο αριθμός των παιδιών θα συνεχίσει, ο ρυθμός των γεννήσεων θα συνεχίσει να μειώνεται και σίγουρα δεν μπορεί να φτάσει τον αριθμό των

θανάτων. Αυτό το αναπόδραστο είναι που προσπαθεί να διαχειριστεί το Εθνικό σχέδιο δράσης και κυρίως να διαχειριστεί τη νέα πραγματικότητα η οποία δημιουργείται μπροστά μας.

Και έχει ενδιαφέρον να δει κανείς ότι αυτό που λέμε γήρανση του πληθυσμού, που είναι συνέπεια της μείωσης των γεννήσεων αλλά και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, δηλαδή της πιθανότητας να ζήσει ο καθένας από εμάς περισσότερα χρόνια, δεν είναι και αυτό κάτι στατικό. Ένας πληθυσμός δε γερνάει με τον ίδιο τρόπο και οι επιπτώσεις της γήρανσης αλλάζουν από δεκαετία σε δεκαετία. Στην αρχή οι επιπτώσεις φαίνονται στην γήρανση του εργατικού δυναμικού.

Στη συνέχεια, έχουμε μία μείωση του εργατικού δυναμικού και χρειάζονται συγκεκριμένες δράσεις για την ενίσχυση της παραγωγικότητας των πιο μεγάλων σε ηλικία εργαζομένων. Στη συνέχεια έχουμε μια αύξηση του αριθμού των νέων συνταξιούχων εντός εισαγωγικών. Δηλαδή η γήρανση αποτυπώνεται με την αύξηση των ανθρώπων που είναι 65 έως 79 ετών. Και τέλος, σε ένα επόμενο στάδιο έχουμε την αύξηση των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Ακόμα δηλαδή και αυτό που ονομάζουμε φαινόμενο δημογραφική γήρανση, πληθυσμιακή γήρανση δεν είναι ένα στατικό φαινόμενο. Είναι ένα φαινόμενο που εξελίσσεται, που έχει διαφορετικές πτυχές στο πέρασμα των δεκαετιών και κάθε στιγμή καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε μια νέα κατάσταση, κάποια νέα δεδομένα. Και τα δεδομένα που έχουμε μπροστά μας είναι ότι στην αμέσως επόμενη δεκαετία θα αυξηθεί πολύ ο αριθμός των υπερηλικών των ανθρώπων άνω των 80 ετών, με ό, τι συνέπειες έχει αυτό για τις δαπάνες υγείας, αλλά κυρίως σε θέματα που έχουν να κάνουν με τη φροντίδα των ηλικιωμένων, τον αριθμό των ανθρώπων που θα πρέπει να ασχολείται με αυτό το κομμάτι, το οποίο στη χώρα μας δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένο και πέφτει, το βάρος πέφτει στην οικογένεια.

Άρα ξέρουμε ένα πράγμα ότι δεν μπορούμε να σταματήσουμε την πληθυσμιακή γήρανση, τουλάχιστον όχι άμεσα. Και ξέρουμε και άλλο ένα πράγμα ότι τα επόμενα χρόνια θα χρειαστούν πόροι, είτε αυτοί είναι ανθρώπινοι πόροι είτε είναι οικονομικοί πόροι για ένα πολύ συγκεκριμένο κομμάτι που λέγεται μακροχρόνια φροντίδα.

Διάγραμμα το οποίο έχει ενδιαφέρον κυρίως γιατί προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι προβολές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της Eurostat και δείχνουν ποιος είναι ο πληθυσμός της χώρας σήμερα σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας το 2070. Η αλήθεια είναι ότι οι πληθυσμιακές προβολές σπανίως πέφτουν μέσα. Ωστόσο, εάν τα πράγματα εξελιχθούν όπως είναι σήμερα και θεωρώντας ότι δεν θα υπάρχουν μεταναστευτικά ρεύματα, γιατί αυτή είναι η υπόθεση εργασίας, ότι δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα μεταναστευτικά ρεύματα, το 2070 είναι εντυπωσιακό, αλλά η ηλικία η επικρατέστερη, η πολυπληθέστερη, θα είναι οι γυναίκες άνω των 90 ετών και βλέπουμε πόσο μικρή είναι η ράβδος, η αντιστοιχία, η αναλογία των παιδιών από 0 έως 4 ετών, είτε πρόκειται για αγόρια και κορίτσια. Και η μεγαλύτερη συρρίκνωση. Η διαφορά αν θέλετε στις μπάρες εμφανίζεται στις ηλικίες 40 έως 60 ετών. Δηλαδή στις βασικές, στις βασικές παραγωγικές ηλικίες. Όλα αυτά δείχνουν το μέγεθος

του προβλήματος που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τα επόμενα χρόνια. Και αυτό προσπαθεί να αντιμετωπίσει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης.

Στην πραγματικότητα δεν μπορεί να ανατρέψει αυτή την κατάσταση, αλλά η προσπάθεια είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ώστε να αντιμετωπιστούν κατά κάποιο τρόπο οι συνέπειες και να δημιουργηθεί ένα κλίμα όσο το δυνατόν πιο ευνοϊκό για τις γεννήσεις, ώστε σιγά σιγά και με την πάροδο του χρόνου να μπορέσουν να αυξηθούν και να αποτραπεί η πολύ μεγάλη μείωση του πληθυσμού.

Για αυτό σε αυτή την προσπάθεια το Εθνικό Σχέδιο Δράσης καταρτίζεται πάνω σε 5 διαφορετικούς άξονες, 5 διαφορετικοί άξονες. Ο κάθε άξονας έχει κάποιους στόχους και κάποιοι στόχοι ερμηνεύονται μετά με μια σειρά από πολιτικές. Το βασικό είναι ότι αναγνωρίζεται το πολυδιάστατο του δημογραφικού χαρακτήρα και αναγνωρίζεται η ανάγκη να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις στήριξης της οικογένειας, όπου η οικογένεια δεν είναι μόνο τα παιδιά, αλλά είναι και οι ηλικιωμένοι γονείς, είναι και οι άνθρωποι με ανάγκες λόγω μεγάλης ηλικίας και στόχος είναι να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για τη διατήρηση του βιοτικού επιπέδου σε όλες τις περιοχές της χώρας, μπροστά σε έναν πληθυσμό που γερνάει και σε έναν πληθυσμό που συρρικνώνεται.

Ο βασικός στόχος του Εθνικού Σχεδίου Δράσης είναι να καταστήσει σαφές ότι παρακολουθεί τον άνθρωπο σε όλο τον κύκλο της ζωής του και αυτό ξεφεύγει από τη λογική της μέχρι τώρα δημογραφικής πολιτικής που θεωρούσαμε ότι αφορά μόνο τα μικρά παιδιά μέχρι τη σχολική ηλικία. Ο άνθρωπος είναι στο επίκεντρο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης με δράσεις που αφορούν όλη τη διάρκεια ζωής και τέλος αυτό που προσπαθεί είναι να αλλάξει την οπτική να δούμε τα πράγματα με έναν τρόπο πιο ευρύ και πιο συμπεριληπτικό.

Η φιλοσοφία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης στηρίζεται στις αρχές της ισότητας και της κοινωνικής και διαγενεακής αλληλεγγύης και αυτό είναι το οποίο υποστηρίζει, αναγνωρίζοντας τη σημασία των περιφερειακών ανισοτήτων, των περιφερειακών ιδιαιτεροτήτων και προσπαθεί να δώσει δράσεις οι οποίες δεν αντιστρατεύονται αλλά αντίθετα συνεργάζονται με την πράσινη μετάβαση και την ψηφιακή μετάβαση. Είναι γεγονός ότι οι εξελίξεις των επόμενων δεκαετιών από δημογραφικής πλευράς θα είναι πρωτόγνωρες και ο στόχος είναι να υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο η οικονομική βιωσιμότητα και η κοινωνική συνοχή της χώρας.

Είπα εν τάχει αυτά και νωρίτερα κατά τη διάρκεια της παρουσίασης, ότι υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης. Δεν προσπαθεί να πείσει κανέναν να αποκτήσει παιδιά. Προσπαθεί όμως να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό κλίμα για όποιον επιθυμεί να αποκτήσει παιδιά, πάντα με σεβασμό στις πολιτικές ισότητας και χωρίς να υπάρχει οπισθοχώρηση στα κεκτημένα των δύο φύλων. Προσπαθούμε να δούμε με ποιους τρόπους θα μπορούσαμε τις αναπόφευκτες συνέπειες της μείωσης και της γήρανσης του πληθυσμού να τις μετριάσουμε. Και βέβαια η προετοιμασία της

μακροχρόνιας φροντίδας αλλά και η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και του ψηφιακού μετασχηματισμού μέσα από συγκεκριμένες πολιτικές θεωρείται ότι μπορεί να αποφασίσει να είναι κάποια εργαλεία προς αυτή την κατεύθυνση. Οι πέντε διακριτοί στόχοι που έχουν οι πέντε διακριτοί άξονες που έχει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης είναι:

Ενίσχυση γεννήσεων. Στήριξη οικογένειας. Ενίσχυση της απασχόλησης και ιδιαίτερα συγκεκριμένων ομάδων, πληθυσμιακών και ηλικιακών. Υπάρχει μια σαφής υστέρηση της χώρας μας στην απασχόληση των γυναικών, στην απασχόληση των νέων αλλά και στην απασχόληση των άνω των 55 ετών σε μια εποχή που συρρικνώνεται ο πληθυσμός σε εργάσιμη ηλικία, είναι προς όφελος. Η αξιοποίηση αυτών των πληθυσμιακών ομάδων. Ένας τρίτος διακριτός στόχος είναι η διαχείριση της μακροζωίας και της γήρανσης του πληθυσμού.

Η στόχευση υπάρχει στην τοπική ανάπτυξη και στην προώθηση της καινοτομίας και γι αυτό πέραν του μεγάλου Εθνικού Σχεδίου δράσης, προγραμματίζονται 13 επιμέρους σχέδια δράσης ανά Περιφέρεια, τα οποία θα στοχεύουν στις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε μία από αυτές. Και τέλος δίνεται πολύ μεγάλη έμφαση στο κομμάτι ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και έρευνα. Είναι σημαντικό να συζητούνται κάποια θέματα από νωρίς, ακόμα και από το σχολείο.

Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης αλλά και συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων γύρω από θέματα Αυτά που αφορούν είτε τη γονιμότητα των γυναικών, είτε τον ηλικιακό ρατσισμό, είτε την συνύπαρξη διαφορετικών γενεών. Και τέλος δίνεται γίνεται μια προσπάθεια να μπει στο επίκεντρο της συζήτησης και η έρευνα, γιατί είναι πολύ λίγα τα πράγματα που γνωρίζουμε για τα δημογραφικά. Ακριβώς επειδή συμμετέχει η χώρα μας ελάχιστα σε έρευνες ευρωπαϊκές που έχουν σε πάνελ που κοιτάνε τις στάσεις των ανθρώπων, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τις δυνατότητες και τις επιθυμίες τους. Έτσι, αυτή τη στιγμή αυτό που εμφανίζεται σαν Εθνικό Σχέδιο δράσης είναι οι πέντε άξονες με είκοσι διακριτούς στόχους ο καθένας.

Με 100 δράσεις, οι οποίες, όπως είναι σαφές πια, δεν αφορούν μόνο ένα υπουργείο, αλλά καλύπτουν πολλούς διαφορετικούς τομείς και γι αυτό είναι και δύσκολη η συνεργασία και αυτό προσπαθεί να κάνει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης. Να συνεργαστούν μεταξύ τους διαφορετικά υπουργεία με διαφορετικές δράσεις, με ένα συνολικό κόστος, το οποίο για τη δεκαετία που ανοίγεται μπροστά μας εκτιμάται στα 20 δισεκατομμύρια. Ακριβώς επειδή, μιλώντας για δημογραφική πολιτική και για εθνικό σχέδιο δράσης για τη δημογραφία, ξεφεύγουμε από τα αμιγώς δημογραφικά, αλλά όπως είδατε μιλήσαμε και για απασχόληση. Μιλάμε και για υγεία. Μιλάμε και για εκπαίδευση και για ενημέρωση.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης συνομιλεί με άλλα σχέδια δράσης που αυτή τη στιγμή εξελίσσονται στη χώρα μας και βέβαια με το Ελλάδα 2.0, που είναι το εθνικό σχέδιο ανάκαμψης. Νομίζω ότι το πιο κομβικό σε αυτήν την όλη προσπάθεια είναι ότι αφορά το Εθνικό Σχέδιο Δράσης όλες τις ηλικίες. Και εδώ είναι ένας μικρός χάρτης αν θέλετε, με τα διάφορα κίνητρα και τις ιδιαίτερες δράσεις ανά ηλικία.

Σε πολύ συνοπτικό και περιληπτικό τρόπο εκφρασμένα, αλλά ακριβώς προσπαθούν να δώσουν τις διαστάσεις και τη φιλοσοφία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, το οποίο πλέον είναι κάτι πολύ πιο ευρύ από το να προσπαθήσουμε να ενισχύσουμε τις γεννήσεις. Ελπίζω ότι ολοκληρώνω εδώ την παρουσίαση αυτή και είμαι στη διάθεσή σας για οποιοσδήποτε ερωτήσεις ή διευκρινίσεις θα θέλατε. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ 2024

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Δημογραφικό

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ

Πορεία Διαμόρφωσης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός και σημασία ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό

Η μέριμνα για τον σχεδιασμό μίας εθνικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού ζητήματος στην χώρα αποτελεί βασική αποστολή του νεοσύστατου Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (ΥΚΟΙΣΟ).

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση σύγχρονης δημογραφικής πολιτικής αποτελούν εθνικό στόχο στον οποίον εμπλεκόμενοι όλοι οι φορείς διοίκησης, οργανώσεις, επαγγελματικές ομάδες.

Βασικό εργαλείο τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση αποτελεί η κατάρτιση του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη Δημογραφία.

Το ΕΣΔΔ έχει ως σκοπό να συγκεντρώσει, αποτυπώσει, αναδείξει και να προσδιορίσει στόχους και δράσεις για

- (i) την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για το δημογραφικό ζήτημα,
- (ii) την ενίσχυση της οικογένειας,
- (iii) την ανάδειξη της σημασίας της επιτυχούς γήρανης μέσα από την ενίσχυση της αργυρής οικονομίας και της διαγενεακής αλληλεγγύης,
- (iv) την προώθηση της ευημερίας και ανάπτυξης στο σύνολο της επικράτειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το Δημογραφικό στην Ευρώπη και τον Κόσμο

Το Δημογραφικό είναι ένα ζήτημα που αφορά το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών

- ▶ Αυτή τη στιγμή, 7 στις 10 χώρες παγκοσμίως έχουν επίπεδο γονιμότητας κάτω από το όριο αναπλήρωσης (2,1 παιδιά ανά γυναίκα).
- ▶ Και στον υπόλοιπο κόσμο, όμως, η γονιμότητα μειώνεται ραγδαία: από 5 παιδιά ανά γυναίκα το 1950 έχει πέσει στα 2,4 σήμερα.
- ▶ Από το 1993, οι θάνατοι στην Ευρώπη είναι περισσότεροι από τις γεννήσεις. Αν δεν υπήρχε η μετανάστευση, ο πληθυσμός της Ευρώπης θα είχε μειωθεί κατά σχεδόν 14 εκατομμύρια μεταξύ 2000 και 2020 (Eurostat, 2023).
- ▶ Παράλληλα αυξάνεται γρήγορα το ποσοστό των άνω των 65 ετών, ενώ η ταχύτερα αναπτυσσόμενη ηλικιακή ομάδα είναι η άνω των 80 ετών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το Δημογραφικό στην Ευρώπη και τον Κόσμο (2022)

	Ρυθμός Λόγισμης (%)	Αριθμός παιδιών ανά γυναίκα	Πληθυσμός κάτω των 15 (%)	Πληθυσμός άνω των 65 (%)	Ηλικιακή Διάμετρος	Προσδόκιο ζωής κατά τη γέννηση	
						Άνδρες	Γυναίκες
ΚΟΣΜΟΣ	1,09	2,47	25,4	9,3	30,9	69,9	74,7
Ευρώπη	0,12	1,61	16,1	19,1	42,5	75,0	81,6
Ανατολική	-0,09	1,66	17,0	16,8	40,8	69,0	78,4
Βόρεια	0,52	1,75	17,5	19,0	40,8	78,9	83,1
Νότια	-0,11	1,37	13,9	21,4	45,5	79,5	84,5
Δυτική	0,42	1,68	15,6	20,8	43,9	79,2	84,2
Ελλάδα	-0,45	1,31	13,7	22,3	45,8	79,5	84,5

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η Δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα

Ο πληθυσμός της χώρας μας γεννάει και μειώνεται, ως αποτέλεσμα της επί 40 χρόνια εξαιρετικά χαμηλής γονιμότητας, της αύξησης του προσδόκιμου ζωής και της διατήρησης (παρά την προσφάτως σχετική μείωση) της εκροής του brain-drain.

- ▶ **3,1%** Τα στοιχεία της απογραφής του 2021, κατέγραψαν μείωση του πληθυσμού κατά **3,5%** σε σχέση με το 2011 και περισσότερο από 4% σε σχέση με το 2001.
- ▶ Από το 2011, το φυσικό ισοζύγιο είναι αρνητικό αφού οι θάνατοι υπερτερούν αριθμητικά των γεννήσεων. Το 2022, οι γεννήσεις έπεσαν για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας κάτω από τις **80.000**, έναντι 150.000 το 1980.
- ▶ Το 2022, η αναλογία γεννήσεις προς θάνατοι ήταν 1:1,7

Ο μέσος πληθυσμός της Ελλάδας είναι σήμερα πάνω από 46 ετών (έναντι 39 το 2000).

Περισσότερο από 1 στους 5 κατοίκους της χώρας είναι πάνω από 65 ετών (16% το 2000).

Το ποσοστό των άνω των 80 ετών είναι 6% (διπλάσιο σε σχέση με αυτό του 2000).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η Δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα

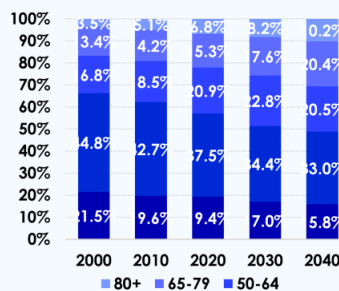
	2001	2021	Μεταβολή	ως %
Πληθυσμός (συνολικός)	10.934.097	10.482.487	-451.610	-4,1%
Γεννήσεις	102.282	76.541 (2022)	-25.741	-25,2%
0-9 ετών	1.074.504	878.491	-196.013	-18%
Γυναίκες 20-40 ετών	1.629.149	1.128.855	-500.294	-31%
20-60 ετών	6.079.717	5.449.065	-630.652	-10%
60+	2.467.307	3.086.715	619.408	+25%
80+	330.052	766.043	435.991	+132%

Σύγκριση ανάμεσα στις απογραφές του πληθυσμού το 2001 και το 2021.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού- Κατοίκων 2001-2021 (όια επεξεργασία), <https://www.statistics.gr/2021-census-pop-hous>

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ηλικιακή κατανομή πληθυσμού, Ελλάδα 2000-2040

Η αλλαγή στην ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού δεν περιγράφεται με την απλή μετάβαση σε μια νέα στατική κατάσταση. Αντίθετα πρόκειται για μια δυναμική διαδικασία, με διαφορετικό κάθε φορά διακύβευμα και οικονομικό - κοινωνικό αποτέλεσμα.

2000-2010: μείωση του πληθυσμού κάτω των 50 ετών → διαφαινόμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού

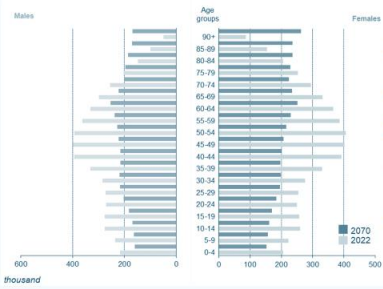
2010-2020: γήραση εργατικού δυναμικού αύξηση των 55-64 ετών → έμφαση στην ενίσχυση παραγωγικότητας 55+

2020-2030: αύξηση των νέων συνταξιούγων 65-79 ετών → δημιουργία ευκαιριών αξιοποίησης συνταξιούγων

2030-2040: αύξηση των 80+ → έμφαση στη μακροχρόνια φροντίδα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ηλικιακή Πυραμίδα, Ελλάδα σύγκριση 2022-2070

το 2070

- Οι γυναίκες 90+ θα είναι η πολυπληθέστερη ομάδα του πληθυσμού.
- Τα παιδιά 0-4 θα είναι η μικρότερη πληθυσμιακή ομάδα και στα δύο φύλα.
- Η μεγαλύτερη συρρίκνωση παρατηρείται στις παραγωγικές ηλικίες και ειδικά στις ηλικίες 40-60 ετών.
- Μεγάλη μείωση αναμένεται στο γυναικείο πληθυσμό 30-45 ετών (κύριες αναπαραγωγικές ηλικίες)
- Η ηλικιακή πυραμίδα η οποία ήδη είναι διογκωμένη στις μέσες ηλικίες λόγω της παρατεταμένα χαμηλής γονιμότητας, το 2070 θα έχει αντιστραφεί.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

Σκοπός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό

Σκοπός του ΕΣΔΔ είναι η ανάπτυξη της στρατηγικής, ο καθορισμός των στόχων, η διαμόρφωση των πολιτικών, και η εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων, ώστε να μετριαστούν οι συνέπειες των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων στη δημοσιονομική βιωσιμότητα, τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα, την ευημερία και την κοινωνική συνοχή.

- Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, έμφαση δίνεται**
- στη δημιουργία ενός ευνοϊκού για την απόκτηση οικογένειας περιβάλλοντος,
 - στην ενίσχυση της απασχόλησης,
 - στη διαχείριση της μακροβιότητας και της ευζωίας των πολιτών,
 - στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης,
 - στην ενθέρωση των πολιτών και
 - στην ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της κοινωνίας.

- Για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και την προώθηση της ευημερίας στο σύνολο της επικράτειας, το ΕΣΔΔ συνδυάζεται με**
- το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων,
 - το Σχέδιο Δράσης κατά της Παίδειας Φτώχειας και Αποκλεισμού,
 - την Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία,
 - το Σχέδιο Δράσης για την Ορεινότητα και Νησιαιτικότητα κ.α.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

Στόχοι και Επιδιώξεις

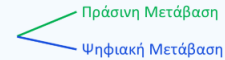
- Το ΕΣΔΔ, το οποίο καταρτίζεται για πρώτη φορά, αναγνωρίζει το πολυδιάστατο και επιτακτικό χαρακτήρα του δημογραφικού ζητήματος στη χώρα.**
- Το σχέδιο δράσης στοχεύει στην διαμόρφωση ενός ευνοϊκού για την οικογένεια και το παιδί περιβάλλοντος, το οποίο παράλληλα θα σεβεται τις επιθυμίες, θα παρέχει επιλογές και θα υποστηρίζει τις ανάγκες των πολιτών.**
- Απώτερος στόχος η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μέσα από το σχεδιασμό, την εφαρμογή, το συντονισμό και αξιολόγηση δράσεων που αφορούν το σύνολο των πολιτών σε όλο τον κύκλο ζωής.**
- Ο εθνικός σχεδιασμός συμπεριλαμβάνει στοχευμένες πρωτοβουλίες για την αλλαγή της οπτικής απέναντι στην οικογένεια και την απόκτηση παιδιών.**

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

Φιλοσοφία – Ιδεολογικό Πλαίσιο

Η Φιλοσοφία του ΕΣΔΔ εδράζεται στις αρχές της ισότητας, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της διαγενεακής ευθιδικίας, υποστηρίζοντας το άτομο σε όλο τον κύκλο της ζωής, ενώ αναγνωρίζει τις περιφερειακές ιδιαιτερότητες & στοχεύει στη βιώσιμη ανάπτυξη & ανταγωνιστικότητα.

Στο πλέγμα των προτάσεων πολιτικής συνυπολογίζονται οι άλλες δύο παγκόσμιες μεγαστάσεις:

Οι δημογραφικές εξελίξεις των επόμενων δεκαετιών εκτιμάται ότι θα είναι πρωτόγνωρες και μη αναστρέψιμες. Για να μην διακινδυνεύσουν η οικονομική βιωσιμότητα και η κοινωνική συνοχή της χώρας απαιτείται συστηματική και έγκαιρη προετοιμασία που προϋποθέτει την ανάληψη συντονισμένης δράσης από όλους τους φορείς, με τη συνεργασία όλων των επιπέδων διακυβέρνησης.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

Βασικά Σημεία (Key Points) Πολιτικής

- ▶ Η απόφαση απόκτησης παιδιού/ών είναι **προσωπική** και έτσι πρέπει να παραμένει.
- ▶ Η δημογραφική πολιτική οφείλει να δημιουργήσει ένα **ευνοϊκότερο** για την απόκτηση οικογένειας **περιβάλλον, με σεβασμό στις πολιτικές ισοτίες.**
- ▶ Η αντιμετώπιση των συνεπειών της αναπόφευκτης περαιτέρω μείωσης και γήρανσης του πληθυσμού βρίσκεται στο **κέντρο της δημογραφικής πολιτικής.**
- ▶ Ο **ρόλος της εκπαίδευσης** είναι κομβικός: προσχολική εκπαίδευση, προώθηση προτύπων υγιούς διαβίωσης, επαγγελματική εκπαίδευση, σύνδεση με την αγορά εργασίας, δια βίου εκπαίδευση και επανακατάρτιση για την προώθηση της ενεργού γήρανσης.
- ▶ Η προετοιμασία της **μακροχρόνιας φροντίδας** είναι η βασική πρόκληση της δεκαετίας που διανύουμε.
- ▶ **Τεχνητή νοημοσύνη και ψηφιακός μετασχηματισμός** μπορούν να περιορίσουν τις δημογραφικές συνέπειες στην ανάπτυξη και την παραγωγικότητα.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

Η δομή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Δημογραφικό

5 ΑΞΟΝΕΣ 20 ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔΔ οργανώνεται σε 3 επίπεδα: **άξονες – στόχοι – δράσεις.** Κάθε **άξονας** έχει **στόχους** που προϋποθέτουν μέτρα από συγκεκριμένες **δράσεις.**

- ▶ Ενίσχυση Γεννήσεων - Στήριξη Οικογένειας
- ▶ Ενίσχυση Απασχόλησης
- ▶ Διαχείριση της Μακροζωίας - Γήρανσης
- ▶ Τοπική Ανάπτυξη - Προώθηση Καινοτομίας
- ▶ Ενθέρωση - Ευαισθητοποίηση - Έρευνα

Οι **Άξονες Πολιτικής**, οι **Στόχοι** και οι **Δράσεις** που εμπίπτουν σε αυτούς είναι εναρμονισμένοι με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις προτεραιότητες και τις καλές πρακτικές που προτείνουν οι κυριότεροι διεθνείς οργανισμοί.

Σε κάθε **Στόχο** αντιστοιχούν συγκεκριμένοι **Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης.**

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Δημογραφικό

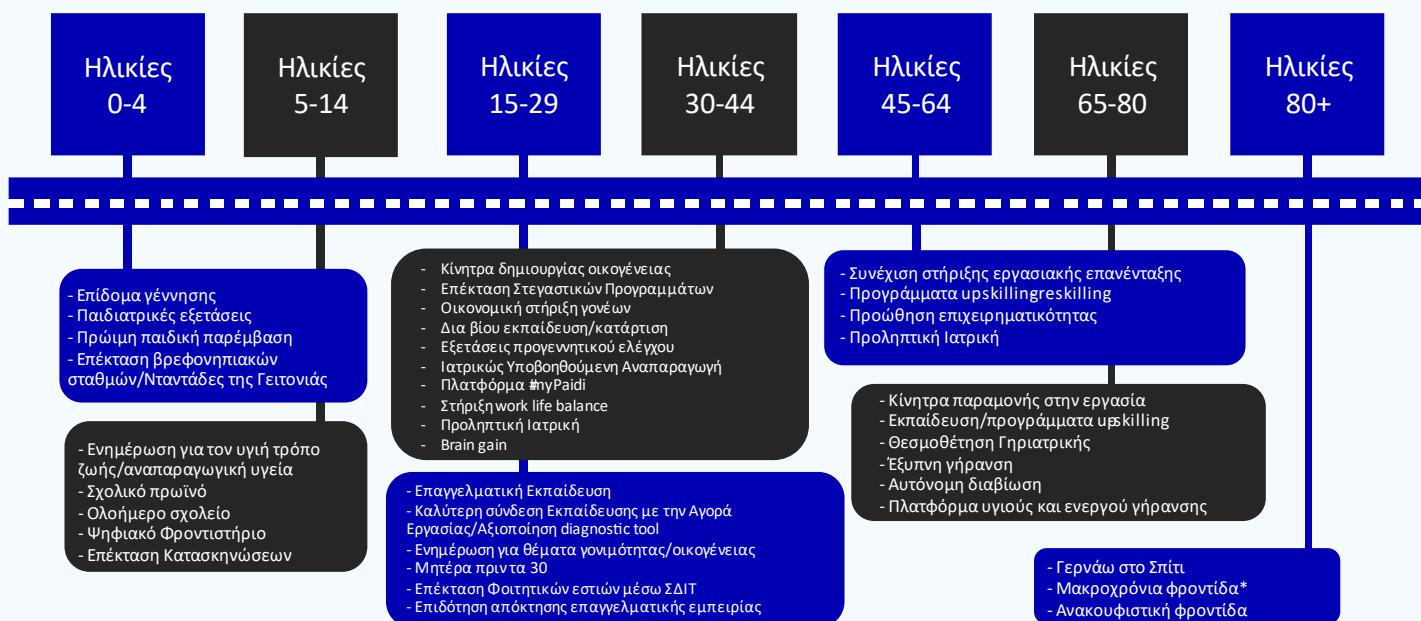

Οριζόντιος Υλοποίησης 2025-2035

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ «Συνομιλεί» με άλλα Σχέδια Δράσης

Ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης που καλύπτει όλες τις ηλικίες

Δεμαγκος Εμείς σας ευχαριστούμε πολύ κ. Τραγάκη για την εξαιρετική εισήγησή σας. Θα ήθελα να πω ότι οι ερωτήσεις ίσως θα ήταν καλύτερα να γίνουν στο τέλος και οι τηλεθεατές οι οποίοι θα θέλανε να κάνουν ερωτήσεις, θα εξυπηρετούσε καλύτερα να τις κάνουν να τις γράψουν ηλεκτρονικά ώστε εγώ να τις διαβάσω. Σε κάθε περίπτωση όμως, εάν θέλουν οι ίδιοι να αναφερθούν και να κάνουν τις ερωτήσεις τους, θα μπορούσαν να σηκώσουν την ηλεκτρονική παλάμη που θα μου δώσει εμένα τη δυνατότητα να τους βγάλω στον αέρα και να κάνουν την ερώτησή τους απευθείας. Εάν συμφωνείτε, κύριε Πρόεδρε, με αυτή τη λογική; Θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε στον επόμενο εισηγητή;

Μπασαράς: Απόλυτα. Συμφωνώ απόλυτα.

Δεμάγκος: Οκ, οπότε συνεχίζουμε.

Ο επόμενος εισηγητής μας είναι ο Ναύαρχος Βασίλης Μαρτζούκος και θα μου επιτρέψετε να αναφερθώ στο βιογραφικό του. Λοιπόν. Είναι απόφοιτος της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων. Έχει δεκαπενταετή θαλάσσια υπηρεσία επί αντιτορπιλικών, πυραυλακάτους και φρεγατών. Κατά την 11η υπηρεσία του σε θέση ξηράς μεταξύ άλλων ήταν υπασπιστής του Προέδρου της Δημοκρατίας, Διευθυντής Σπουδών στην Ναυτική Σχολή Πολέμου, Ναυτικός Ακόλουθος Βόννης, Διοικητής Ναυστάθμου Κρήτης και Διοικητής της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων.

Έχει μεταπτυχιακό δίπλωμα στη μηχανολογία στο Naval Postgraduate School του Monterey των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Είναι απόφοιτος του Naval War College των ΗΠΑ. Έχει μεταπτυχιακό στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές του Παντείου Πανεπιστημίου. Είναι Γενικός Διευθυντής του Ναυτικού Ομίλου Ελλάδας.

Είναι Πρόεδρος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών, συνεργάτης του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων της Παντείου, στρατιωτικός αναλυτής στο τηλεοπτικό σταθμό MEGA και αντιπρόεδρος σήμερα του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών και συνεργάτης της Σχολής Εθνικής Αμύνης στην Σχολή Διοίκησης Επιτελών του Ναυτικού.

Κύριε Ναύαρχε, παρακαλώ ο λόγος σε εσάς. Καλησπέρα και εκ μέρους μου ευχαριστώ την κυρία Τραγάκη για τα όσα διεξοδικά και συστηματικά μας παρέθεσε, που θεωρώ ότι έθεσε κατά άριστο τρόπο το όλο θέμα και πρόβλημα του δημογραφικού. Εγώ δηλώνω μη ειδικός στα δημογραφικά. Πλην όμως στο πλαίσιο του Ινστιτούτου στο οποίο ανήκω όλα τα τελευταία χρόνια, ασχολούμαστε συστηματικά και παρακολουθούμε ανησυχώντας όλη αυτή την εξέλιξη.

Μαρτζούκος: Σε γενικές γραμμές θα παρουσιάσω και το δημογραφικό και το μεταναστευτικό θέμα. Βεβαίως θα κοιτάξω να παραλείψω όσα επικαλύπτονται με αυτά που μας είπε η κυρία Τραγάκη, γιατί συμπίπτουν σε μερικές επισημάνσεις.

Αλήθεια, αναρωτιέμαι και θα ήταν ίσως η πρώτη ερώτηση αυτή προς την κυρία Τραγάκη, εάν είναι πράγματι εθνικό σχέδιο αντιμετώπισης του δημογραφικού ή αν είναι κυβερνητικό. Το λέω αυτό διότι έχουμε φήμη και ιστορική παρακαταθήκη στην Ελλάδα να έχουμε πολιτική ασυνέχεια και ασυνέπεια. Κατά συνέπεια, αν είναι κυβερνητικό το πρόγραμμα, πολύ φοβούμαι ότι με τυχόν αλλαγή κυβερνήσεως μελλοντική θα έχουμε αλλαγές και παλινδρομήσεις. Αν είχε εγκριθεί διακομματικά το σχέδιο αυτό στη Βουλή, θα ήμουν πιο ήσυχος.

Τώρα. Δημογραφία. Εάν ξεχάσει αυτός που μας παρακολουθεί απόψε ό, τι άλλο είπαμε θα παρακαλούσα πολύ να του μείνει στο τέλος ότι ο συνδυασμός δημογραφικού και μεταναστευτικού αποτελεί υπαρκτό εθνικό συμφέρον, όχι ζωτικό. Ζωτικό ας πούμε, μπορούμε να ονομάσουμε τα ελληνοτουρκικά. Δηλαδή το ότι μας απειλεί η Τουρκία με μερική απώλεια της κυριαρχίας μας αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη και ίσως και τη Θράκη. Και των κυριαρχικών δικαιωμάτων που αφορά την ΑΟΖ και ούτω καθεξής. Αυτά είναι ζωτικά συμφέροντα, αλλά εδώ μιλάμε για υπαρκτό συμφέρον. Δηλαδή το ερώτημα είναι εδώ αν θα υπάρχουν Έλληνες στο μέλλον. Προχωράμε λοιπόν. Η δημογραφία επιδρά στις παγκόσμιες εξελίξεις και θεωρείται θεμελιώδης παράγων εθνικής ισχύος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τον 20ο αιώνα το ξεκινήσαμε με 1,6 δις παγκόσμιο πληθυσμό και τελείωσε μέσα σε έναν αιώνα ο παγκόσμιος πληθυσμός με 6,1 δις. Το 2100 έχει δίκιο η κυρία Τραγάκη ότι υπάρχει γενική πτώση των δεικτών γονιμότητας, πλην όμως ακόμη αυξάνεται ο πληθυσμός της γης και αισίως περί το τέλος του αιώνα θα ξεπεράσει τα 11 δις. Είμαστε στα 8 τώρα. Επίκεντρο αυτών των αυξήσεων είναι η Αφρική.

Η Ευρώπη, είπαμε και πριν ότι είναι έχει μεγάλο ποσοστό άνω του 60%, το 2050 θα είναι 35%, ενώ η Αφρική θα είναι πάνω από 65%. Αυτό είναι χαρακτηριστικό διάγραμμα που δείχνει ότι σε όλη την ιστορία του ανθρωπίνου γένους ο πληθυσμός ουδέποτε ξεπέρασε το 1 δισ. Και αυτό ξεκίνησε από τον περασμένο αιώνα, τον 20ο δηλαδή όταν μπήκαμε στον πολιτισμό του πετρελαίου και βλέπουμε αυτήν την αλματώδη εκθετική αύξηση που μας έφτασε εδώ που είμαστε και που θα καταλήξει στο τέλος του αιώνα, στα 11 και πλέον δις.

Εδώ βλέπετε τον παγκόσμιο πληθυσμό, όπως είπαμε ακριβώς ότι θα εξελιχθεί μέχρι το 2100. Εδώ βλέπουμε την Αφρική με την αλματώδη αύξηση τη βλέπουμε στην υποσαχάρια Αφρική. Η οποία Αφρική τώρα που μιλάμε είναι 1,4 δις. Στο τέλος του αιώνα μας θα είναι 4,5 δις. Εκ των οποίων τα 4 θα είναι στην υποσαχάρια Αφρική. Βλέπετε την Ασία, η οποία ακόμα ανεβαίνει και θα έχει μια κάμψη μετά το 2060. Η Ευρώπη που έχει αρνητική μετάβαση. Και βεβαίως αυτή είναι η μισή αλήθεια. Γιατί η Νότια Ευρώπη είναι αυτή που πραγματικά έχει οξεία υπογεννητικότητα. Η Γηραιά Ήπειρος όνομα και πράγμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ευρώπη το 1900 ήταν το 25% του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ το 2017 ήταν το 6,7%.

Τώρα θα είναι ακόμα λιγότερο. Αφρική/Ευρώπη το 1900 ήταν 1 προς 3, δηλαδή 1 στην Αφρική, 3 στην Ευρώπη το 2050 οι όροι θα έχουν αντιστραφεί 3 προς 1. Υπάρχει ανησυχία έντονη στη δυτική άμυνα και ασφάλεια, ακριβώς λόγω της υπογεννητικότητας αυτής. Με πολλή προσπάθεια κάποια κράτη της Κεντρικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Γαλλίας και βεβαίως κυρίως της Βορείου Ευρώπης, έχουν καταφέρει όχι να ξεπεράσουν το 2,1 που είναι δείκτης γονιμότητας διατήρησης του πληθυσμού, αλλά να τουλάχιστον τον συγκρατήσουν να κινούνται εκεί στο 1,8 1,9, ενώ υπάρχει δημογραφικός κατήφορος στον Νότο Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Βουλγαρία, Κύπρος, Μάλτα και ούτω καθεξής.

Αναλογίες εργαζομένων και συνταξιούχων. Η ιδανική αναλογία 4 προς 1 Το 2030 θα είμαστε στην Ευρώπη 2 προς 1. Στην Ελλάδα το έχουμε ξεπεράσει ήδη αυτό. Είμαστε ακόμα χειρότερα. Ελληνικό δημογραφικό ζήτημα. Ο Οζάλ το 80 είπε δεν χρειάζεται να κάνουμε πόλεμο με την Ελλάδα, αφού οι πληθυσμιακές εξελίξεις των δύο λαών θα επιλύσουν το Κυπριακό και το Αιγαίο. Μέχρι τότε μάλλον μέχρι σήμερα δικαιώνεται. Είναι μη αναστρέψιμη η υπογεννητικότητα. Είμαστε στο 1,3, είπε και η κυρία Τραγάκη. Είμαστε στο μείον 65.000 μόνο από τη διαφορά θανάτων γεννήσεων. Δεν λέμε για το brain drain, δεν λέμε για τα δυστυχήματα. Δεν λέμε για τίποτα άλλο. Μόνο η διαφορά γεννήσεων θανάτων μείον 65.000 που αν αφαιρεθούν και οι γεννήσεις αλλοδαπών είναι 72.000. Αρά λοιπόν το 2050 θα είμαστε περί τα 8,5 εκατομμύρια. Αλλά δεν είναι αυτό. Είναι ότι θα είμαστε και γηρασμένοι.

Ο IOBE λέει ότι το 2100 το ΑΕΠ θα μειωθεί κατά 31% ή ως προς το 2019 ή αν θέλετε 58 δις. Από πού θα κόψουμε για να βρούμε αυτά τα δις. Βλέπετε ένα χαρακτηριστικό διάγραμμα το οποίο αξίζει τον κόπο να το δούμε. Δείκτης γονιμότητας στον κατακόρυφο άξονα τότε περάσαμε κάτω από

το 2,1 που διατηρεί τον πληθυσμό στη δεκαετία του 80 και μάλιστα με οξύ τρόπο; Βλέπετε τη βουτιά της δεκαετίας του 80, η οποία συνεχίζεται ακάθεκτη μέχρι σήμερα;

Τι σημαίνει αυτό; Ποιο είναι το συμπέρασμα; Ότι από το 80 έως σήμερα υπάρχει κυβερνητική αναληψία; Ουδέποτε ετέθη ως εθνικό θέμα το δημογραφικό. Ουδέποτε ελήφθη το παραμικρό μέτρο προς την κατεύθυνση αυτή. Είμαστε άξιοι της τύχης μας που ένα τόσο σημαντικό θέμα τυγχάνει της άγνοιας και της απερισκεψίας όλων ανεξαιρέτως των πολιτικών ηγεσιών. Η μόνη που το αντιμετωπίζει είναι η σημερινή, αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσε να κάνει περισσότερα.

Η Ελλάδα γερνάει και μειώνονται οι γεννήσεις. Είπαμε το 23, 71.000 αρνητικό ρεκόρ. Ο δείκτης γήρανσης είναι να πάρουμε τους πάνω από 65 σαν κλάσμα στον αριθμητή κι από κάτω να βάλουμε από νεογέννητο μέχρι 15 ετών. Αυτό το κλάσμα δίνει αυτό το δείκτη γήρανσης. Δραματική μείωση πολυτέκνων 200 και πλέον ακατοίκητα χωριά. Και βεβαίως η συγκέντρωση οικονομικής ζωής σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. 5η γερασμένη χώρα στον κόσμο. Η χώρα μας στα επόμενα 10 έτη θα προστεθούν ακόμη 10 πόλεις μεγέθους πρωτεύουσας νομού. Κάθε χρόνο χάνουμε μια πόλη 70.000 κατοίκων. Αυτό να το καταλάβουμε. Ο πόλεμος στην Αλβανία κόστισε 13.000 ζωές. Εδώ κάθε χρόνο χάνουμε μια πόλη μόνο από τη διαφορά θανάτων γεννήσεων της τάξεως των 70.000 αμβλώσεις είναι σαφώς περισσότερες των γεννήσεων και προς αυτό κάτι πρέπει να γίνει, αναφαίρετο δικαίωμα της γυναίκας να επιλέγει.

Εν τούτοις όμως, ίσως χρειάζεται μια ενημέρωση της γυναίκας που προτίθεται να προβεί στην πράξη αυτή. Προβλήματα τεκνοποίησης, τροχαία δυστυχήματα, ανεπαρκείς υποδομές. Είναι μάστιγα αυτό; Νέα ζευγάρια εργάζονται Πού θα αφήσουν τα παιδιά για να εργαστούν; Εδώ βλέπετε ένα διάγραμμα στο οποίο μόνο συγκρατήστε ότι το μπλε, το κάτω χρώμα δηλαδή, είναι οι γυναίκες έως 20 ετών, κάποτε δηλαδή αριστερά στην μπάρα.

Το 1980 οι γυναίκες που τεκνοποιούν ήσαν έως 20 ετών. Είναι με το μπλε. Κοιτάξτε που είναι σήμερα το ποσοστό των γυναικών αυτών. Και εδώ τα είπαμε. Η μέση ηλικία είναι αισίως 45,5 περίπου έτη. Ο ενεργός πληθυσμός, αυτός που εργάζεται δηλαδή ήτανε το 2015 7.000.000. Το 50 θα είναι 5.000.000. Οι συντάξεις είναι το 15% του ΑΕΠ σήμερα το 2060 θα είναι 23% του ΑΕΠ με ότι αυτό συνεπάγεται. Και βεβαίως οξύ δημογραφικό και μεταναστευτικό υπάρχει και στην Κύπρο. Αυτό είναι το διάγραμμα της Ελλάδος που λέει ότι το 2100 θα έχουμε περίπου τον πληθυσμό που είχαμε και το 1950. Ποια είναι η διαφορά όμως; Η διαφορά είναι ότι η πυραμίδα πληθυσμού είναι θα είναι το 2050 η σκούρα, δηλαδή αυτή που έχει μικρότερη βάση από την κορυφή. Η άλλη του 1960 είναι η αυτή που έχει κανονική βάση. Τη βλέπουμε δεξιά, αριστερά, χαμηλά. Όλες αυτές τις εκατοντάδες χιλιάδων μικρών αρρένων και θηλέων που λείπουν από το σημερινό πληθυσμό.

Τα αίτια. Σήμερα η Ελληνίδα γεννάει στα 32 το πρώτο τέκνο κατά μέσο όρο. Για ποιο λόγο δεν γεννάμε; Περιμένουμε να βελτιωθούμε οικονομικά. Σπουδές και επάγγελμα, μειωμένες φροντίδες

υγείας, ασυμβατότητα εργασίας και τεκνοποίησης, ανισότητα φύλων και στη φροντίδα των τέκνων, σύνδεση τεκνοποίησης με το γάμο. Εδώ δηλαδή θέλουμε να παντρευτούμε πρώτα για να κάνουμε παιδί. Δεν συμβαίνει το ίδιο σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Αυστηρά κριτήρια για το μόνιμο σύντροφο, διαζύγια, πολλές μονογονεϊκές οικογένειες, πλήρης κοινωνική αποδοχή των αμβλώσεων.

Η τεκνοποίηση έχει πάψει να είναι στάση ζωής και είναι απλή επιλογή. Σε αυτό συνέβαλαν διάφορα ιδεολογικά ρεύματα δικαιωτισμός, εθνομηδενισμός, νεοφιλελευθερισμός, φεμινισμός, κοσμοπολιτισμός και ούτω καθεξής. Η αστάθεια αποθαρρύνει την τεκνοποίηση. Αντιλήψεις καινούργιες περί ατομικών δικαιωμάτων και συλλογικών υποχρεώσεων δεν αναλαμβάνονται οι ευθύνες τεκνοποίησης. Αστικοποίηση, εγκατάλειψη υπαίθρου. Η εθνική παιδεία δεν συμβάλλει στο κομμάτι αυτό και δεν υπάρχει κρατική μέριμνα στον βαθμό που θα έπρεπε. Βλέπετε εδώ σε αυτό το διάγραμμα βλέπετε ότι τα παιδιά εκτός γάμου. Η Ελλάδα έχει την τελευταία θέση. Στη Σουηδία για παράδειγμα, αν θυμάμαι καλά είναι κάπου 56% εκτός γάμου τα παιδιά. Επιπτώσεις μείωση παιδικού και ενεργού πληθυσμού. Τι σημαίνει αυτό; Εισφορές, ασφαλιστικό, δημόσιοι πόροι, Επιβράδυνση στην οικονομική ανάπτυξη. Παραγωγικότητα στον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στις επενδύσεις. Φεύγουν κεφάλαια. Ποιος θα έρθει να επενδύσει σε μια χώρα Γέρων; Πρόβλημα στελέχωσης στις Ένοπλες Δυνάμεις και Σώματα Ασφαλείας Άμυνα και ασφάλεια σε Ελλάδα και Κύπρο. Προβληματικό το θέμα Ο πληθυσμός παραμεθόριων περιοχών γίνονται ευάλωτες οι παραμεθόριες περιοχές. Οικογένειες με τρία ή περισσότερα τέκνα έχουν αντιμετωπίζουν φάσμα φτώχειας σε ποσοστό περί το 30%.

Και βεβαίως έχουμε και πληθυσμιακή αλλοίωση όσων μειώνουν τον πληθυσμό. Ο δικός μας λόγω των μεταναστών, που σημαίνει κοινωνική ανομοιογένεια, με ό, τι αυτό σημαίνει και για τα θέματα ασφαλείας. Πώς αντιμετωπίζεται τώρα; Εδώ ανοίγουμε μεγάλο κεφάλαιο. Ήδη είδαμε ένα εθνικό σχέδιο. Πιστεύω ότι στη λεπτομέρειά του θα έχει και άλλες πτυχές που δεν ακούσαμε απόψε. Ελπίζω ούτε και εγώ εδώ είμαι σε θέση λόγω χρόνου να παραθέσω πλήρως τα μέτρα τα οποία θα συνέβαλαν στην αντιμετώπιση του δημογραφικού.

Οι άξονες όμως τους οποίους θα έπρεπε να περιστρέφεται ένα τέτοιο σχέδιο θα είναι το προστατευτικό περιβάλλον της οικογένειας, η συμβατότητα οικογένειας και επαγγέλματος, η προώθηση και προστασία της μητρότητας και καλλιέργεια αγάπης και ροπής προς τεκνοποίηση. Δεν είναι όλα οικονομικά. Πολλά είναι στο μυαλό μας. Πρέπει να επανέλθουμε στο μυαλό μας ότι με την αντίληψη ότι η τεκνοποίηση δεν είναι αρνητικό πράγμα. Είναι θετικό και κάνει και καλύτερα παιδιά. Οι γενικές προτάσεις έχουν να κάνουν με το εξής.

Παραγωγικότητα και οικονομική ανάπτυξη είναι πολύ σημαντικά. Χωροταξικός σχεδιασμός που γίνεται τη μεταρρύθμιση στη δημόσια διοίκηση οργάνωση. Ήδη έχουμε Υπουργείο Δημογραφίας. Ίσως θα έπρεπε να έχουμε και Ταμείο συστάσεως οικογένειας. Γραφείο Δημογραφίας στη Βουλή. Συνεργασία μεταξύ τους αλλά και με ινστιτούτα. Οι αναπτυξιακές ανισότητες στην Ευρώπη πρέπει να αντιμετωπιστούν. Και βεβαίως ήδη το άκουσα με ευχαρίστηση από την κυρία Τραγάκη. Για μια

συνολική αλλά όχι ομοιόμορφη δημογραφική στρατηγική. Ανάλογα με το μέρος υπάρχουν ιδιαιτερότητες, Βεβαίως. Οικονομική, κοινωνική, ιατρική και ηθική στήριξη και κίνητρα τεκνοποίησης.

Για παράδειγμα, αφού γερνάει η μέση Ελληνίδα στα 32. Μπόνους για όποια γεννάει κάτω από 30. Προώθηση, προβολή ανάλογων προτύπων και αξιών. Δηλαδή τα ΜΜΕ, οι τηλεοράσεις, τα social media, ο κρατικός μηχανισμός να μην προβάλλει άλλα πρότυπα, άλλα να προβάλλει την πολύτεκνη εργαζόμενη μητέρα, την ισότητα των φύλων σε εργασία και φροντίδα τέκνων και μείωση των αμβλώσεων,

Μέτρα αυξήσεως πληθυσμού υπαίθρου. Έχει γίνει αναδασμός γης. Ποιος νέος θα πάει στην ύπαιθρο σήμερα έχοντας μόνο τρία στρέμματα από τον παππού του; Τι θα φυτέψει εκεί και πώς θα ζήσει; Μήπως πρέπει το κράτος να κόβει συμβόλαια παραμονής επί τόσα χρόνια; Τρεις δεκαετίες τουλάχιστον του νέου ζευγαριού; Αλλά από την άλλη να του δίνει και 30 στρέμματα και ένα άτοκο δάνειο; Γιατί να πάει ο νέος άλλος στην επαρχία; Μέτρα αυξήσεως πληθυσμού υπαίθρου, τομές στη θητεία και εφεδρεία των Ενόπλων Δυνάμεων. Εδώ δεν αρκεί να υιοθετούμε μοντέλα θητείας. Το δια ταύτα και το αποτέλεσμα είναι να έχουμε στα νησιά και στον Έβρο στελέχωση άνω του 90% και στη δεύτερη γραμμή άνω του 75%. Αυτό είναι το δια ταύτα. Στο θέμα αυτό και στην εφεδρεία ανάλογα. Εκπαίδευση. Αν αυτό σημαίνει ότι πρέπει να στρατευθούν υποχρεωτικά και οι γυναίκες, ας το κάνουμε ανεξαρτήτως πολιτικού κόστους. Υποδομές φροντίδας τέκνων. Καταπολέμηση ανεργίας νέων. Είμαστε πρώτοι στην Ευρώπη στην ανεργία νέων. Σχετική αναμόρφωση παιδείας. Η παιδεία είναι σημαντικότερο κομμάτι. Ειδικότερα μέτρα και κίνητρα για πολύτεκνους. Και πάμε στη μετανάστευση τώρα. Εδώ τώρα έχουμε ένα θέμα μεγάλο, διότι εν παραλλήλω με ό, τι περιγράψαμε στο δημογραφικό έχουμε τη μαζική παράνομη μετανάστευση, η οποία έχει τάσεις εκθετικής αυξήσεως.

Γιατί μόλις είπα πριν ότι τουλάχιστον η Αφρική το 1,4 δις θα γίνει στο τέλος του αιώνα, 4,5 Μόνο η Νιγηρία από τα 200 που είναι σήμερα θα είναι κάπου 800. Το 2100 περισσότερο από ό, τι η Ευρώπη και η Ρωσία μαζί. Τι σημαίνει αυτό; Πιστεύω ότι είναι αυτονόητο. Μεγάλα ρεύματα θα έρθουν νέων ανθρώπων από εκεί. Αλλά και το χειρότερο είναι ότι πολλοί εξ αυτών θα έχουν εντελώς διαφορετική κουλτούρα, άλλες αντιλήψεις. Πολλοί εξ αυτών θα είναι μάλιστα και θεοκρατικών αντιλήψεων.

Βλέπουμε κάποιες κοινωνίες καμιά φορά στην τηλεόραση και ανατριχιάζουμε με αυτά που βλέπουμε. Αυτοί οι άνθρωποι με αυτή την κουλτούρα και αυτές τις αντιλήψεις θα έρχονται εδώ. Βλέπετε λοιπόν μερικές εικόνες μεταναστών που περιμένουν και τα ρεύματα και την αυριανή Ευρώπη με μεταναστευτικές ροές.

Τα αίτια τώρα των μεταναστευτικών ροών είναι η ανισομερής πληθυσμιακή έκρηξη, βεβαίως, η υπογεννητικότητα και η γήρανση στην Ευρώπη, η ανισομερής κατανομή του πλούτου και οι οικονομικοί λόγοι ευρέσεως εργασίας. Οικογενειακοί λόγοι επανένωση υπάρχει νόμος περί

επανένωσης οικογενειών. Οι εστίες ανασφάλειας βεβαίως σε χώρες προελεύσεως, οι σπουδές και οι οικολογικές μεταβολές. Το δίλημμα λοιπόν στην Ευρώπη είναι τί Ευρώπη θέλουμε; Θέλουμε Ευρώπη αρχών και αξιών ή την Ευρώπη του πολυπολιτισμού; Δηλαδή ο πολυπολιτισμός έχει ορισθεί ως συμβίωση με μετανάστες, με αλληλοκατανόηση και αμοιβαία ανοχή. Άρα εδώ δεν τίθεται θέμα πως τλόνε, αλλαγής κουλτούρας των μεταναστών, σεβασμού των ηθών και εθίμων της χώρας που τους φιλοξενεί. Εδώ μιλάμε για συμβίωση με αλληλοκατανόηση και αμοιβαία ανοχή.

Αυτό εν πολλοίς έχει αποτύχει. Μετά από 5 δεκαετίες δοκιμών, πολυδάπανο στην Ευρώπη κατά δήλωση σπουδαίων ηγετών Ευρωπαϊών μέχρι στιγμής ή τουλάχιστον παρουσιάζει ισχυρές ρωγμές. Άρα λοιπόν πρέπει να δούμε τι θέλουμε, πως θέλουμε την Ευρώπη, μια κοινή αγορά, κέντρο διελεύσεων χωρίς αρχές και αξίες. Και σημειωτέο βεβαίως ότι αυτό που λέμε ως πολυπολιτισμό συναντάται μόνο στη Δύση, γιατί σε άλλες χώρες αυτό είναι αδιανόητο. Βεβαίως, αυτός είναι ένας πίνακας του 2017. Τι βλέπετε εδώ; Ότι οι κυβερνήσεις και οι Βρυξέλλες δε σεβάστηκαν τη σφοδρότατη επιθυμία των πολιτών της Ευρώπης με πράσινο να θεωρούν αναγκαία την αφομοίωση των μεταναστών κι όχι τη συμβίωση με αυτούς; Αυτό δεν έγινε σεβαστό. Αγνοήθηκε και σήμερα βεβαίως βλέπουμε τα επίχειρα. Βλέπουμε δηλαδή την ακροδεξιά να γιγαντώνεται και να καταλαμβάνει κυβερνητικές θέσεις σχεδόν σε όλη την Ευρώπη. Σιγά σιγά. Οι πρώτες χώρες υποδοχής βεβαίως έχουν ακόμα ευθύνες περισσότερες από όσες αναλογούν στους υπόλοιπους.

Αρωγοί για τη δική μας κατάσταση είναι η Τουρκία. Ένας αριθμός ΜΚΟ και βεβαίως τα βόρεια σύνορά μας είναι κλειστά. Από Αφρική και Ασία η Ευρώπη έχει πάνω από 25 εκατομμύρια άτομα. Η Παγκόσμια Τράπεζα λέει ότι περί το 2050 θα έχουν έρθει λόγω κλιματικής αλλαγής γύρω στα 86 εκατομμύρια Αφρικανοί μετανάστες. Συνεπώς, μην περιμένουμε να μειωθεί το μεταναστευτικό ρεύμα, να ξέρουμε ότι θα αυξηθεί εκθετικά. Από τις απορρίπτουσες νέες αιτήσεις ασύλου, ελάχιστοι επαναπατρίζονται. Έχουμε ανειδίκευτο μεγάλο ποσοστό μεταναστών, υψηλές κοινωνικές δαπάνες για μετανάστες και χαμηλό ποσοστό εργαζομένων. Πολλοί ζουν με επιδόματα μόνο τέκνων. Το 2019 στην Ευρώπη το 21% των γεννήσεων ήταν από μετανάστες.

Και βέβαια δεν υπάρχει κοινή πολιτική. Τώρα οι μετανάστες των θεοκρατικών αντιλήψεων αποτελούν απειλή για αξίες, πολιτισμό, συνοχή και ασφάλεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσο δηλαδή δεν συμμορφώνονται με το Σύνταγμα, με τους νόμους και με τα ήθη και έθιμα που οι Ευρωπαίοι θεωρούν ορθά, θα έχουμε ένα διαρκές πρόβλημα και το ξέρουμε. Το ευρωπαϊκό δίλημμα λοιπόν είναι βάζουμε μετανάστες. Γιατί; Γιατί έχουμε οξύ θέμα ενεργού πληθυσμού. Χάνουμε, έχουμε γέροντες και χάνουμε εργατικά χέρια. Άρα λοιπόν να φέρουμε μετανάστες για τα εργατικά χέρια που λείπουν, αλλά με ένα ρίσκο κοινωνικής αποσταθεροποίησης, συνοχής, ανασφάλειας και απώλειας των αξιών.

Αυτό είναι το δίλημμα που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρώπη. Πολλά κράτη της Ευρώπης έχουν ήδη πάρει πολύ αυστηρότερα μέτρα από την Ελλάδα κατά μεταναστών. Τώρα υπάρχουν υποστηρικτές της μεταναστεύσεως και έχουν μια σειρά από επιχειρήματα που παρατίθενται εδώ επιγραμματικά.

Δεν έχουμε χρόνο να πάμε σε ένα καθένα από αυτά. Υπάρχουν εντούτοις και αμείλικτα δεδομένα και ερωτήματα. Το κυρίαρχο αίτιο δεν είναι ο πρόσφυγας. Δεν έρχεται πλέον πρόσφυγας. Οι περισσότεροι έρχονται για οικονομική βελτίωση των όρων ζωής τους. Τώρα οφείλει η Δύση να υποδέχεται μετανάστες από χώρες που είναι διεφθαρμένες, από χώρες που έχουν περιφερειακές φιλοδοξίες.

Για παράδειγμα, εμείς έχουμε εδώ εκατοντάδες χιλιάδες Πακιστανούς, όπως υπάρχουν και σε άλλα μέρη της Ευρώπης, δεκάδες χιλιάδες, αν όχι εκατοντάδες. Η χώρα τους είναι πυρηνική δύναμη, το ξέρετε. Και δαπανά τεράστια ποσά για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Άρα λοιπόν τα εκατομμύρια των Πακιστανών πρέπει να περιθάλπονται από την Ευρώπη, όταν οι δικές τους κυβερνήσεις δαπανούν υπέρογκα ποσά για να είναι πυρηνικές δυνάμεις. Είναι ένα ερώτημα. Πόσους μετανάστες θεοκρατικών αντιλήψεων μπορεί να απορροφήσει η Ευρώπη και η Ελλάδα; Και πως θα αποτραπεί αν τεθεί ένα όριο ανώτατο; Πως θα αποτραπεί η υπέρβαση αυτού του ορίου; Λοιπόν, η παράνομη μετανάστευση, μαζική στην Ελλάδα είναι ανθρώπινο δικαίωμα, όπως πολλοί διατείνονται ή αποφασίζει ο ελληνικός λαός. Δηλαδή σε μια κυρίαρχη χώρα ο λαός αποφασίζει πόσοι, πότε και πότε και ποιοι θα εισέλθουν μέσα.

Είναι ανθρώπινο δικαίωμα η μετακίνηση των λαών; Εδώ υπάρχει ένα άλλο θέμα. Εντάσσονται οι μουσουλμάνοι στην Ευρώπη. Υπάρχουν και αισιόδοξοι και απαισιόδοξοι στο κομμάτι αυτό. Το Ισλάμ είναι μια παράμετρος του μεταναστευτικού ζητήματος και όχι ακριβώς το Ισλάμ. Κάθε θεοκρατική αντίληψη που αντίκειται στη δημοκρατία και το κοσμικό κράτος.

Προχωρώ γιατί φτάνω στο χρόνο που πρέπει να τερματίσω. Συνεπώς. Εδώ είναι ο κόσμος από τον οποίο δεχόμαστε μετανάστες και είναι ως επί το πλείστον ισλαμικός. Οι γενικές παρατηρήσεις. Θεοκρατία είναι σεβαστή επιλογή μιας κοινωνίας όσο δεν θίγει διαφορετικές επιλογές άλλων κοινωνιών. Η Δύση δεν έχει σαν καθήκον να μεταδώσει ανά τον κόσμο τη δημοκρατία, σε κράτη μάλιστα που δεν την επιθυμούν. Έτσι δεν χρειάζεται να γίνουμε νέοι σταυροφόροι. Η Δύση πρέπει να θεσπίσει ως ζωτικό συμφέρον τη διαφύλαξη του κοσμικού κράτους και του δημοκρατικού κερκτημένου, για τα οποία έχυσε ποταμούς αίματος επί αιώνες για να τα κατακτήσει. Πριν χαράξουμε όμως μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη, πρέπει να δούμε. Υπάρχουν συλλογικά δικαιώματα μεταναστών ή μόνο ατομικά; Πόσο ρεαλιστική είναι η σταδιακή αλλοίωση του συρρικνωμένου ευρωπαϊκού πληθυσμού με μετανάστες από Ασία και Αφρική; Δηλαδή αυτή η διαρκής ανατροφοδότηση για αναπλήρωση εργατικών χειρών; Είναι πραγματικά μια ρεαλιστική μέθοδος ή οδηγεί σε ατραπούς; Ποιος ο τρόπος και το επίπεδο ενσωμάτωσης των μεταναστών; Τι θέλουμε να τους έχουμε; Να συμβιώνουμε, να αφομοιώνονται; Να απαιτούμε; Να τους αφήνουμε; Τι θέλουμε ακριβώς; Ποια είναι η θέση του Ισλάμ στην κοσμική Ευρώπη; Για παράδειγμα, εκπρόσωποι των Βρυξελλών και τώρα και στο παρελθόν είχαν πει ότι το Ισλάμ είναι μέρος της ευρωπαϊκής κουλτούρας.

Αν συμφωνούμε, είναι ένα θέμα. Πώς καταπολεμάται η ισλαμική τρομοκρατία; Τι Ευρώπη θέλουμε; Θέλουμε κοσμική, θεοκρατική, πλουραλιστική, χριστιανική; Ριζοσπαστικά κοσμική. Τι θέλουμε; Η Ελλάδα ανέχεται, αλλά έχει και όρια. Οι παράνομες ροές εξαρτώνται από τις τάσεις τις διεθνείς και βεβαίως και από τη συμφωνία την επισφαλή Τουρκίας Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Ως τώρα βάζαμε μετανάστες στη χώρα με ανθρωπιστικούς όρους, με οικονομικούς όρους, αλλά πρέπει να προστεθούν και οι όροι της εθνικής ταυτότητας, της άμυνας, της ασφάλειας, της κοινωνικής συνοχής και του αξιακού συστήματος. Προσφάτως έχει ληφθεί σειρά μέτρων. Ευτυχώς στην Ευρώπη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε μια σειρά μέτρων επί το αυστηρότερο. Ελπίζω αυτό να μην είναι μόνο λόγω πίεσης από την ακροδεξιά, αλλά είναι ενσυνείδητη επιλογή. Οι Έλληνες πολίτες, όπως και οι άλλοι Ευρωπαίοι πολίτες, συμβιβάζονται με την κατάσταση αυτή, πιεζόμενοι βεβαίως γιατί δεν είναι εύκολο να διαμαρτυρηθείς ή να κάνεις χιούμορ ή να κάνεις οτιδήποτε, αφού είναι εύκολο να διωχθεί νομικά, επικοινωνιακά και ούτω καθεξής.

Οι γενικές αρχές αντιμετώπισης του μεταναστευτικού ζητήματος είναι ότι η Ελλάδα, λόγω ειδικών συνθηκών, αν στην Ευρώπη υιοθετούν πέντε αυστηρά μέτρα, εμείς πρέπει να υιοθετούμε δέκα αυστηρά μέτρα. Γιατί; Γιατί απειλούμαστε από κράτη που είναι μουσουλμανικά και ασκούν επιρροή στον ντόπιο πληθυσμό που έχει θεοκρατικές αντιλήψεις; Αυτό ας το καταλάβουμε. Η κυρίαρχη χώρα λοιπόν ελέγχει πότε, πόσους και ποιους ξένους δέχεται στο έδαφος. Αυτές είναι βασικές αρχές. Οι μετανάστες αιτούνται άσυλο σε νόμιμα σημεία, υιοθετούν τον τρόπο ζωής του κράτους παραμονής και συμμετέχουν στις δαπάνες διαβίωσης. Η φιλοξενούσα χώρα απαιτεί την υιοθέτηση των αξιών της και απελαύνει όσους απειλούν με την κατάργησή τους. Προασπίζει τα ατομικά δικαιώματα των μειονοτήτων, αλλά όχι συλλογικά. Ναι στην ελεγχόμενη μετανάστευση, αλλά η υπογεννητικότητα δεν αντιμετωπίζεται με την εύκολη λύση των μη αφομοίωσης των μεταναστών. Απαιτείται συνολική δράση. Βεβαίως στα μέτρα. Ο σκοπός ό, τι μέτρα και να λάβουμε ως σκοπός ποιος θα είναι; Η Ελλάδα να καταστεί λιγότερο προσβάσιμη και ελκυστική στην παράνομη μετανάστευση, βάσει πάντα εθνικών συμφερόντων, αλλά και του διεθνούς δικαίου. Μέτρα σαν κι αυτά είναι επενδύσεις σε χώρες της Ασίας και Αφρικής, με τη συνέργεια βέβαια με άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Αυστηρά, ευέλικτα οργανωτικά, διαδικαστικά, νομοθετικά σχετικά μέτρα. Αποτροπή επί των χερσαίων και θαλασσιών συνόρων. Κέντρα υποδοχής, ταυτοποίησης και κέντρα κρατήσεως. Κλειστά κέντρα κρατήσεως. Επίσημα σημεία αίτησης ασύλου. Εντοπισμός, σύλληψη και απέλαση παρανόμων ή εμπλεκομένων σε σειρά ποινικών αδικημάτων. Μηχανισμός ελέγχου και αφαιρέσεως του ασύλου όταν εκλείπουν οι αιτίες που χορηγήθηκε το άσυλο. Έξοδος από το Σύμφωνο του ΟΗΕ που υπογράψαμε το 2008, γιατί εκεί λέει για συντεταγμένη και ρυθμισμένη μετανάστευση περίπου σαν δικαίωμα να μετακινούνται και εμείς να τους υποδεχόμαστε αναγκαστικά.

Μηδενική ανοχή στην ελεύθερη διάδοση των ιδεών του ακραίου Ισλάμ. Μην περιμένουμε δηλαδή τον επόμενο Χασάν που θα πάρει το αυτοκίνητο να μπει σε μια χριστουγεννιάτικη αγορά, να πάρει σβάρνα όσους βλέπει και εμείς απλώς να καταθέτουμε λουλούδια. Πρέπει εδώ πέρα να δούμε το θέμα σοβαρά στην Ευρώπη. Αυστηρά κριτήρια χορήγησης υπηκοότητας και κυρίως ιθαγένειας.

Ελάχιστος αριθμός τζαμιών, συμβολικά ήδη η Θράκη έχει 300 επειδή είναι υποχρεωμένη να έχει. Αύξηση μέτρων εσωτερικής ασφαλείας. Διευκόλυνση επαναπατρισμού μεταναστών. Υποχρεωτική εκπαίδευση τέκνων μεταναστών. Επένδυση στην ελληνική παιδεία. Αυστηρά κριτήρια προσαρμογής και αφομοίωσης. Έμπρακτα και οι δυνητικοί μετανάστες να ενημερώνονται συστηματικά στις πατρίδες για τις συνθήκες που θα βρουν εδώ στην Ελλάδα όταν έρθουν. Άρα λοιπόν, δημογραφικό μεταναστευτικό είναι εθνική υπαρξιακή απειλή και η Ελλάδα βαδίζει ως το καταλάβουμε προς το βιολογικό της τέλος. Για λόγους επιβιώσεως η Ελλάδα δεν πρέπει να γίνει χρηματοδοτούμενη αποθήκη ψυχών της Ευρώπης, άνευ ελέγχου της παρανόμου μεταναστεύσεως και άνευ αυστηρών προϋποθέσεων και κριτηρίων.

Η ρήση η μετανάστευση θα επιλύσει το δημογραφικό είναι εθνικά επιζήμια αν δεν βάλεις προϋποθέσεις. Μητρότητα πατρότητα άμεσα συνδέονται με το δημογραφικό. Αποτελεί ζητούμενο η ολοκληρωμένη διακομματική στρατηγική για δημογραφία μετανάστευση υλοποιημένη κατά προτεραιότητα. Ήδη ξεκινάμε ελπιδοφόρα με ένα εθνικό σχέδιο. Ελπίζω αυτό να συμπληρωθεί κατάλληλα και με θαρραλέο τρόπο Να εφαρμοστεί και να εμπλουτιστεί κι άλλο. Όταν θίγονται εθνικά ζωτικά συμφέροντα. Η χώρα αυτενεργεί και δεν μεταθέτει την ευθύνη σε τρίτους, αναμένοντας έξωθεν πρωτοβουλίες.

Δημογραφικό μεταναστευτικό είναι προσωπική υπόθεση για κάθε Έλληνα, αλλά πρωτίστως άμεση προτεραιότητα της πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας. Έχουμε αργήσει ήδη πολύ. Ευχαριστώ.

Θέμα: Η Εθνική Απειλή του Συνδυασμού Δημογραφικού – Μεταναστευτικού Ζητήματος.

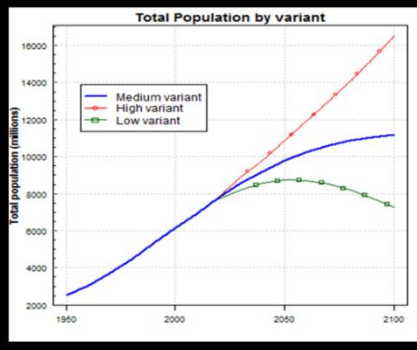
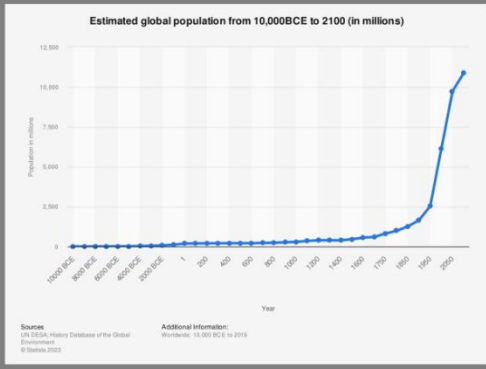
Αντιναύαρχος ε.α. Β. Μαρτζούκος ΠΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΣ

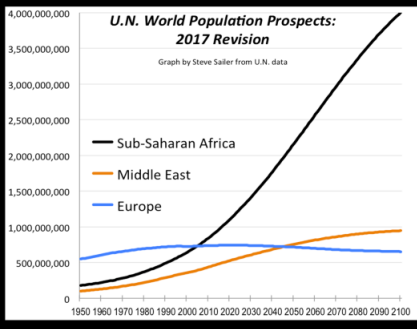
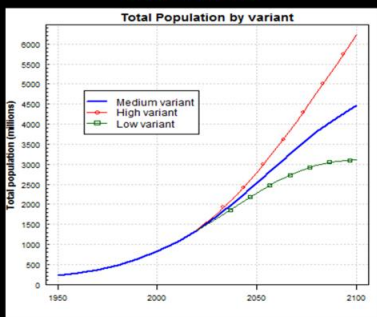
- Παγκόσμιες Δημογραφικές Τάσεις.
- Ευρωπαϊκό και Εθνικό Δημογραφικό Ζήτημα.
- Αίτια/Επιπτώσεις Δημογραφικού Ζητήματος.
- Γενικές Προτάσεις για Δημογραφικό.
- Μεταναστευτικό σε Ευρώπη και Ελλάδα.
- Επιπτώσεις Μεταναστευτικού ζητήματος.
- Γενικές αρχές και μέτρα για Μεταναστευτικό.
- Επίλογος.

Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

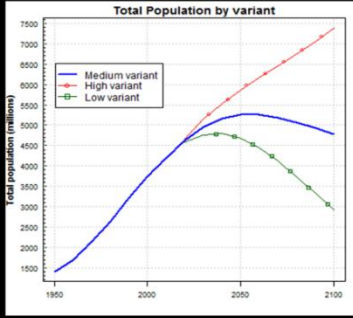
- **Δημογραφία:** Επιδρά στις παγκόσμιες εξελίξεις. Παράγων εθνικής ισχύος.
- **20^{ος} αιώνας:** Από 1.6 δις σε 6.1 δις (11.2 δις το 2100 ή 83 εκ. ετησίως). **Επίκεντρο η Αφρική.**
- **Ο ευρωπαϊκός μέσος δείκτης γονιμότητας 1.52**
- **Άνω των 60 ετών το 2050: Ευρώπη 35% και Αφρική 9%.**

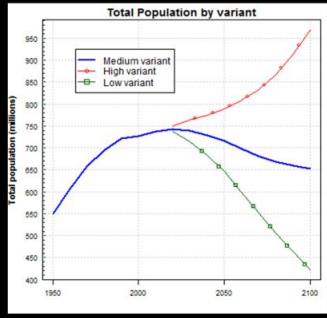
ΑΦΡΙΚΗ

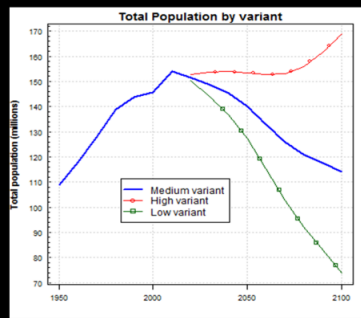
ΑΣΙΑ

ΕΥΡΩΠΗ

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Η ΓΗΡΑΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ

- **Ευρώπη και παγκοσμ. πληθ.: 1900: 25%, 1960: 13,5%, 2017: 6,7%.**
- **Πληθ. Αφρικής - Ευρώπης: Το 1900 1:3 ενώ το 2050 3:1**
- **Ανησυχία για Δυτική άμυνα – ασφάλεια (ΕΕ – ΝΑΤΟ).**
- **Συγκράτηση δείκτη γονιμότητας στην Γαλλία, Νορβηγία, Δανία, Ρουμανία, Αυστρία, Ιρλανδία. Ακολουθούν Λευκορωσία, Εσθονία, Λετονία.**
- **Δημογραφικός κατήφορος σε Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Βουλγαρία, Κύπρο.**

Social Security: Worker to Beneficiary Ratio

Source: Social Security Administration Trustees Report Table IV B2
Ratio of covered workers to beneficiaries

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

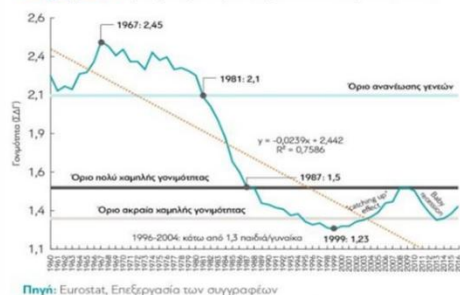
- **Τουργκούτ Οζάλ: «Δεν χρειάζεται να προκαλέσουμε πόλεμο με την Ελλάδα, αφού οι πληθυσμιακές εξελίξεις των δύο λαών θα επιλύσουν το Κυπριακό και το Αιγαίο».**
- **Ο συνδυασμός δημογραφικού-μεταναστευτικού συνιστά Εθνικό Συμφέρον Επιβίωσης.**

ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΗ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ;

- **Υπογεννητικότητα: 1.3 (3^η στην ΕΕ).**
- **Διαφορά γεννήσεων – θανάτων: - 65.000**
- **Πληθυσμός 2050: Περί τα 8.5 εκ.-γηρασμένος.**
- **ΙΟΒΕ: Το 2100 μείωση ΑΕΠ 31% ως προς 2019 (ή €58 δις).**

Διάγραμμα 3.9 Εξέλιξη της Γονιμότητας στην Ελλάδα, 1960-2016

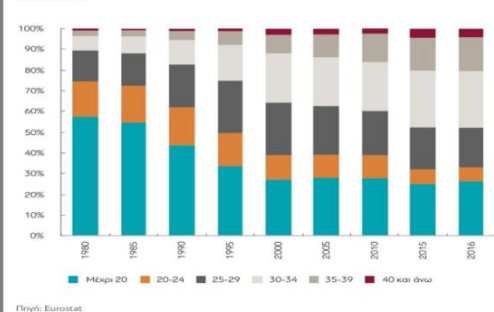
Η ΕΛΛΑΣ ΓΕΡΝΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑΙΝΕΙ

- **Γεννήσεις 2023: 71.400 (αρνητικό ρεκόρ).**
- **Δείκτης γηράσκησης: 178.5% Τάσεις επιδεινώσεως.**
- **Δραματική μείωση πολυτέκνων.**
- **Σήμερα περισσότερα από 200 ακατοίκητα χωριά.**
- **Πρόβλημα η συγκέντρωση σε 2 οικονομικά κέντρα.**

- **Ελλάς: 5^η γηρασμένη χώρα παγκοσμίως (ΟΗΕ 2022).**
- **Στα επόμενα 10 έτη θα απωλεστούν ακόμη δέκα πόλεις μεγέθους πρωτεύουσας νομού.**
- **Brain drain πλέον των 500.000 Ελλήνων.**
- **Αμβλώσεις: Σαφώς περισσότερες των γεννήσεων.**
- **Προβλήματα τεκνοποίησης.**
- **Τροχαία δυστυχήματα.**
- **Ανεπαρκείς υποδομές φροντίδας τέκνων.**
- **Διαχρονική πολιτική αδιαφορία. Σημερινή Κυβέρνηση: Μικρά δειλά βήματα, ως προς το μέγεθος της απειλής.**

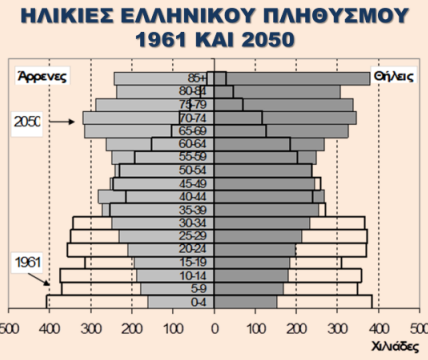
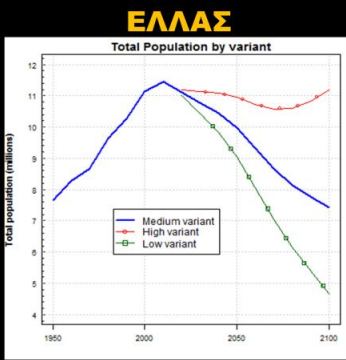
Διάγραμμα 3.12 Ποσοστά Γονιμότητας Κατά Ηλικία Μητέρας Ανά Πενταετία, 1980-2016

ΕΛΛΑΔΑ - ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ				
ΕΤΟΣ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ*
2009	117.933	108.316	22.296	-12.679
2010	114.766	109.084	21.574	-15.892
2011	106.428	111.099	19.002	-23.673
2012	100.371	116.668	15.502	-31.799
2013	94.134	111.794	13.183	-30.843
2014	92.148	113.740	12.152	-33.744
2015	91.847	121.212	11.924	-41.289
2016	92.898	118.792	12.724	-38.618
2017	88.553	124.501	12.371	-48.319
2018	86.440	120.291	12.316	-46.167
2019	83.756	124.954	12.055	-53.253
2020	84.764	131.064	12.515	-58.815
2021	85.346	143.919	10.068	-68.641
2022	76.541	140.801	8.581	-72.841
ΣΥΝΟΛΑ	1.315.925	1.696.235	196.263	-576.573

* Αφαιρούμενων των γεννήσεων αλλοδαπών
Πηγή: Ετήσια δελτία φυσικής κίνησης πληθυσμού ΕΛΣΤΑΤ

- Μέση ηλικία στην Ελλάδα τα 45.2 έτη το 2020.
- Ενεργοί: Το 2015, 7 εκ. Το 2050, 5 εκ.. Υγιής σχέση εργαζ. - συνταξ.: 4/1. Σήμερα: 1.2/1.
- Συντάξεις: 15% του ΑΕΠ σήμερα. 23% 2060.
- Άνω των 65 ετών σήμερα 21%. 2050 το 34%.
- Οξύ δημογραφικό - μεταναστευτικό στην Κύπρο.

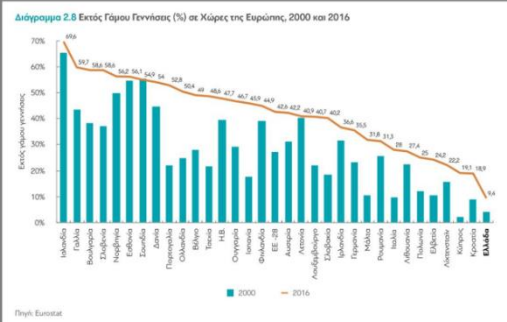
ΑΙΤΙΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Απόκτηση 1ου τέκνου στα 32 έτη. Αναβολή ή μη τεκνοποίηση για τους εξής λόγους:

- Αναμονή βελτιώσεως οικονομικών.
- Σπουδές, επάγγελμα.
- Μειωμένη φροντίδα υγείας.
- Ασυμβατότητα εργασίας και τεκνοποίησης.
- Ανισότητα φύλων στην φροντίδα τέκνων.
- Σύνδεση τεκνοποίησης με γάμο.
- Αυστηρά κριτήρια για μόνιμο σύντροφο.

- Αύξηση διαζυγίων/μονογονεϊκών οικογενειών.
- Πλήρης κοινωνική αποδοχή αμβλώσεων.
- Τεκνοποίηση: Όχι αξιακή στάση ζωής αλλά απλή επιλογή (δικαιωματισμός, εθνομηδενισμός, νεοφιλελευθερισμός, φεμινισμός, κοσμοπολιτισμός).
- Η αστάθεια αποθαρρύνει την τεκνοποίηση.

- Αντιλήψεις περί ατομικών δικαιωμάτων και συλλογικών υποχρεώσεων.
- Μη ανάληψη ευθύνης τεκνοποίησης.
- Αστικοποίηση. Εγκατάλειψη υπαίθρου.
- Προσανατολισμός εθνικής παιδείας.
- Αναποτελεσματική κρατική μέριμνα.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ.

- Μείωση παιδικού και ενεργού πληθυσμού (εισφορές, ασφαλιστικό και δημόσιοι πόροι).
- Επιβράδυνση στην οικονομική ανάπτυξη, παραγωγικότητα, στον ρυθμό αύξησης ΑΕΠ, και επενδύσεις. Φυγή κεφαλαίων - εργασίας.
- Πρόβλημα στελεχώσεως ΕΔ και ΣΑ. Θέμα άμυνας – ασφάλειας Ελλάδος και Κύπρου.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Προσαρμογή στις κοινωνικές εξελίξεις. Κοστολογημένη διακομματική συνολική δημογραφική πολιτική (χρονοδιάγραμμα):

- Προστατευτικό περιβάλλον οικογένειας.
- Συμβατότητα οικογένειας - επαγγέλματος.
- Προώθηση και προστασία μητρότητας.
- Καλλιέργεια αγάπης και ροπής προς τεκνοποίηση.

- Οικονομική, κοινωνική, ιατρική και ηθική στήριξη - κίνητρα τεκνοποίησης.
- Προώθηση – προβολή αναλόγων προτύπων και αξιών (π.χ. Πολύτεκνη εργαζόμενη μητέρα, ισότητα φύλων σε εργασία και φροντίδα τέκνων, μείωση αμβλώσεων κ.λπ).
- Μέτρα αύξησης πληθυσμού υπαίθρου.
- Τομές στην θνητεία – εφεδρεία των ΕΔ.
- Υποδομές φροντίδας τέκνων.
- Καταπολέμηση ανεργίας νέων.
- Σχετική αναμόρφωση παιδείας.
- Ειδικότερα μέτρα – κίνητρα για πολυτέκνους.

- Πληθυσμός παραμεθωρίων περιοχών.

- Οικογένειες με 3 ή περισσότερα τέκνα αντιμετωπίζουν το φάσμα φτώχειας κατά 28%

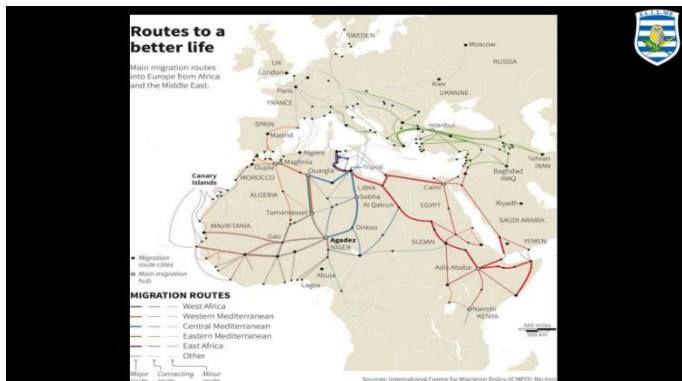
- Πληθυσμιακή αλλοίωση (μεταναστευτικό), κοινωνική ανομοιογένεια μειωμένης συνοχής. Μείζον θέμα εσωτερικής ασφάλειας.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΣ (ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ).

- Παραγωγικότητα - Οικονομική ανάπτυξη.
- Χωροταξικός σχεδιασμός.
- Μεταρρυθμίσεις Δημόσιας Διοικήσεως.
- Οργάνωση: Υπουργείο Δημογραφίας, Ταμείο Συστάσεως Οικογένειας, Γραφείο Δημογραφίας στην Βουλή. Συνεργασία αυτών.
- Αντιμετώπιση αναπτυξιακών ανισοτήτων ΕΕ.
- Συνολική αλλά όχι ομοιόμορφη δημογραφική στρατηγική.

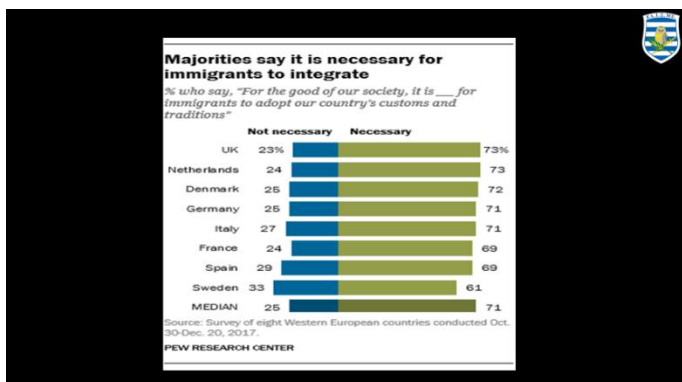
ΜΑΖΙΚΗ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

- ### Αίτια Ισχυρών Μεταναστευτικών Ροών:
- * Παγκόσμια, ανισομερής πληθυσμ. έκρηξη.
 - Ευρωπαϊκή υπογεννητικότητα και γήρανση.
 - Ανισομερής κατανομή πλούτου. Οικονομικοί λόγοι και εύρεση εργασίας.
 - Οικογενειακοί λόγοι (επανένωση).
 - Εστίες ανασφάλειας σε χώρες προελεύσεως.
 - Σπουδές.
 - Οικολογικές μεταβολές.

- Δίλημμα Ευρωπαϊκής Ταυτότητας βάσει αρχών και αξιών ή Πολυπολιτισμού. Διχασμός (διακρατικός και κοινωνικός).
- Το πολυπολιτισμικό μοντέλο της συμβιώσεως με αλληλοκατανόηση και αμοιβαία ανοχή παρουσιάζει ισχυρές ρωγμές. Δυσχερής η ένταξη.
- Πολυπολιτισμός μόνο στην Δύση.

- Ανισοβαρείς ευθύνες πρώτων χωρών υποδοχής.
- Παράνομη μετανάστευση στην Ελλάδα: κύριοι «αρωγοί» η Τουρκία και αριθμός ΜΚΟ (κλειστά τα βόρεια μερίμνει ΕΕ).
- Οι μετανάστες από Αφρική και Ασία στην Ευρώπη υπερβαίνουν τα 25 εκ. άτομα. ΠΤ: Περί το 2050, 86 εκ. Αφρικανοί μετανάστες λόγω κλίματος.
- Διαρκής η μετανάστευση με αυξητικές μελλοντικές τάσεις και όχι συγκυριακή.

- Από απορριπτόμενες αιτήσεις ασύλου ελάχιστοι επαναπατρίζονται.
- Συντριπτικό ποσοστό ανειδίκευτο.
- Υψηλές κοινωνικές δαπάνες για μετανάστες και χαμηλό ποσοστό εργαζομένων (55% στην Σουηδία).
- 2019: 21% γεννήσεων ΕΕ από μετανάστες. Η ΕΕ στερείται κοινής πολιτικής.

- Μετανάστες θεοκρατικών αντιλήψεων: Απειλή για αξίες, πολιτισμό, συνοχή και ασφάλεια ΕΕ.
- Εντός του 21^{ου} αιώνας αναμένεται δραστική αύξηση μαζικής μετανάστευσεως από Αφρική και Ασία.
- Το ευρωπαϊκό δίλημμα: Εισροή μεταναστών για συμπλήρωση ενεργού της πληθυσμού, με ρίσκο κοινωνικής αποσταθεροποίησης, συνοχής, ανασφάλειας και απώλειας αξιών.
- Πολλά ευρωπαϊκά κράτη έχουν θεσπίσει μέτρα για τους μετανάστες πολύ αυστηρότερα από την Ελλάδα.

ΘΕΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ

- Συμβατότητα με παγκοσμιοποίηση.
- Θεραπεία δημογραφικού..
- Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας ΕΕ.
- Αποφυγή οικονομικών και κοινωνικών αδιεξόδων.
- Εξωστρέφεια αντί ουτοπικής απομονώσεως.
- Απαιτείται κοινή μεταναστευτική πολιτική ΕΕ.
- Η διαχρονικά επεμβατική Δυτική πολιτική ευθύνεται για την μαζική παράνομη μετανάστευση.

ΑΜΕΙΛΙΚΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Κυρίαρχο αίτιο μεταναστεύσεως από Αφρική και Ασία η οικονομική βελτίωση των όρων ζωής.
- Γιατί η Δύση οφείλει να υποδέχεται μετανάστες διεφθαρμένων χωρών με περιφερειακές φιλοδοξίες που επενδύουν σε στρατιωτική ισχύ;
- Πόσους μετανάστες θεοκρατικών αντιλήψεων δύναται να απορροφήσει η Ευρώπη και η Ελλάδα; Πως θα αποτραπεί η υπέρβαση του ανωτάτου ορίου;
- Η παράνομη μαζική μετανάστευση στην Ελλάδα αποτελεί «ανθρώπινο δικαίωμα» ή αποφασίζει ο ελληνικός λαός;

ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;

- **ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ:** Ναι, εάν βελτιωθούν οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες αυτών, εάν η έννοια του έθνους - κράτους γίνει ελαστικότερη και εάν διωχθούν ιστορικά φαντάσματα.
- **ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ:** Προβληματική η εκκοσμίκευση αυτών. Γάμοι με μη Μουσουλμάνους (7% για άρρενες και 0.5 για θήλεα). Οι νεαροί Μουσουλμάνοι (γεννηθέντες στην Ευρώπη) αυτοπροσδιορίζονται σε μεγάλο ποσοστό θρησκευτικά και το 37% εξ αυτών επιλέγει την Σαρία. Η γυναίκα παραμένει κατώτερη. Εσωτερική ισλαμική τρομοκρατία.

ΤΟ ΙΣΛΑΜ ΩΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

- Το Ισλάμ αποτελεί την πλέον αναπτυσσόμενη θρησκεία παγκοσμίως (1/4 παγκοσμίου πληθυσμού σήμερα και 1/3 το 2050).
- Μουσουλμάνοι Ευρώπης: 8%, με δυσανάλογη αύξηση ως προς γηγενείς.
- Οι πληθυσμοί Μαγκρέμπ – Ν. Ευρώπης το 2050 θα είναι 250 εκ. και 150 εκ. αντιστοίχως.
- Μουσουλμάνοι Ρωσίας: 20 εκ. (146 εκ.). Το 2050 θα αποτελούν το 1/3 του πληθυσμού.

- Η ανεξίτηλη Δύση δεν εξετάζει το Ισλάμ ως θρησκεία αλλά ως ιδεολογικό, νομικό και κοινωνικό σύστημα που καθορίζει την κόσμάντιληψη και συμπεριφορά των πιστών του.
- Σύμφωνα με διαχρονικές δηλώσεις Μουσουλμάνων ηγετών η μετανάστευση στην Δύση ενέχει κατακτητική φιλοδοξία. Εντός του Ισλάμ υπάρχουν αντίπαλα Δόγματα.
- Όπου το Ισλάμ επεκράτησε πολιτικά, η Δημοκρατία υποχώρησε υπέρ του αυταρχισμού.
- Η ισλαμική τρομοκρατία αφήνει διαρκώς πολύνεκρα ίχνη στην Δύση, προκαλώντας ανασφάλεια και κρίση αξιών.

- Το ριζοσπαστικό Ισλάμ επιδρά και προσηλυτίζει εντός του «ήπιου» Ισλάμ.
- Το «ήπιο Ισλάμ» αυξάνεται στη Δύση δίχως να αφομοιώνεται ουσιαστικά, αφού τα μέλη του αυτοπροσδιορίζονται με την θρησκεία τους και απαιτούν ειδικά δικαιώματα.
- Αποτυχία εφαρμογής κοσμικού κράτους σε Μουσουλμανικές κοινωνίες, αφού η εκκοσμίκευση δεν επιβάλλεται άνωθεν αλλά αποτελεί λαϊκή κατάκτηση.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Θεοκρατία: Σεβαστή επιλογή μίας κοινωνίας, όσο δεν θίγει διαφορετικές επιλογές ετέρων κοινωνιών.
- Η Δύση δεν έχει ως καθήκον να διαμορφώσει Δημοκρατίες, σε μη επιθυμούντα κράτη.
- Η Δύση οφείλει να θεσπίσει ως ζωτικό συμφέρον, την διαφύλαξη του κοσμικού και Δημοκρατικού κερκτημένου.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΧΑΡΑΞΕΩΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

- Υπάρχουν συλλογικά δικαιώματα μεταναστών;
- Πόσο ρεαλιστική είναι η σταδιακή αλλοίωση του συρρικνουμένου ευρωπαϊκού πληθυσμού με μετανάστες από Ασία και Αφρική;
- Ποιος ο τρόπος και το επίπεδο ενσωματώσεως των μεταναστών (αφομοίωση, πολυπολιτισμική ένταξη);
- Ποια η θέση του Ισλάμ στην κοσμική Ευρώπη;
- Πως καταπολεμάται η ισλαμική τρομοκρατία;
- Τι Ευρώπη θέλουμε (κοσμική, θεοκρατική, πλουραλιστική, χριστιανική, ριζοσπαστικά κοσμική, απλώς κοινή αγορά κ.λπ.);

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Η Ελλάδα είναι ανεκτική αλλά με αφομοιωτικά όρια.
- Οι παρανόμες ροές εξαρτώνται από διεθνείς τάσεις καθώς και επίσηφα συμφωνία Τουρκίας με ΕΕ (εργαλείο εκβιασμού της ΕΕ).
- Στην προσέγγιση του μεταναστευτικού με όρους «ανθρωπιστικούς» και «οικονομικούς», επιβάλλεται η πρόσθεση των όρων εθνικής ταυτότητας, άμυνας και ασφάλειας, κοινωνικής συνοχής και αξιακού συστήματος.
- Ο όρος «προσφυγικές ροές» καλύπτει την ουσία του «θεοκρατικού εθνικισμού» που εξυπηρετεί μεταξύ άλλων και την Τουρκία.

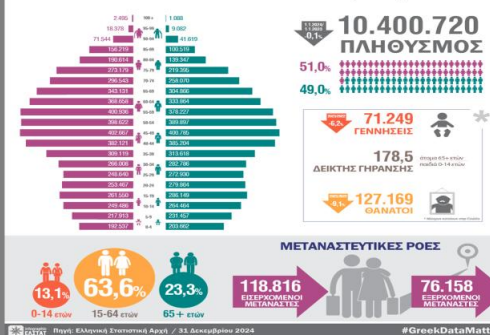
• Προσφάτως έχει ληφθεί σειρά μέτρων και αλλαγή στάσεως προς την ορθή κατεύθυνση. Εν τούτοις η Ελλάδα εξακολουθεί να αποτελεί «δημοφιλή» Δυτική πύλη εισόδου και πόλο έλξεως.

• Οι Έλληνες πολίτες συμβιβάζονται πιεζόμενοι (πολιτικά, νομικά, επικοινωνιακά), με τον «πολυπολιτισμό» και το «πολιτικό ορθό».

• Σύμφωνα με μελέτη το 2135 οι Μουσουλμάνοι στην Ελλάδα (και ενωρίτερα στην Κύπρο) θα υπερβαίνουν το 50%.

ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (1.1.2024) ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ (2023)

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΩΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Η Ελλάδα, λόγω ειδικών συνθηκών, οφείλει να υιοθετήσει αυστηρότερα μέτρα, κριτήρια και προϋποθέσεις παραμονής μεταναστών, από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, βάσει των εξής αυτονόητων αρχών:

• Η κυρίαρχη χώρα ελέγχει πότε, πόσους και ποιους ξένους δέχεται στο έδαφός της.

• Οι μετανάστες αιτούνται άσυλο σε νόμιμα σημεία, υιοθετούν τον τρόπο ζωής του κράτους παραμονής και συμμετέχουν στις δαπάνες διαβίωσής τους.

• Η φιλοξενούσα χώρα απαιτεί την υιοθέτηση των αξιών της και απελαύνει όσους απειλούν με την κατάργησή τους. Προσπίζει ατομικά δικαιώματα μειονοτήτων αλλά όχι συλλογικά.

• Ναι στην ελεγχόμενη μετανάστευση αλλά η υπογεννητικότητα δεν αντιμετωπίζεται με την «εύκολη» λύση μη αφομοιώσιμων μεταναστών.

• Απαιτείται συνολική δράση (ΕΕ και εθνικά), στις χώρες προελεύσεως και διελεύσεως, στην αποτροπή επί των συνόρων, στην διαχείριση/κατανομή μεταναστών, την πολιτική ασύλου, απελάσεων, εντάξεως και αφομοιώσεως αυτών.

ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΩΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Η Ελλάδα να καταστεί λιγότερο προσβάσιμη και ελκυστική στην παράνομη μετανάστευση, (βάσει ΕΘΣΜ και ΔΔ).

Τα μέτρα δυνατόν να χωρισθούν σε γενικές κατηγορίες ως εξής:

• Επενδύσεις σε χώρες Ασίας και Αφρικής έναντι επαναπροώθησεως μεταναστών. Αντικίνητρα για μη συνεργαζόμενες χώρες (συνέργεια κ - μ ΕΕ και εθνική πρωτοβουλία)

-
- Αυστηρά και ευέλικτα οργανωτικά – διαδικαστικά - νομοθετικά σχετικά μέτρα.
 - Αποτελεσματική αποτροπή επί χερσαίων και θαλασσιών συνόρων. ΚΥΤ – ΚΚΚ. Θέσπιση επισήμων σημείων αιτήσεως ασύλου.
 - Εντοπισμός, σύλληψη και απέλαση παρανόμων μεταναστών ή εμπλεκομένων σε σειρά ποινικών αδικημάτων.
 - Μηχανισμός ελέγχου και αφαίρεσης ασύλου όταν εκλείπουν οι αιτίες χορηγήσεως.
 - Έξοδος από Σύμφωνο ΟΗΕ για μετανάστευση (Μαρακές 2018).

-
- Μηδενική ανοχή στην ελεύθερη διάδοση των ιδεών του ακραίου Ισλάμ.
 - Αυστηρά κριτήρια χορηγήσεως υπηκοότητας και κυρίως ιθαγένειας.
 - Ελάχιστος αριθμός τζαμιών (300 ήδη στην Θράκη).
 - Αύξηση μέτρων εσωτερικής ασφαλείας (συνεργασία με ΕΕ).
 - Διευκόλυνση επαναπατριsmού μεταναστών.
 - Υποχρεωτική εκπαίδευση τέκνων μεταναστών

-
- Συστηματική επένδυση στην ελληνική παιδεία και πολιτισμό (εθνική ταυτότητα).
 - Θέσπιση αυστηρών κριτηρίων προσαρμογής και αφομοιώσεως (προϋπόθεση παραμονής).
 - Οι δυνητικοί μετανάστες να ενημερώνονται συστηματικά στις πατρίδες τους για τις συνθήκες, διαδικασίες και δυσχέρειες που θα συναντήσουν μετά την παράνομη είσοδό τους σε ελληνικό έδαφος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

-
- Το δημογραφικό – μεταναστευτικό συνιστά εθνική υπαρξιακή απειλή. Η Ελλάδα βαδίζει προς βιολογικό της τέλος.
 - Για λόγους επιβιώσεως η Ελλάδα δεν πρέπει να μετατραπεί σε χρηματοδοτούμενη αποθήκη ψυχών της Ευρώπης.
 - Άνευ ελέγχου της παρανόμου μεταναστεύσεως και άνευ αυστηρών προϋποθέσεων και κριτηρίων, η ρήση «η μετανάστευση θα επιλύσει το δημογραφικό» είναι εθνικά επιζήμια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

-
- Η αντίληψη μητρότητας και πατρότητας συνδέεται άμεσα με το δημογραφικό.
 - Αποτελεί ζητούμενο η ολοκληρωμένη, διακομματική στρατηγική για δημογραφία – μετανάστευση, υλοποιούμενη κατά προτεραιότητα.
 - Οι Έλληνες το 1821 αναγεννήθηκαν από τις στάκτες της δουλείας αλλά φαίνεται ότι θα υποκύψουν βιολογικά 3 – 4 αιώνες αργότερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- Όταν θίγονται ζωτικά ΕΘΣΜ, η χώρα αυτενεργεί και δεν μεταθέτει την ευθύνη σε τρίτους, αναμένοντας τις πρωτοβουλίες τους.
- Δημογραφικό – μεταναστευτικό: Προσωπική υπόθεση κάθε Έλληνα αλλά πρωτίστως άμεση προτεραιότητα της πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας. ΕΧΟΥΜΕ ΗΔΗ ΑΡΓΗΣΕΙ ΠΟΛΥ.

Δεμάγκος. Εμείς ευχαριστούμε πάρα πολύ κύριε Ναύαρχε για την παρουσία σας, η οποία ήταν το the point και επί τον τύπο των ήλων. Το γεγονός όμως ότι επί τέσσερις δεκαετίες, για σαράντα χρόνια, ούτε ένας χρόνος, ούτε δύο μιλάμε για σαράντα χρόνια, βλέπουμε το πρόβλημα και δεν έχουμε κάνει τίποτα. Μάλλον δείχνει μια τάση το τι πρέπει να περιμένουμε και στο μέλλον.

Ας κρατήσουμε όμως την αισιόδοξη πλευρά και ας δούμε τουλάχιστον με αυτό το εθνικό σχέδιο δράσης, εμπλουτισμένο όπως είπατε, με τα στοιχεία που μας θέσατε στην καταπληκτική σας εισήγηση, να μπορέσουμε, ει δυνατόν να σταθεροποιήσουμε και μετά να αυξήσουμε τη δυνατότητα πληθυσμιακής ανάπτυξης της χώρας μας. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ, Να είστε καλά. Υπάρχουν αρκετές ερωτήσεις στο chat.

Θα συνεχίσουμε την επόμενη εισήγηση με τον καθηγητή τον κ. Βύρωνα Κοτζαμάνη, αφού πρώτα μου επιτρέψετε να πω δυο λόγια για το βιογραφικό του.

Είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Παρισιού. Είναι επιστημονικός υπεύθυνος ερευνητικού προγράμματος Δημογραφικά Προτάγματα στην Έρευνα και Πρακτική στην Ελλάδα στο ΕΛΚΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, από το 20 μέχρι το 24.

Ερευνητής στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και Καθηγητής Δημογραφίας της Πολεοδομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Επισκέπτης ερευνητής του Εθνικού Ινστιτούτου Δημογραφίας της Γαλλίας, Διευθυντής Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και Μπορντώ, Διευθυντής Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Εμπειρογνώμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο Τεχνικής Βοήθειας Research Programme Αναδιοργάνωσης Στατιστικών Υπηρεσιών Βαλκανικών Χωρών.

Πρόεδρος και εν συνεχεία Επίτιμος Πρόεδρος Διεθνούς Ένωσης Γαλλόφωνων Δημοσιογράφων και Διεθνούς Επιστημονικής Ένωσης ντε Bordeaux. Διοργανωτής εθνικών και Διεθνών Συνεδρίων, Εκδότης Σειρών Non Paper, Δημογραφικά Νέα ΕΣΚΑ Σειράς Balkan Geographic Paper, Επιστημονικός υπεύθυνος ερευνητικών προγραμμάτων, Συγγραφέας, Επιμελητής βιβλίων δημογραφικών εξελίξεων, Ελλάδα, Βαλκάνια, όπως και δεκάδων άρθρων.

Κύριε καθηγητά, ο λόγος σε εσάς.

Κοτζαμάνης: Σας ευχαριστώ για την πρόσκληση. Θα κοιτάξω να είμαι σύντομος γιατί έχει περάσει και η ώρα. Η εισήγησή μου, Η τοποθέτησή μου έχει τρεις άξονες. Το πρώτο είναι τι έχει γίνει τις τελευταίες επτά δεκαετίες μέχρι σήμερα. Πολύ συνοπτικά τι μέλλει γενέσθαι με αυξημένες πιθανότητες την επόμενη τριακονταετία, όχι στον ορίζοντα 2100, 2070, 2050 και κατά τη γνώμη μου. Ποιες είναι οι προκλήσεις και τα μέτρα πολιτικής που επιτάσσει ή επιτάσσουν μας δείχνουν οι δημογραφικές εξελίξεις;

Συνοπτικά μπορούν να συνοψιστούν στις εξελίξεις που έχουν γίνει τα τελευταία 70 χρόνια. Θα πρέπει να αναφέρουμε μερικά πράγματα. Το πρώτο είναι ότι έχουμε στη χώρα μας μια εξαιρετικά άνιση κατανομή του πληθυσμού, στον βαθμό που το 50% ,1 στους 2 κατοίκους διαμένει στο μόλις 2% της επιφάνειας. Με τρομερή υπερσυγκέντρωση στις μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης και σε άλλα 5 μεγάλα αστικά κέντρα. Επομένως έχουμε μια εξαιρετικά άνιση κατανομή του πληθυσμού μας. Το δεύτερο είναι ότι έχουμε και θετικό. Μια σημαντική αύξηση είχαμε και έχουμε μια σημαντική αύξηση του προσδόκιμου ζωής μας. Ζούμε πολύ περισσότερα χρόνια, δηλαδή σήμερα γύρω στα 16 χρόνια απ ό, τι πριν από 70 χρόνια και αυτό είναι πάρα πολύ θετικό. Αυτό όμως έδωσε έναυσμα και για αντιγήρανση. Συνεισέφερε στη γήρανση, γιατί όταν δεν πεθαίνουμε και ζούμε όλο και περισσότερο, μαζευόμαστε στο πάνω μέρος της πυραμίδας και ζούμε όλο και περισσότερα χρόνια. Επομένως, οι ηλικιωμένοι αυξάνονται. Έχουμε μια μείωση της γονιμότητας, του αριθμού των παιδιών που κάνουμε, στον βαθμό που οι γυναίκες που γεννήθηκαν γύρω στο 1960 έκαναν δύο παιδιά. Οι γυναίκες που γεννήθηκαν το 1980 είναι 45 χρονών. Σήμερα θα κάνουν 1.5. Μια υποσημείωση ότι η χώρα μας, ανεξάρτητα από ότι φανταζόμαστε, ακόμα και προπολεμικά, ο μέσος αριθμός παιδιών που κάναμε δεν ήταν 4, 5 και 6 ήταν γύρω στα 2.5. Έχουμε μια μείωση στον γάμο, μια αύξηση των διαζυγίων και το κόστος συμβίωσης, με αποτέλεσμα μια αλλαγή σημαντική αλλαγή σήμερα σε σχέση

με το παρελθόν της δομής και σύνθεσης των νοικοκυριών και των οικογενειών με την ανάδειξη νέων οικογενειακού μοντέλου. Έχουμε την συνεχή αύξηση του πλήθους και του βάρους των 65 ετών και πάνω. Και ακόμα πιο γρήγορη αύξηση του πλήθους και του βάρους των 85 ετών και άνω. Έχουμε ταυτόχρονα μια συνεχή αύξηση των θανάτων λόγω του ότι είμαστε όλο και περισσότερο σε μεγάλες ηλικίες γιατί έχει το προσδόκιμο ζωής μας έχει αυξηθεί σημαντικά και ταυτόχρονα έχουμε την τελευταία δεκαετία, σε αντίθεση με τις προηγούμενες δεκαετίες, 15ετία, μάλλον ένα καινούργιο φαινόμενο που είναι η ζυγαριά εισόδου και εξόδου από τη χώρα μας, αυτό που λέμε με ναυτικό ισοζύγιο είναι αρνητικό. Ταυτόχρονα έχουμε πολλούς θανάτους λόγω της γήρανσης. Έχουμε μείωση των γεννήσεων λόγω του ότι τα ζευγάρια προοδευτικά που γεννήθηκαν το 1960 κάνουν όλο και λιγότερα παιδιά με αποτέλεσμα η ζυγαριά αυτή είναι αρνητική. Έχουμε μια δεύτερη ζυγαριά από την αρνητική που είναι η μετανάστευση. Οι περισσότεροι φεύγουν από αυτούς που μπαίνουν και το τελικό αποτέλεσμα είναι από το 2010 και μετά έχουμε μια μείωση του πληθυσμού μας. Αυτά είναι σε αδρές γραμμές το τι έχει γίνει και τι έχει αλλάξει τα τελευταία 70 χρόνια.

Τι θα γίνει τα επόμενα τριάντα χρόνια και όχι 100 ή 150. Τα τριάντα χρόνια. Το λέω γιατί οι προβλέψεις του πληθυσμού ή μάλλον η πρόβλεψη του πληθυσμού που κάνουμε και όχι που κάνουν οι διεθνείς οργανισμοί, η Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Ηνωμένα Έθνη, σε μεγάλο βαθμό δεν μπορούν να πέσουν πάρα πολύ έξω. Τι θα γίνει τα επόμενα τριάντα χρόνια; Υπό την αίρεση των υποθέσεων. Ποιες είναι αυτές οι υποθέσεις; Θα πάρω τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών, τις πιο πρόσφατες 23 και 24, που συντείνουν στα ίδια πράγματα. Πρώτα-πρώτα, η διαπίστωση είναι ότι ο πληθυσμός μας, ό, τι και να γίνει, αν η μετανάστευση είναι μηδενική, δηλαδή δε όσοι μπαίνουν, τόσοι βγαίνουν, δεν μπαίνει, δεν βγαίνει κανένας. Επαναλαμβάνω ότι την τελευταία δεκαπενταετία ήταν αρνητική. Είχαμε περισσότερες εξόδους από εισόδους. Ό, τι και να γίνει. Ο πληθυσμός μας θα μειωθεί. Αν επομένως, η μετανάστευση είναι μηδενική, το επαναλαμβάνω υπό αυτήν την προϋπόθεση, ο πληθυσμός θα μειωθεί από 1,3 έως 1,5 εκατομμύρια. Πρώτον, αυτό το δεύτερο, ο πληθυσμός ο συνολικώς θα μειωθεί από 1,3 έως 5 εκατομμύρια. Η μόνη ηλικιακή ομάδα που θα αυξηθεί είναι οι άνω των 65 ετών. Η ομάδα αυτή σήμερα αποτελείται από 2,4 εκατομμύρια. Το 2025 που συζητούμε θα αυξηθεί περίπου κατά 700 με 750.000 τα επόμενα 30 χρόνια. Για το 2050, αυτά τα άτομα που θα έχουν ξεπεράσει το νήμα των 65 ετών θα είναι 3,15 εκατομμύρια.

Επομένως, επαναλαμβάνω για τον ορίζοντα του 2050 ένα είναι σίγουρο. Πρώτον, μάλλον δεν είναι πολλά. Είναι σίγουρα ότι ο πληθυσμός μας θα μειωθεί αναλόγως με τα σενάρια από 1,3 έως 1 5 εκατομμύρια, όταν στην περίπτωση που όσοι μπαίνουν και βγαίνουν αντιστοιχούν ή διαφορετικά η ζυγαριά μετανάστευση είναι μηδενική. Το δεύτερο, η μόνη ηλικιακή ομάδα που θα αυξηθεί είναι αυτή που είναι πάνω από 65 ετών. Θα αυξηθεί κατά 700.000, πράγμα που σημαίνει ότι οι υπόλοιπες δύο μεγάλες ομάδες, η 0 19 ετών και 20 65 ετών, θα μειωθούν κατά 2,2 εκατομμύρια. Το τρίτο σίγουρο είναι ότι οι γεννήσεις θα είναι πολύ λιγότερες από τους θανάτους. Οι θάνατοι θα κυμανθούν γύρω στις 130.000. Οι γεννήσεις αν επιτύχουμε μία ανόρθωση της γονιμότητας, δεν πρόκειται να υπερβούν κατά μέσο όρο τις 80.000 με κανένα τρόπο. Στη χειρότερη των περιπτώσεων, αν οι πολιτικές μας δεν έχουν αντίκτυπο, θα κυμανθούν γύρω στις 70.000. Σας υπενθυμίζω ότι το 2024 που πέρασε οι

γεννήσεις έχουν πέσει κάτω από 70.000. Δεν είναι πλέον 71 .500, είναι κατά 70.000. Και υπενθυμίζω επίσης ότι τη δεκαετία, την προηγούμενη δεκαετία που ήταν η δεκαετία της κρίσης, το 2009 έως 2020, οι γεννήσεις κατά μέσο όρο ήταν 92.00070.000 σήμερα το 2024, την επόμενη τριακονταετία θα κυμανθούν, ανεξαρτήτως αν έχουμε επιτύχει κάποιους στόχους για τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την οικογένεια και το παιδί που δεν υπάρχει ακόμα. Θα κυμανθούν αν έχουμε επιτύχει στόχους γύρω στις 70 με 80.000 πράγμα που σημαίνει θα συνεχίσει να υπάρχει ένα σημαντικό έλλειμμα γεννήσεων και θανάτων. Όλα αυτά υπό την προϋπόθεση ότι το μεταναστευτικό ισοζύγιο είναι μηδενικό.

Τώρα μπαίνω και προφανές. Το αποτέλεσμα είναι το εξής το ξέρουμε όλοι μας και το έχουμε πει και στις Ηνωμένες ότι η χώρα μας γηράσκει, οι ηλικιωμένοι δεν πρόκειται να μειωθούν, θα αυξηθούν οι υπόλοιπες δυο μεγάλες ηλικιακές ομάδες, θα μειωθούν οι ενδιάμεσοι. Ηλικιακή ομάδα που είναι αυτό που μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα και συζητούμε είναι τα άτομα εργάσιμης ηλικίας. Θα μειωθούν γύρω στα 1,7 εκατομμύρια από 6 εκατομμύρια. Αυτά δεν ανατρέπονται παρά μονάχα με μετανάστευση. Τι σημαίνει πρακτικά αυτό που λέω; Ότι αν δεν θέλουμε να μειωθεί σημαντικά ο πληθυσμός μας τόσο σημαντικά, αν δεν θέλουμε να μειωθεί τόσο σημαντικά ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας η λύση είναι η ζυγαριά εισοδοι και έξοδοι να είναι θετική. Συνήθως όταν μιλάμε για μετανάστευση παραπέμπουν στην κοινή γνώμη. Σημαίνει το εξής θετική ζυγαριά μετανάστευσης σημαίνει αλλοδαποί από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και κυρίως μουσουλμάνοι έρχονται στην χώρα μας. Δεν ισχύει αυτό. Η ζυγαριά η μεταναστευτική, μπαίνω και βγαίνω από την χώρα είναι συνάρτηση τριών επιμέρους παραγόντων. Είναι οι Έλληνες που φεύγουν και οι Έλληνες που έρχονται. Οι αλλοδαποί από τις πλέον ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη που έρχονται και αυτοί οι οποίοι φεύγουν. Και τέλος τα άτομα από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες που έρχονται και αυτά που φεύγουν.

Επομένως η ζυγαριά έχει τρεις βασικές συνιστώσες. Έλληνες που έρχονται και Έλληνες που φεύγουν από τη χώρα μας, άλλα άτομα που δεν είναι Έλληνες, που προέρχονται από τις πλέον ανεπτυγμένες χώρες που έρχονται και άτομα που έρχονται από τις νέες χώρες, ήταν εγκατεστημένοι στη χώρα μας και φεύγουν και τελικά αλλοδαποί από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες που έρχονται, αλλά και ένα τμήμα τους φεύγει μόνος. Έχει τρεις επιμέρους ζυγαριές. Επαναλαμβάνω οι πρώτοι Έλληνες που φεύγουν, που φεύγουν από τη χώρα μας και οι Έλληνες που έρχονται στη χώρα μας είναι αρνητικοί. Την τελευταία 15ετία, όπως η ζυγαριά αλλοδαποί που ήταν εγκατεστημένοι στη χώρα μας τις προηγούμενες δύο δεκαετίες που φεύγουν από τη χώρα μας και αλλοδαποί που έρχονται είναι επίσης αρνητικοί για να μην φαντασιωνόμαστε ότι έχουμε γίνει αποθήκη ψυχών. Κλείνω την παρένθεση. Πάω παραπέρα. Επομένως για να μπορέσουμε να έχουμε το 2050 παρόλα αυτά έναν αριθμό εργαζομένων που είναι ο ίδιος με σήμερα 4.000.000, πρέπει να γίνουν δύο πράγματα. Επαναλαμβάνω σήμερα έχουμε έξι εκατομμύρια σε ηλικία εργασίας. Θα μειωθούν κατά ενάμισι εκατομμύριο το 2050 έχουμε 4.000.000 εργαζόμενους, άτομα που παράγουν πλούτο. Παρόλα αυτά, παρ όλες τις αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις, δηλαδή την μείωση κατά ενάμισι εκατομμύριο

του πλήθους των ατόμων που είναι σε εργάσιμη ηλικία, οι εργαζόμενοι να παραμείνουν τέσσερα εκατομμύρια, πρέπει να κάνουμε δύο πράγματα.

Πρώτον, να αυξήσουμε το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20 65 ετών. Έχουμε από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον ΟΟΣΑ. Τι σημαίνει βασικά αυτό; Στα 100 άτομα που είναι σε ηλικία εργασίας εργάζονται και παράγουν πλούτο μονάχα οι 66. Για να σας δώσω μια τάξη μεγέθους σήμερα, όχι με τὰ 50 χρόνια σε μια σειρά χώρες του Βορρά, του ευρωπαϊκού Βορρά, στα 100 άτομα που είναι σε ηλικία εργασίας 20 65 ετών, οι 82 δουλεύουν.

Γιατί έχουμε τόσο χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην εργασία; Για δύο λόγους Πρώτον, γιατί έχουμε υπερδιπλάσια από τις χώρες αυτές ποσοστά ανεργίας και δεύτερον έχουμε χαμηλή συμμετοχή, πολύ χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στην εργασία και αυτό έχει σχέση και με τα υπόλοιπα που θα σας πω και ταυτόχρονα έχω χαμηλή συμμετοχή των ατόμων, ανεξαρτήτως αν είναι γυναίκες ή άνδρες στις μεγάλες ηλικίες 55 64 ετών δηλαδή πετάμε έξω μεταφορικά το λέω, το πετάμε άτομα τα οποία είναι σε ηλικία εργασίας τους βγάζουμε έξω από την αγορά εργασίας. Επομένως, ο πρώτος όρος για να μπορέσουμε να αντισταθμίσουμε τις αρνητικές εξελίξεις που μας δείχνουν ότι θα μειωθεί σημαντικά και δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα διαφορετικό οικονομικά, ο εν δυνάμει οικονομικά ενεργός πληθυσμός, δηλαδή αυτοί που είναι 20 60 ετών, είναι η πρώτη παρέμβαση προοδευτικά να αυξήσουμε τα ποσοστά απασχόλησης των ατόμων αυτών, όχι από τη μια μέρα στην άλλη σε βάθος τριακονταετίας. Αλλά ακόμα και αυτό να το κάνουμε, δεν πρόκειται να φτάσουμε στα 4 εκατομμύρια που σήμερα απαιτείται για να φτάσουμε στα 4 εκατομμύρια που μας σήμερα.

Μια ζυγαριά με δανειστική μεταναστευτική θετική, δηλαδή εισοδοι, περισσότεροι εισοδοι έξοδοι της τάξης των 700 χιλ. Πράγμα που σημαίνει γύρω στα 28.000 κατά μέσο όρο την επόμενη 25ετία. Για να έχουμε μια τάξη μεγέθους 28.000 είναι πολύ λίγο. Θα σας υπενθυμίσω το εξής ότι οι δεκαετίες 90 και 2000, ο μέσος όρος ανά έτος των ατόμων που μπήκαν στη χώρα μας σε σχέση με αυτούς που βγήκαν ήταν 40.000. Κλείνω την παρένθεση αυτή και πάω στο επόμενο βήμα, το επόμενο που λέει το εξής πολύ απλά ότι έχουμε ένα θέμα, δεν το συζητάμε πάρα πολλά χρόνια. Το χαμηλό λίγων γεννήσεων και λίγων παιδιών κατά μέσο όρο που κάνουν τα ζευγάρια, τα ζευγάρια επαναλαμβάνω τρίτη φορά έχουν γεννηθεί στα 80s και είναι 45.000. Κάνουν κατά μέσο όρο 1.45 παιδιά. Οι γονείς τους έκαναν 2 και οι παππούδες τους έκαναν 2,2. Επομένως έχουμε μια τάση πτωτική. Εκείνο που διαφοροποιεί την Ελλάδα σε μια σειρά άλλες ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως του Βορρά και αναφέρθηκαν ήδη. Είναι το εξής ότι ναι μεν έχει μειωθεί ο αριθμός των παιδιών που επιθυμούμε, αλλά ο αριθμός των ατόμων που επιθυμούμε δεν έχει πέσει κάτω από δύο είναι παραπάνω από δύο. Τι συμβαίνει; Και αυτή η τάση είναι πτωτική σε όλες τις χώρες, αλλά παρά ταύτα σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες τα ζευγάρια, ακόμα και τα νεότερα επιθυμούν να κάνουν παραπάνω από δύο παιδιά.

Τι συμβαίνει όμως και σε μια σειρά χώρες που αναφέρθηκαν ήδη; Δεν θα τις επαναλάβω. Είναι 7, 8 χώρες στην Ευρώπη, όπου ο αριθμός όπου τα ζευγάρια ακόμα και τα νεότερα, αυτοί που γεννήθηκαν το 80 κάνουν έναν αριθμό παιδιών που είναι κοντά στο 2. Υπάρχουν τέτοιες χώρες είναι 8, είναι 8 με 10 χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα είναι μια σειρά χώρες οι οποίες όπου ο αριθμός των παιδιών που κάνουν ακόμα και τα νέα ζευγάρια δεν αφήνεται, δεν είναι πολύ μακριά από τον επιθυμητό. Υπάρχουν άλλες χώρες, όπως είναι η δική μας, όπως η Ιταλία, Ιταλία, Μάλτα και ούτω καθεξής. Επομένως, η απάντηση στο ερώτημα γιατί γίνεται αυτό; Είναι μία γιατί στη χώρα μας δεν υπήρχε και δεν υπάρχει ακόμα, κατά τη γνώμη μου, ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και το παιδί. Αν δεν το δημιουργήσουμε αυτό το ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και το παιδί και με μεγάλη ταχύτητα σχετικά, παίρνοντας μέτρα τα οποία είναι αποτελεσματικά σε πλήθος τομέων δεν θα μπορούμε να ελπίσουμε ότι κάποια στιγμή, όχι αύριο ότι οι γεννήσεις θα σταματήσουν να μειώνονται και θα αρχίσουν να αυξάνονται. Είναι αδύνατον. Επομένως, πρέπει να δημιουργήσουμε αυτό το περιβάλλον το οποίο έχει διάφορους άξονες στους οποίους αν έχουμε χρόνο θα σας αναπτύξω.

Από την άλλη μεριά, δεν φτάνει μονάχα αυτό, γιατί επαναλαμβάνω, έχουμε πρόβλημα άνισης, εξαιρετικά άνιση κατανομή του πληθυσμού στη χώρα μας. Τι σημαίνει βασικά αυτό; Έχουμε μαζευτεί όλοι μεταφορικά το λέω σε ένα πολύ μικρό κομμάτι της επιφάνειας όπου είναι συγκεντρωμένες όλες οι οικονομικές δραστηριότητες και από την άλλη μεριά προφανές είναι πως συγκεντρωθήκαμε από κάπου φύγαμε για να συγκεντρωθούμε. Τι σημαίνει βασικά αυτό; Υπάρχει ένα μεγάλο κομμάτι της ηπειρωτικής Ελλάδας και της νησιωτικής Ελλάδας, όπου πλέον είναι εξαιρετικά γηρασμένο, όπου οι γεννήσεις είναι λίγες ή ελάχιστες. Όχι γιατί τα ζευγάρια σε αυτές τις περιοχές δεν κάνουν, κάνουν λιγότερα παιδιά από αλλού, γιατί δεν υπάρχουν νέα ζευγάρια για να κάνουν παιδιά και αντιθέτως υπάρχουν πάρα πολλοί ηλικιωμένοι. Για να σας δώσω μια τάξη μεγέθους, τι συμβαίνει και με τις δημογραφικές ανισότητες σε περιφερειακό επίπεδο; Έχει να κάνει ότι σήμερα, χθες στη Θήρα, όπου έχουμε δύο γεννήσεις σχεδόν ανά ένα θάνατο, αλλά έχουμε δήμους όπου έχουμε 6 ή 8 ή και 10 θανάτους ανά γέννηση. Αυτό δεν οφείλεται στο ότι στους δήμους Πλαστήρας και στη Μακεδονία και στη Στερεά Ελλάδα δεν υπάρχουν ζευγάρια για να κάνουν παιδιά. Δεν υπάρχουν ζευγάρια που έχουν παιδιά γιατί ακολουθήσαμε ένα μοντέλο μετανάστευσης που μας οδήγησε να μαζευτούμε όλοι στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα και επομένως έχουμε μια τάση ερημοποίησης της υπαίθρου σε ορισμένες περιοχές.

Η κατάσταση είναι τέτοια όταν έχετε μια σειρά χωρών με 8, 6, 5 θανάτους ανά γέννηση. Προφανές είναι ο πληθυσμός σας μειώνεται ταχύτατα, ταχύτατα και προφανές είναι φτάνετε σε ένα σημείο όπου δεν υπάρχει δυνατότητα ανάκαμψης πλέον. Επομένως, για να συνοψίσω λίγο τα συμπεράσματα, αυτό που σας λέω είναι στο εξής ότι θα πρέπει να έχουμε πολιτικές οι οποίες θα στοχεύουν, κατά τη γνώμη μου, στα εξής βασικά πράγματα. Πρώτον, να δημιουργήσουμε ένα εξαιρετικά ευνοϊκό περιβάλλον για την απόκτηση από τις νεότερες γενιές των παιδιών που επιθυμούν να κάνουν παραπάνω από δύο. Δεν κάνουν δύο. Δεύτερον θα περιορίσουν τις επόμενες δεκαετίες την αύξηση των θανάτων, γιατί και αυτό είναι ένα θέμα και ταυτόχρονα θα επιτρέψουν στους μελλοντικούς

ηλικιωμένους να έχουν μια υγιή γήρανση. Ενεργή γήρανση εάν δεν έχετε υγιή γήρανση. Και σας επισημάνω το εξής όσον αφορά τη θνησιμότητα, δεν πάμε και πολύ καλά, με την έννοια ότι αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής μας, ζούμε περισσότερα χρόνια, αλλά η ταχύτητα που το αυξάνουμε είναι μικρότερη από την ταχύτητα που το αυξάνουν οι περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες στην Ευρώπη που αυτό κάτι λέει. Επομένως πρέπει να προσέξουμε το δημόσιο σύστημα υγείας μας, την υγεία μας, την πρόληψη και για να έχουμε τη δυνατότητα να έχουμε ταυτόχρονα μια υγιή γήρανση, για να έχουν μια ενεργή γήρανση. Γιατί δεν μπορεί να έχετε υγιή γήρανση εάν δεν είστε υγιείς.

Το τρίτο είναι θα πρέπει να επιβραδύνουμε σημαντικά όσο μπορούμε με μέτρα τη φυγή των νέων μας και να πάρουμε μέτρα τα οποία θα επιτρέψουν σε όσους επιθυμούν να γυρίσουν στη χώρα μας, όχι όμως σαν συνταξιούχοι να γυρίσουν νωρίτερα. Θα πρέπει καλώς ή κακώς να πάρουμε μέτρα που θα επιτρέψουν την ενσωμάτωση νέων και εγκατάσταση νέων αλλοδαπών στη χώρα μας. Δεν γίνεται διαφορετικά. Θα πω τώρα ότι φυσικά συμφωνώ με τους προλαλήσαντες στο ότι η μετανάστευση δεν λύνει το δημογραφικό, τι κάνει; Η μετανάστευση ενισχύει την αγορά εργασίας και επιβραδύνει τη γήρανση ως ένα βαθμό. Αλλά αυτό δεν μπορεί να γίνεται στο διηνεκές. Και το τελευταίο θα πρέπει να ανατρέψουμε με συγκεκριμένα μέτρα την υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού στο χώρο, που σημαίνει πολύ πρακτικά να δώσουμε τη δυνατότητα στους νέους, οι οποίοι έχουν παραμείνει σε μια σειρά περιοχές οι οποίες χάνουν πληθυσμό, να μείνουν στον τόπο τους, σε αυτούς που έχουν φύγει και επιθυμούν να γυρίσουν να γυρίσουν, αλλά και σε άλλους οι οποίοι δεν κατάγονται από εκεί πέρα από τους τόπους αυτούς, να εγκατασταθούν εκεί, να εγκατασταθούν. Επομένως, απαιτεί επομένως ένα πλέγμα μέτρων το οποίο δεν έχει σχέση, δεν είναι καθαρά δημογραφικό, σε πλήθος τομέων και οριζόντων και ταυτόχρονα, όσον αφορά ειδικότερα αυτό που λέμε ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και το παιδί, το οποίο πρέπει να το δημιουργήσουμε γιατί δεν υπάρχει ακόμα στη χώρα μας, κατά τη γνώμη μου συνίσταται σε πολλούς, σε τέσσερις πέντε βασικούς άξονες.

Το πρώτο είναι ότι πρέπει να μειώσουμε συνταρακτικά το κόστος που έχει κάθε νοικοκυριό, η γέννηση και το μέγαλωμα ενός παιδιού είναι πάρα πολύ υψηλό. Το δεύτερο είναι πρέπει να προσέξουμε τις ανισότητες, τις έμφυλες διακρίσεις στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο. Το τρίτο πρέπει να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις ώστε να μην υπάρχουν εξαιρετικές αντιφάσεις ανάμεσα στην οικογενειακή ζωή και στην επαγγελματική ζωή. Πρέπει να λύσουμε, να επιλύσουμε ή να αμβλύνουμε στις νέες γενιές το οξύτατο στεγαστικό πρόβλημα που έχουν. Πρέπει να αυξήσουμε τα εισοδήματα των νέων μας και ταυτόχρονα πρέπει να υπάρχει και ένα κράτος πρόνοιας, το οποίο θα δίνει τη δυνατότητα, όπως σε άλλες χώρες και στους νέους περισσότερο ηλικιωμένους, σε περίπτωση δυσκολιών να μπορέσουν να επιβιώσουν και όχι να πάνε στα τάρταρα. Επομένως, κατά τη γνώμη μου αυτό είναι το σύνολο των μέτρων που πρέπει να πάρουμε. Αυτές είναι οι άξονες πολιτικής. Αυτό πρέπει να προσέξουμε.

Και να μην ξεχνάμε το εξής ότι ό, τι και να κάνουμε το απολαμβάνω δέκατη φορά. Μια σειρά βασικές τάσεις δεν ανατρέπονται στα επόμενα τριάντα χρόνια. Επομένως, τι πρέπει να κάνουμε; Πρώτον, να

προσαρμόσουμε τις δράσεις μας και τις πολιτικές μας ώστε να αμβλύνουμε τις αρνητικές επιπτώσεις των όποιων δημογραφικών εξελίξεων και ταυτόχρονα να πάρουμε από τώρα μέτρα τα οποία θα επιτρέψουν την αναστροφή, την επιβράδυνση και μεσοπρόθεσμα την αναστροφή των αρνητικών τάσεων. Μετά από 20, 30, 40 χρόνια. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας.

Δεμάγκος: Εμείς ευχαριστούμε πάρα πολύ κύριε καθηγητά για τις παρεμβάσεις σας, τις εισηγήσεις σας, τις προτάσεις σας και νομίζω ότι ήδη κοντεύουμε τις δύο ώρες αυτής της εξαιρετικής εσπερίδας και είναι η ώρα πλέον να την κάνουμε λίγο περισσότερο διαδραστική και να πάμε στο κομμάτι των ερωτήσεων.

Λοιπόν, Ξεκινώντας λοιπόν από τις ερωτήσεις, Η κυρία Εύα Τσαροπούλου, η γραμματέας του Κέντρου γράφει ότι είναι εξαιρετικά αναλυτική και άριστα δομημένη η παρουσίαση της κυρίας Τραγάκη και την οποία ευχαριστούμε πάρα πολύ. Ωστόσο, θα ήθελα να μας αναλύσει λίγο περισσότερο πώς ακριβώς γίνεται η προετοιμασία της μακροχρόνιας φροντίδας, πώς την εννοούμε και με τι τρόπους αυτή μπορεί να επιτευχθεί. Θα ήθελα και λίγο περισσότερες λεπτομέρειες για την έξυπνη γήρανση. Η κυρία Τραγάκη, αν έχει την ευχαρίστηση να απαντήσει σε αυτή την ερώτηση.

Τραγάκη: Η μακροχρόνια γήρανση είναι η μεγάλη πρόκληση της επόμενης δεκαετίας, κυρίως ως προς τις ανάγκες που θα δημιουργεί σε επίπεδο προετοιμασίας, σε δομές, σε προσωπικό. Φανταστείτε τον αριθμό των ατόμων που γερνάνε και που αυτός είναι όπως είπαμε αδύνατο να μειωθεί. Φανταστείτε ότι σε αυτόν τον αριθμό των ατόμων ένας μεγάλος, ένα μεγάλο ποσοστό θα έχει μικρή ή καθόλου οικογένεια ή καθόλου παιδιά. Οπότε αυτό που μέχρι τώρα ήταν βάρος στην οικογένεια πρέπει να το αναλάβει πλέον σε μεγαλύτερο βαθμό το κράτος. Και η προετοιμασία έχει να κάνει αφενός μεν με την εκπαίδευση και την ενημέρωση κυρίως στην ανάγκη για μεγαλύτερο αριθμό νοσηλευτών φροντιστών, αλλά και στη δημιουργία δικτύων τέτοιων αντίστοιχων με δράσεις όπως η νταντά της γειτονιάς. Προγραμματίζονται οραματίζονται δράσεις που έχουν να κάνουν με το φροντιστή της γειτονιάς, αλλά συγχρόνως και την ενίσχυση πετυχημένων δράσεων του παρελθόντος, όπως τα ΚΑΠΗ και τα ΚΗΦΗ και Βοήθεια στο Σπίτι. Όλα αυτά πρέπει να ενταθούν και να αναπτυχθούν ώστε να μπορούν να καλύψουν τις μελλοντικές ανάγκες. Ένα μεγάλο όμως κομμάτι έχει να κάνει με την προετοιμασία σε ατομικό επίπεδο στο πώς γερνάμε. Και εδώ πάλι έχει πολύ μεγάλη σημασία η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση. Έχει αποδειχθεί από έρευνες ότι το περιβάλλον και οι προσωπικές συνήθειες και η ατομική συμπεριφορά παίζουν πολύ μεγάλο ρόλο στη διαδικασία της γήρανσης και της σωματικής και της νοητικής και της ψυχολογικής. Οπότε έχει μεγάλο νόημα να προετοιμάζεται ο πληθυσμός από την πολύ νεαρή ηλικία, ήδη από το σχολείο, για τα θέματα που έχουν να κάνουν με τη διατροφή και την άθληση, με την ψυχική υγεία για να μπορούμε να γερνάμε καλύτερα. Και αυτό είναι το κομμάτι της έξυπνης αν θέλετε γήρανσης.

Δεμάγκος! Ωραία. Ευχαριστώ πάρα πολύ. Από την κυρία Λάουρα Αλιμπράντη. Η ερώτηση είναι πάλι προς τη συνάδελφό της κυρία Τραγάκη. Την ευχαριστεί για την εξαιρετική παρουσίαση του

Σχεδίου Δράσης για το δημογραφικό και θα ήθελε να ρωτήσει εάν έχει αρχίσει να εφαρμόζεται ή απλά έχει εγκριθεί και οι δράσεις που προβλέπει παρατίθενται προς το παρόν.

Τραγάκη: Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης δεν έχει ακόμη εγκριθεί. Βγαίνει σε διαβούλευση. Αλλά αυτό είναι καθαρά πολιτική απόφαση και δεν ξέρω πότε θα γίνει αυτό. Ήθελα να επισημάνω τη δική μου συνεισφορά. Δεν έχει να κάνει καθόλου με την πολιτική. Έχει να κάνει με την επιστημονική βοήθεια στο σχέδιο δράσης και στην κατάρτιση αυτής της πιο ευρείας οπτικής γύρω από το δημογραφικό. Οπότε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης έχει παρουσιαστεί στο Υπουργικό Συμβούλιο και έχει παρουσιαστεί επίσης και σε επιτροπή της Βουλής, παρουσία πολλών κομμάτων και εδώ όλων των κομμάτων. Και εδώ θα ήθελα επίσης να επισημάνω ότι στο κομμάτι της πρώτης διαβούλευσης που έγινε πριν την κατάρτιση, ερωτήθηκαν όλα τα κόμματα και τους ζητήθηκε να συνδράμουν με προτάσεις και απόψεις ή μαζί με άλλους φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Προσπάθεια είναι προφανώς να υπάρχει κάτι το οποίο θα είναι διακομματικό και εθνικής γενικότερης αποδοχής. Βέβαια δεν διασφαλίζει τίποτα αυτό. Έχουμε δει και άλλα νομοσχέδια και άλλες πρωτοβουλίες να έχουν μια ευρύτατη διακομματική υποστήριξη, μια χρονική στιγμή και να καταρρίπτονται την επομένη. Αυτό είναι ένα μεγάλο πρόβλημα το οποίο δεν είμαι σε θέση να σας διασφαλίσω ότι δεν θα συμβεί.

Δεμάγκος: Ευχαριστώ πολύ. Η κυρία Τσαροπούλου πάλι, αναφέρει ότι η οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους σχετίζεται άμεσα όχι με τον πληθυσμό του, αλλά με την αύξηση ή τη μείωσή του. Και δεν αναφέρομαι στο ασφαλιστικό, αλλά στους δείκτες οικονομικής σταθερότητας, καθώς μια χώρα μπορεί να εξασφαλίζει σταθερή οικονομική ανάπτυξη σε βάθος χρόνου μόνον αν ο πληθυσμός των οικονομικά ενεργών πολιτών της αυξάνεται κατά τουλάχιστον 2% το χρόνο. Αν δεν αυξάνεται ή αν μειώνεται, τότε είναι σχεδόν αδύνατο να διατηρηθούν σταθεροί ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας. Έτσι τουλάχιστον λένε τα τελευταία στατιστικά που έχουν παρουσιαστεί και βασίζονται σε έρευνες τελευταίων δεκαετιών. Πως εξασφαλίζεται αυτή η σταθερότητα; Είναι μια ερώτηση που απευθύνεται σε όλους. Κύριε Ναύαρχε, έχετε να πείτε τίποτα σε αυτό;

Μαρτζούκος: Η κυρία Τσαροπούλου έχει δίκιο, αλλά από κει και πέρα πιστεύω ότι η οικονομική σταθερότητα είναι κάτι πολύ πιο σύνθετο και πολυπαραγοντικό. Δηλαδή ναι, είναι θεμελιώδης παράμετρος η εκάστοτε δύναμις του ενεργού πληθυσμού εννοείται, αλλά πέραν αυτού όμως υπάρχουν και άλλες δικλείδες ασφαλείας. Παράδειγμα έχουμε παραδείγματα λαών που ποικίλλει ο ενεργός πληθυσμός τους, με ασύμμετρα όμως αντίστοιχα αποτελέσματα οικονομικής αναπτύξεως. Δηλαδή η υψηλή τεχνολογία συμπληρώνει κατά κάποιον τρόπο τις πληθυσμιακές ελλείψεις. Το Α.Ι. ενδεχομένως θα μας οδηγήσει σε νέους δρόμους. Αυτό δεν αποτελεί άλλοθι για να πάψουμε να έχουμε στο μυαλό μας πάντα την ενδυνάμωση του ενεργού πληθυσμού, αλλά πάντα πρέπει να θεωρούμε αυτό το συγκεκριμένο θέμα ευρύτερα ευχάριστο.

Δεμάγκος: Ο κύριος καθηγητής, ο κύριος Κοτζαμάνης, έχει να πει τίποτα σε αυτό;

Κοτζαμάνης: Ναι, αυτές είναι, όπως το είπε και ο προηγούμενος συνομιλητής σας. Πολλές φορές, επομένως, για να ξαναγυρίσω πάλι στη χώρα μας, για να μη συζητάμε θεωρητικά, έχουμε ένα δεδομένο. Ποιο είναι το δεδομένο; Ότι και να γίνει, ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας θα μειωθεί; Έχουμε ένα δεύτερο δεδομένο ότι και να γίνει, το καλύτερο που θα πετύχουμε είναι να μη μειωθεί ο πληθυσμός των εργαζομένων, να παραμείνει στα 4 εκατομμύρια. Εκείνο το οποίο επίσης είναι σίγουρο ότι θα αυξηθεί, δηλαδή οι ηλικιωμένοι θα αυξηθούν γύρω στις 700.000. Πάω και παρακάτω λέγοντας το εξής ότι ο πλούτος μιας χώρας δεν είναι συνάρτηση μονάχα του πλήθους των ατόμων που εργάζονται. Είναι μια παράμετρος, είναι συνάρτηση της ποιότητας αυτών που εργάζονται, πράγμα που σημαίνει της παιδείας, υγείας, δεξιοτήτων και ούτω καθεξής, αλλά είναι συνάρτηση και του παραγωγικού συστήματος. Τι σημαίνει αυτό που σας λέω; Η χώρα μας και δεν θα το λέω κάτι καινούργιο, το έχουν πει όλοι οι διεθνείς οργανισμοί και το λένε και το IOBE και όλες τις μελέτες που έχουμε έχει δομικά προβλήματα. Ποια είναι αυτά που έχουμε από τις χαμηλότερες παραγωγικότητες στην Ευρώπη; Έχουμε την χαμηλότερη προστιθέμενη αξία των προϊόντων που κάνουμε. Έχουμε τη χαμηλότερη ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας. Έχουμε από την χαμηλότερη ένταξη νέων τεχνολογιών στην παραγωγή. Έχουμε ταυτόχρονα μια σειρά δομικών προβλημάτων της οικονομίας μας, τα οποία κατά τη γνώμη μου ή ακόμη και να μην μειωνόταν ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας, ακόμη κι αν αυξανόταν λίγο ο πληθυσμός των εργαζομένων που δεν ισχύει, θα είχαμε πρόβλημα. Επομένως, είναι τομείς παρέμβασης στους οποίους πρέπει να τους κοιτάξουμε. Η δημογραφία, επομένως και οι δημογραφικές εξελίξεις μας επιτάσσουν. Αν θέλετε μας σπρώχνουν, μας οδηγούν να κάνουμε κάποιες σημαντικές αλλαγές που έχουν σχέση με την παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας, που έχουν σχέση με την ανταγωνιστικότητα, με την προστιθέμενη αξία των προϊόντων μας. Αυτά είναι σημαντικά. Επομένως, είναι μια ευκαιρία, αν θέλετε σε εισαγωγικά, το φως, την ευκαιρία οι δημογραφικές εξελίξεις να μας ωθήσουν να κάνουμε σημαντικές συναισθηματικές αλλαγές, οι οποίες θα μας επιτρέψουν όχι μόνο να έχουμε ένα βιώσιμο σύστημα, το συγκεκριμένο σύστημα σύνταξης να έχουμε ένα πολύ καλύτερο σύστημα σύνταξης, πολύ καλύτερο σύστημα υγείας, πολύ καλύτερη παιδεία και ούτω καθεξής. Αλλά αυτά απαιτούν αλλαγές οι οποίες είναι σε πεδία τα οποία είναι έξω από τη δημογραφία και είναι στα πεδία της οικονομίας. Και κατά τη γνώμη μου, αν δεν τις κάνουμε για να μην υπήρχαν αυτές οι δημογραφικές εξελίξεις να ήταν τόσο αρνητικές, θα ήταν πολύ πιο ήπιες. Πάλι θα είχαμε πρόβλημα. Δεν μπορούμε να είμαστε σε μια χώρα η οποία είναι τόσο χαμηλά με βάση τους διεθνείς δείκτες. Έχει αρνητικούς τόσο χαμηλούς δείκτες σε μια σειρά τομείς, οι οποίοι είναι καθοριστικοί για την παραγωγή του πλούτου. Επομένως, αυτή είναι η απάντησή μου στο ερώτημα αν θέλετε.

Δεμάγκος: Ευχαριστώ πολύ. Η ερώτηση που δεν έχει απαντηθεί στην κ. Τσαροπούλου είναι στατιστικά πότε οι Έλληνες έκαναν αρκετά παιδιά.

Κοτζαμάνης: Οι Έλληνες έκαναν πολλά παιδιά τον προ-προηγούμενο αιώνα, όταν στα 1000 παιδιά που γεννιόντουσαν τα 300 πέθαιναν πριν να γίνουν ενός έτους. Και πότε ήταν αυτό; Ήταν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα. Κάναμε 3, 4 παιδιά. Αλλά μιλάμε για τις γυναίκες που γεννήθηκαν το 1880,

1890, δηλαδή για τις προγιαγιάδες μας αν θέλετε. Οι γυναίκες που γεννήθηκαν στο μεσοπόλεμο το 30, γιατί έχουμε τα δεδομένα να το εκτιμήσουμε, έκαναν κατά μέσο όρο 2,2 παιδιά.

Τσαροπούλου: Ακριβώς γι' αυτό λέω ότι οι Έλληνες δεν ήθελαν ποτέ παραπάνω, τουλάχιστον από τότε που υπάρχουν στοιχεία, παραπάνω από 2 παιδιά.

Κοτζαμάνης: Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στο θέλω και κάνω. Εντάξει, τι είπα προηγουμένως; Επίσης ότι και σήμερα που κάνουμε 1.5 δεν θέλουμε να κάνουν 1,5 θέλουμε ακόμα περισσότερο, 2. Και στο παρελθόν που κάνανε 2 θέλανε πάλι πάνω από δύο. Το ζήτημα είναι το εξής ότι η χώρα μας έχει μια ιδιαιτερότητα, δεν είναι μοναδική. Φυσικά είναι το άνοιγμα και σήμερα και πριν από 30, 40, 50 χρόνια, με τις γυναίκες πριν το 60, ανάμεσα στον επιθυμητό αριθμό παιδιών και στον αριθμό των παιδιών που κάνουμε. Το άνοιγμα αυτό είναι μεγάλο σε σχέση με άλλες χώρες όπου το άνοιγμα αυτό πάντα υπάρχει. Δηλαδή σε καμία χώρα δεν κάνουν τα ζευγάρια τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν, αλλά κάνουν ένα αριθμό παιδιών που είναι κοντά σ' αυτόν που επιθυμούν και αυτό που λέω είναι ότι σήμερα για τα ζευγάρια που γεννήθηκαν το 80 είναι κοντά στα δύο. Υπάρχουν στην Ευρώπη σήμερα δέκα χώρες όπου τα ζευγάρια, τα παιδιά που γεννήθηκαν το 80, στις αρχές του 80 κάνουν από 1,8 έως 2. Δεν κάνουν αυτό που επιθυμούν. Κάνουν λιγότερα φυσικά, αλλά το άνοιγμα ανάμεσα στο επιθυμητό και στο πρακτικό είναι μικρό. Στη χώρα μας και στις άλλες χώρες του νότου το άνοιγμα αυτό είναι μεγάλο και επομένως αυτό το άνοιγμα πρέπει να κλείσει με συγκεκριμένες και αποτελεσματικές πολιτικές. Αυτό είναι το συμπέρασμα.

Τσαροπούλου: Για τον πάντα εξαιρετικό κ. Μαρτζούκο πρώτον, στην Ελλάδα δεν υπάρχει τόσο μεγάλο πρόβλημα με τις αμβλώσεις, αλλά αν υπήρχε θα έπρεπε να μειώναμε τις ανεπιθύμητες συλλήψεις, όχι να αναγκάζουμε τις γυναίκες να κυοφορήσουν με το ζόρι. Δεύτερον, πώς εξηγείται το γεγονός ότι τη δεκαετία του 1990, παρά την είσοδο ενός εκατομμυρίου νέων μεταναστών στη χώρα μας, ο πληθυσμός μας μειώθηκε αντί να αυξηθεί; Ένα φαινόμενο που παρατηρείται είναι ότι οι μετανάστες στις χώρες που πάνε τείνουν να συμπεριφέρονται σύμφωνα με αυτά που υπάρχουν στη χώρα που πάνε. Άρα, μπορεί να αποτελούν οικονομικά ενεργούς πολίτες, αλλά όχι λύση για το δημογραφικό πρόβλημα μιας χώρας. Ειδικά η Ελλάδα δεν θεωρείται ιδανικός προορισμός μετανάστευσης γι αυτούς.

Δεμάγκος: Θα δώσω το λόγο καταρχάς στο Ναύαρχο τον κύριο Μαρτζούκο και μετά θα συνεχίσω με τους υπόλοιπους εισηγητές.

Μαρτζούκος: Ευχαριστώ την κυρία Τσαροπούλου για την ερώτηση. Σε ό, τι αφορά τις αμβλώσεις, συμφωνώ πλήρως μαζί της ότι παραμένει αναφαίρετο δικαίωμα της γυναίκας να αποφασίζει για τον εαυτό της και το σώμα της. Εντούτοις, επειδή εικάζω ότι υπάρχει σε μεγάλο ποσοστό των γυναικών μια σχετική άγνοια των πράξεων, δηλαδή ελαφρά τη καρδία, πολλές φορές προβαίνουν στην πράξη αυτή. Δεν λέω για τις περιπτώσεις, τις ακραίες δηλαδή βιασμούς και ούτω καθεξής και ότι άλλο

μπορεί να συμβαίνει. Εγώ λέω γιατί μια συνήθη κατάσταση εύκολα μια γυναίκα πάει και κάνει άμβλωση γιατί είναι κοινωνικά αποδεκτό. Αν εκεί λοιπόν υπήρχε μια σχετική ενημέρωση από το σύστημα παιδείας μας, με την κοινωνική υποστήριξη, με την ενημέρωση, τη διαφώτιση ίσως να βλέπαμε αποτελέσματα. Αυτό είπα και τίποτα περισσότερο. Δεν είπα για κανένα εξαναγκασμό και για τίποτα τέτοιο, γιατί παραμένει το γεγονός ότι οι αμβλώσεις είναι σαφώς περισσότερες των γεννήσεων. Τι να κάνουμε και για ένα κράτος το οποίο μαστίζεται από υπογεννητικότητα, δεν πρέπει να αγνοήσουμε αυτή την παράμετρο.

Τσαροπούλου: Από πού το ξέρουμε αυτό; Με συγχωρείται για την ερώτηση. Ποια στατιστικά δεδομένα μας λένε ότι οι αμβλώσεις;

Μαρτζούκος: Υπάρχει στατιστικό δεδομένο γιατί όπως γνωρίζεται πολλές αμβλώσεις δεν δηλώνονται.

Τσαροπούλου: Όπως το λέτε επομένως που βγαίνει όμως ότι είναι οι περισσότερες;

Μαρτζούκος: Είχα βρει παλαιότερα σε κείμενα και λοιπά για αμβλώσεις διπλάσιες των γεννήσεων. Εγώ δεν θέλω να πάω σε τέτοιο τολμηρό τόλμημα, αλλά σίγουρα όμως είναι όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό, όχι ευκαταφρόνητο. Γιατί; Γιατί έχουμε τις αμβλώσεις που γίνονται από ανήλικες. Είχα διαβάσει μάλιστα ότι οι 40.000 αμβλώσεις το χρόνο γίνονται από ανήλικες για παράδειγμα. Βεβαίως ελέγχεται αυτό. Η διασταύρωση των πληροφοριών αυτών πάντως είναι ένα θέμα το οποίο δεν μπορούμε να αφήνουμε έτσι. Το δεύτερο τώρα που αφορά τους μετανάστες που ήρθαν το 90 και στη συνέχεια άρχισαν και αυτοί να γεννούν λιγότερο, είναι λογικό, φυσικό και αναμενόμενο σε ένα περιβάλλον αστικοποιημένο και οι μετανάστες σιγά σιγά να έχουν και αυτοί περίπου τη συμπεριφορά των υπολοίπων. Δεν υπαινίχθηκα σε καμία περίπτωση να κάνουμε το φρούριο Ελλάς ή το φρούριο Ευρώπη. Γιατί; Γιατί αυτό είναι μη ρεαλιστικό. Αποκλείεται να γίνει ποτέ και ούτε θα το θέλαμε ενδεχομένως. Ο κύριος Κοτζαμάνης είπε το αυτονόητο ότι έχουμε ανάγκη από εργατικά χέρια. Άλλο αυτό όμως και άλλο άκριτα, ανεξέλεγκτα, να έχουμε παράνομη μαζική μετανάστευση, ασχέτως πόσοι μένουν και πόσοι φεύγουν στο τέλος και πόσοι παραμένουν. Μας ενδιαφέρει το ποιοτικό χαρακτηριστικό. Χρειάζεται φροντίδα, έλεγχος. Ποιοι είναι αυτοί, από πού έρχονται, τι πρεσβεύουν, τι πιστεύουν. Ή να αφομοιώσουμε σε ποιο βαθμό θα ενσωματωθούν αυτοί και τα παιδιά τους ή θα μεγαλώσουν μέσα στην κοινωνία μας, όπως συμβαίνει αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη και σε ποσοστά 50% θα θέλουν τη σαρία και τρίτης γενεάς Ευρωπαίοι. Άρα λοιπόν, αυτά είναι τα ερωτήματα. Γιατί μιλάμε για εκ διαμέτρου αντίθετες, αντίθετες, κοσμοαντιλήψεις; Περί αυτού πρόκειται. Δεν υπάρχει θέμα φυλετικό. Μπορεί να έρθει εδώ στην Ελλάδα και να ενσωματωθεί ο οποιοσδήποτε. Το θέμα είναι αυτό το διακύβευμα αξιών και αρχών της Ευρώπης που τόσο δύσκολα κατέκτησε και δεν είναι καθόλου δεδομένο στον υπόλοιπο πλανήτη. Μην αρχίζει να αμφισβητείται και να τρίζει αυτό το οικοδόμημα. Δεν θα ήθελε κανείς μας και κανείς δεν έχει συμφέρον πάνω σ αυτό. Εκείνο το σημείο θέλει ιδιαίτερη προσοχή.

Δεμάγκος: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Ναύαρχε. Έχει να συμπληρώσει τίποτα η κυρία Τραγάκη;

Τραγάκη: Κοιτάξτε, για τον αριθμό των αμβλώσεων. Είναι γεγονός ότι δεν έχουμε απολύτως κανένα στοιχείο και ό, τι στοιχεία υπήρχανε σαν εκτιμήσεις ήτανε πολύ παλαιότερα. Και ακόμα και αυτό το τέσσερις στις δέκα αμβλώσεις είναι νεαρές κοπέλες. Ήταν τότε που, όπως μας έδειξε και ο ναύαρχος, τα στοιχεία και οι περισσότερες γεννήσεις ήταν μεταξύ νεαρών γυναικών. Επομένως, αυτό είναι ένα κομμάτι το οποίο δεν γνωρίζουμε καθόλου και όπως δεν γνωρίζουμε καθόλου και τον επιθυμητό αριθμό παιδιών. Η τελευταία μελέτη που έχω υπ. όψη μου για τον επιθυμητό αριθμό παιδιών αφορά μια έρευνα που είχε γίνει στα πλαίσια του Family του Ντερτιλή. Οι νέοι της Ευρώπης είναι του 97 νομίζω και οι προηγούμενοι δεν ξέρω τι έχει γίνει. Άρα το να μιλάμε για επιθυμητό αριθμό παιδιών είναι και αυτό αρκετά διακινδυνεύω παρακινδυνευμένο, κυρίως διότι άλλο είναι να λέω ότι θέλω και άμα ερωτηθώ ποτέ σε αυτό το θέμα και άλλο είναι πραγματικά το τι θέλω. Δεν ήθελα να πω κάτι άλλο.

Δεμάγκος: Ο κύριος Κοτζαμάνης για τις εκτρώσεις έχετε να προσθέσετε κύριε καθηγητά.

Κοτζαμάνης: Εγώ να δεχτώ ότι είναι πολλές. Ας θεωρήσουμε ότι υπάρχει ένα αυξημένο ποσοστό. Εκείνο το που πρέπει να κάνουμε είναι το εξής. Η έκτρωση είναι μια ανεπιθύμητη κύηση. Τι δείχνει; Είναι μια αποτελεσματική μέθοδος αντισύλληψης. Επομένως, αν θέλουμε να μειώσουμε συνταρακτικά και εγώ το πιστεύω ότι πρέπει να το κάνουμε ούτως ή άλλως και λίγες να είναι. Να μειώσουμε τις εκτρώσεις πρέπει. Να εισάγουμε εκτός των άλλων και μια ενημέρωση όσον αφορά τη σεξουαλική αναπαραγωγή που έχουν κάνει όλες οι ανεπτυγμένες χώρες. Είναι ο μόνος τρόπος, κατά τη γνώμη μου, να μπορέσουμε να μειώσουμε όσες λίγες να είναι. Γιατί είναι σημαντικό και για την ψυχική υγεία της μητέρας και για τη σωματική τους υγεία να μειώσουμε τον αριθμό των εκτρώσεων. Όπως επίσης καλό θα ήταν να μειώσουμε και τον αριθμό των καισαρικών που κάνουμε στη χώρα μας, όπου καταλήγει η χώρα μας να είναι χωρίς κανένα λόγο ανάμεσα στις δέκα χώρες παγκοσμίως, όπου 66% στα εκατό παιδιά που γεννιούνται να γεννιούνται με καισαρική, ενώ όλοι οι διεθνείς οργανισμοί και όλες οι εταιρείες οι επιστημονικές εταιρείες λένε ότι καισαρική, η οποία δεν έχει προφανή λόγο να γίνει, δεν έχει κανένα πλεονέκτημα για την μητέρα και το παιδί. Και τώρα στο τελευταίο θέμα για την μετανάστευση. Η δεκαετία του 90 και του 2000. Το 1991/1990 είχαμε λιγότερο από 200.000 αλλοδαπούς στη χώρα μας. Το 2010 λίγο πριν από την κρίση, αυτοί ήταν γύρω στους 850.000. Αυτή είναι η τάξη μεγέθους στην περίοδο αυτή. Αν δεν υπήρχαν οι αλλοδαποί, ο πληθυσμός, η μείωση του πληθυσμού μας και όλη η δημόσια συζήτηση γιατί γίνεται αυτό έχει ξεκινήσει πολύ νωρίτερα. Ήρθαν οι αλλοδαποί οι οποίοι κάλυψαν αυτό το κενό. Οι αλλοδαποί έκαναν παιδιά στη χώρα μας το 15% των γεννήσεων ανήκει στους αλλοδαπούς. Επομένως για μια 15ετία αν θέλετε κάλυψαν την ένταση των δημογραφικών εξελίξεων και από την άλλη, για να κλείσω, θέλω να σας ενημερώσω το εξής ότι στη χώρα μας πέρασαν παρατύπως με στατιστικά δεδομένα συγκεκριμένα μπήκαν στη χώρα μας από το 2013 μέχρι το 2024, δηλαδή με την προσφυγική κρίση η οποία έχει ξεκινήσει το 15 πέρασαν από την χώρα μας παρατύπως, εισερχόμενοι γύρω στα δύο

εκατομμύρια. Τεράστιο νούμερο. Ξέρετε πόσοι έμειναν σήμερα; Έχετε μια εκτίμηση. Μπορώ να σας απαντήσω πόσοι έμειναν. Έχετε μια εκτίμηση. Πέρασαν δύο εκατομμύρια. Πόσοι από αυτούς μείνανε σήμερα στην χώρα μας; Όχι αγαπητέ μου. αυτή τη φορά από τα 2.000.000 μείνανε δεν μείνανε παραπάνω από 100.000. Αυτοί μείνανε. Τι σημαίνει αυτό; Ότι η χώρα μας για χιλιάδες λόγους εγώ δεν το αξιολογώ αρνητικά δεν ήταν ελκυστική. Όλοι αυτοί μπήκαν με προοπτική, όπως μπήκαν και σε μια σειρά άλλες χώρες, αλλά κυρίως στη δική μας χώρα έφυγαν γιατί ήταν η περίοδος που η χώρα μας είχε τη χειρότερη οικονομική κρίση. Ταυτόχρονα όλοι αυτοί μπήκαν με στόχο να περάσουν από την Ελλάδα για να πάνε αλλού. Και η τεράστια πλειοψηφία τους, το 90%, το 95%, το επέτυχε. Επομένως, όταν λέμε ναι μεν είχαμε 2.000.000 παράτυπα εισερχόμενους, όμως ελάχιστοι από αυτούς μείνανε. Έμεινε το 5% δεν είναι παραπάνω. Γιατί οι αλλοδαποί στη χώρα μας σήμερα δεν είναι παραπάνω από 900.000. Αυτά είναι τα στατιστικά δεδομένα. Επομένως, μην φαντασιωνομαστε ότι η χώρα μας έχει άπειρους μετανάστες ή υπάρχουν άπειροι νέοι οι οποίοι θέλουν να μπουν στη χώρα μας και να μείνουν στη χώρα μας.

Επομένως δεν είναι ελκυστική η χώρα μας; Ωραία. Και από την άλλη μεριά λέμε ότι τα τελευταία 15 χρόνια η ζυγαριά, έσοδοι, έξοδοι είναι αρνητική. Δεν έφυγαν μονάχα Έλληνες από τη χώρα μας. Φύγαν και μια σειρά άτομα, τα οποία είχαν εγκατασταθεί με τις οικογένειές τους και τα παιδιά τους τη δεκαετία του 90 και του 2000, χωρίς καμία ιδιαίτερη πολιτική προσπάθεια. Μάλλον χωρίς καμία ιδιαίτερη πολιτική ενσωμάτωσης, ενσωματώθηκαν και για χιλιάδες λόγους στους οποίους δεν έχουμε και το χρόνο να τους αναλύσουμε ένα τμήμα από αυτούς έφυγε. Εξ ου και υπάρχουν και ελλείψεις στον τομέα της οικοδομής, τριτογενή τομέα και αλλού και στον πρωτογενή τομέα. Δεν υπάρχουν οι ελλείψεις αυτές γιατί φύγανε άτομα με διδακτορικά και μεταδιδακτορικά πτυχία. Αν θέλετε έφυγαν γιατί η χώρα μας συνεχίζει να μην είναι ελκυστική. Ανάμεσα στα άλλα πρέπει να δει κανείς και το θεσμικό πλαίσιο. Πηγαίνετε να δείτε και ρωτήστε οποιονδήποτε να σας συμπληρώσει ένας από εμάς το έντυπο που ζητιέται για να αποκτήσει κάποιος ιθαγένεια, ο μέσος Έλληνας δεν θα μπορούσε να αποκτήσει ιθαγένεια συμπληρώνοντας το έντυπο και σταματάω. Δεν θέλω να πάρω περισσότερο χρόνο σας.

Μαρτζούκος: Μπορώ να προσθέσω κάτι; Μάλιστα. Κύριε Ναύαρχε. Ναι, διατηρώ μια μικρή αμφιβολία σε αυτά που είπε ο κ. Καθηγητής στο θέμα ότι ναι, υπάρχουν οι επίσημες δομές φιλοξενίας, υπάρχουν οι απογραφές, υπάρχουν όμως και αυτοί που διαβιούν λάθρα στη χώρα μας. Αυτών που έχει λήξει το άσυλο, αυτοί που δεν τους ξέρει κανένας, που είναι και που κατοικούν και πώς ζουν. Και συνεπώς εκεί υπάρχει ένα γκρίζο σημείο ως προς τον πληθυσμό. Στο κατά πόσο τώρα είναι ελκυστική η χώρα μας μπορεί να είναι λιγότερο ελκυστική από τη Γερμανία, αλλά αυτό δεν παύει να σημαίνει ότι η χώρα μας δεν είναι ελκυστική σε σχέση με το Μπαγκλαντές, για παράδειγμα. Άρα, υπό αυτή την έννοια και τώρα ειδικά που το μεταναστευτικό έχει γίνει νούμερο ένα πολιτικό θέμα στην Ευρώπη. Και τώρα που εν όψει γερμανικών εκλογών, όλη μέρα στις τηλεμαχίες μεταξύ τους, οι πολιτικοί αρχηγοί ένα μόνο θέμα συζητούν το μεταναστευτικό Και ποιος θα στείλει μετανάστες που πέρασαν από τη χώρα μας πίσω στην Ελλάδα; Συντηρούν χρηματοδοτώντας την παραμονή τους εδώ στην Ελλάδα. Πρέπει, ξαναλέω, να μας ανησυχεί το θέμα και να μας απασχολεί.

Λοιπόν. Συνεχίζουμε. Ο πρόεδρος του Κέντρου Αριστείας.

Μπασαράς: Πρώτα-πρώτα θερμά συγχαρητήρια σε όλους τους εισηγητές. Βέβαια δεν επελέγηκαν τυχαία για να έρθουν απόψε εδώ. Ήταν εξαιρετικές και συμπληρωματικές οι παρουσιάσεις και αυτό φαίνεται και στις απαντήσεις τους. Εγώ θέλω να πιστεύω και πιστεύω ότι τα εθνικά σχέδια δράσης τόσο για τη μετανάστευση όσο και για το δημογραφικό, όσο και για άλλους τομείς που έχουν εκπονηθεί, έχουν εκπονηθεί από ολοκληρωμένες ομάδες εμπειρογνομόνων πολύ υψηλού επιπέδου. Βέβαια το σπρώξιμο ήρθε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και σίγουρα η βάση είναι ανάλογη με τις οδηγίες και τα σχέδια από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και σίγουρα αυτές οι οποίες χαρακτηρίζονται και σαν εθνικές περνάνε από διαβούλευση. Το σχέδιο δράσης της μετανάστευσης έχει περάσει. Και βέβαια το σχέδιο δράσης αυτό είναι μεν μακρόπνοο, αλλά βγαίνει και σε ετήσιο σχέδιο δράσης, ενώ ακόμα είναι στην αρχή του. Εδώ μιλάμε για ένα δεκαετές σχέδιο δράσης για το δημογραφικό ύψους 20 δισεκατομμυρίων. Δηλαδή μιλάμε 2 δισεκατομμύρια τον χρόνο, μιλάμε περίπου 30% του προϋπολογισμού της Εθνικής Άμυνας. Είναι σοβαρό. Και ξεφυλλίζοντας αυτά τα σχέδια, για να είμαι ειλικρινής με εντυπωσίασαν διότι είδα όλα αυτά τα ωραία που διδασκόμαστε. Δηλαδή βλέπω και άξονες, βλέπω και στόχους, βλέπω και δραστηριότητες, βλέπω και προϋπολογισμούς ακόμα καλύτερα. Θέλω να πιστεύω ότι όταν βγαίνει ας πούμε το πρώτο ντραφτ και παρουσιάζεται. Υπάρχει και μια σωρεία επεμβάσεων από την αγορά και καλών επεμβάσεων, σχολιασμών κτλ. Και μ άρεσαν πάρα πολύ, παραδείγματος χάριν τα σχόλια του κυρίου Κοτζαμάνη στην Καθημερινή πάνω στο εθνικό σχέδιο δράσης του δημογραφικού.

Θέλω να πιστεύω επίσης ότι όλα αυτά τα σχόλια από αυτή την ολοκληρωμένη ομάδα δεν υπάρχουν κακίες και ζήλιες και ό,τι μπορεί να γίνει καλύτερο θα γίνει καλύτερο. Ότι μαζεύονται και κοιτάζουν ας πούμε και να το συμπληρώσουν το σχέδιο όπου πρέπει να γίνει ή όπου δεν έχουν λόγο να μην γίνει. Στο τέλος βέβαια, αφού περάσει από υπουργούς, και επιτροπές πάει στην Βουλή. Δεν ξέρω αν κάνω λάθος και αυτή είναι η ερώτηση μήπως είμαι λίγο αιθεροβάμων και δεν πιστεύω καλά; Ή έτσι ήθελα να πιστεύω; Σαν επαγγελματίας θέλω να πιστεύω ότι γίνονται αυτά που πρέπει για να παίρνουν τον βαρύ τίτλο 15ετίας: Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημογραφικού ύψους 20 δισεκατομμυρίων. Ευχαριστώ πολύ. Το ερώτημα «αν είναι έτσι;» απευθύνεται κυρίως στην καθηγήτρια, την κυρία Τραγάκη και επίσης και στον κύριο Ναύαρχο και στον Κύριο Κοτζαμάνη..

Τραγάκη: Όπως σας είπα και πριν, η συνεισφορά μου είναι στο επιστημονικό κομμάτι. Προφανώς στην πολιτική διαχείριση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Το πόσο καιρό θα μείνει στην διαβούλευση, το τι από αυτά θα ληφθούν υπ' όψη και πως θα περάσει από τη Βουλή ή όχι, είναι κάτι το οποίο και εγώ ευελπιστώ και για την προσπάθεια και τον κόπο που έχω βάλει πάνω σ αυτό, αλλά και γιατί με ενδιαφέρει και προσωπικά και επιστημονικά και επαγγελματικά. Από κει και πέρα προφανώς και εγώ ελπίζω. Δεν μπορώ να σας πω τίποτα παραπάνω από το ότι η προσπάθεια σε επίπεδο κατάρτισης αυτού του σχεδίου έχει γίνει λαμβάνοντας υπόψη όχι απλώς τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά τις ιδιαιτερότητες της χώρας, τις μελέτες που έχουν γίνει, την όλη θεωρία,

βιβλιογραφία κτλ. Έχουν λάβει υπόψη τις συζητήσεις οι οποίες διεξάγονται εδώ και ένα χρόνο με διάφορους φορείς, επιστημονικές ομάδες, ομάδες, επαγγελματικές κόμματα κτλ. Από κει και πέρα το τι, πως θα επικοινωνηθεί αυτό, πως θα προτεραιοποιηθεί κάποιες δράσεις και πού θα δοθούν αυτά τα χρήματα και σε τι; με τη συνέπεια και με τι ρυθμό είναι κάτι το οποίο ξεφεύγει πλήρως της αρμοδιότητας μου.

Σας ευχαριστώ.

Μαρτζούκος: Κύριε Μπασαρά, κοιτάξτε, το θέμα είναι ότι η ιστορία δεν βοηθάει. Δηλαδή η ιστορία δεν είναι αρωγός. Η προϊστορία μάλλον των πολιτικών στη χώρα μας υπάρχει μια ασυνέχεια και θα ήθελα να ελπίζω ότι δεν θα υπάρξει στο συγκεκριμένο θέμα. Ένα άλλο δεύτερο σημείο ανησυχίας είναι ότι όλη αυτή η ενεργοποίηση γίνεται στον 5ο χρόνο διακυβέρνησης. Αν το ζήτημα αναγνωρίζεται ως μείζον και ως νούμερο ένα, θα έπρεπε από τον 1ο χρόνο να είχαμε το σχέδιο Εθνικό Σχέδιο Δημογραφίας. Δεν θέλω να πω κάτι για την τρέχουσα κυβέρνηση, γιατί όλες οι προηγούμενες απλώς το είχαν αγνοήσει πλήρως. Και μπράβο στη σημερινή, αλλά μερικά σημεία με ανησυχούν στο κομμάτι αυτό και τη συνέχεια θα υπάρξει αν αλλάξει η κυβέρνηση. Σημειωτέο ότι η Γαλλία δαπανά ποσά της τάξεως των 80 δισεκατομμυρίων ετησίως για το δημογραφικό και έχει καταφέρει να ανακόψει την πτωτική πορεία της. Και να είναι, δεν θυμάμαι τώρα κάπου στο 1,8 με 1,9 παιδιά ανά ζευγάρι. Κάπου εκεί 2,1 είναι ο μέσος αριθμός παιδιών κάνουν τα ζευγάρια που γεννήθηκαν το 80, των παιδιών που έκαναν τα ζευγάρια που γεννήθηκαν αρχές του 80. Φυσικά οι γεννήσεις πέφτουν και εκεί πέρα.

Άρα λοιπόν είναι πολύ αποτελεσματικά τα μέτρα που λαμβάνουν. Ναι. Όχι. Πάνω σ αυτό δεν έχω να πω κάτι άλλο. Άλλο ήθελα να πω, αλλά είναι άλλης τάξεως.

Μπορείτε να προσθέσετε κι εσείς, κύριε Κοτζαμάνη.

Κοτζαμάνης: Θα ανοίξω μια καινούργια συζήτηση, η οποία δεν νομίζω να έχουμε χρόνο να την κάνουμε τώρα. Δεν θέλω να μπω σε λεπτομέρειες της ιστορίας, αλλά ένα οποιοδήποτε σχέδιο δράσης θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη του το σύνολο των παραμέτρων που προσδιορίζουν το δημογραφικό. Και αυτές είναι τρεις συν μία είναι η θνησιμότητα, γονιμότητα, γεννητικότητα, μετανάστευση και η κατανομή του πληθυσμού στο χώρο. Επομένως, αυτές είναι οι τέσσερις παίκτες. Οι τρεις παίκτες παίζουν σ' όλη τη χώρα. Ο τέταρτος παίκτης παίζει σε όλη τη χώρα και στο εσωτερικό της χώρας. Δηλαδή, η κατανομή του πληθυσμού στο χώρο είναι εξαιρετικά προβληματική στη χώρα μας. Επομένως, το ένα αυτό το δεύτερο, είναι ένα σχέδιο δράσης. Θα πρέπει να έχει αρχή, μέση και τέλος, να έχει σαφείς στόχους. Οι στόχοι να είναι αναρτημένοι, να είναι αναρτημένοι στο χρόνο και ταυτόχρονα να υπάρχει η δυνατότητα να υπάρχει η δυνατότητα αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των όποιων δράσεων και στη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος και εκ των υστέρων. Επομένως, είναι κάποιες βασικές αρχές οι οποίες πρέπει να πληρούν όλα τα σχέδια δράσης σε οποιοδήποτε τομέα και οι οποίες στηρίζονται βασικά. Από κει και πέρα, στις υποθέσεις εργασίας και στο υπόβαθρο που έχουμε για να επιτελέσουμε τους στόχους μας. Δηλαδή αν πιστεύουμε ότι, κάνω τον δικηγόρο του διαβόλου για να καταλάβουμε ότι οι πολύτεκνες οικογένειες θα λύσουν το δημογραφικό.

Είναι μια επιλογή. Αν δεν το πιστεύουμε, είναι μια δεύτερη επιλογή. Αν πιστεύουμε ότι θα πρέπει να ενισχύσουμε. Αν θέλετε το λέω, κάνω τον δικηγόρο του διαβόλου στη χώρα μας της γενιάς του 80, οι γενιές, τα παιδιά που έγιναν το 80 ένας στους πέντε δεν θα κάνει καθόλου παιδιά. Επομένως μπαίνει το ερώτημα τι μπορούμε να κάνουμε ώστε να μειώσουμε τη μη έλευση παιδιών στα τέσσερα ζευγάρια; Είναι σημαντικό. Είναι σημαντικό πως το αξιολογούμε. Είναι σημαντικό δηλαδή, για να επιτύχουμε το στόχο μας, να αυξήσουμε τον αριθμό των παιδιών που κάνουμε και να αυξήσουμε και κάποια στιγμή τις γεννήσεις. Από εκεί και πέρα μπαίνουν μια σειρά θέματα τα οποία είναι μεν επιστημονικά ωραία, αλλά δεν είναι μόνο επιστημονικά. Να σας φέρω ένα παράδειγμα κάνοντας μια κριτική κιόλας. Ταυτόχρονα το μέτρο δίνει 2000 επίδομα για κάθε παιδί και το κάνουν και 3000 και μπορώ να το κάνω 4000. Κοστίζει γύρω στα 150 εκατομμύρια το χρόνο επί 5 χρόνια. Κάντε τον υπολογισμό να δεις σχεδόν 600 εκ. Ωραία, Είναι το πιο αποτελεσματικό μέτρο για να επιτύχω το στόχο μου. Ρωτάω εγώ, αλλά κάνω το δικηγόρο του διαβόλου τώρα. Ωραία, Επομένως, καταλαβαίνετε. Επομένως, δεν είναι άσπρο μαύρο. Εντάξει, θέλει. Θέλει ένα πλέγμα.

Έτσι είναι.. Αλλά επειδή εδώ έχουμε και την κυρία Τραγάκη, εγώ πιστεύω ότι αυτές οι ομάδες όταν είναι προσωπικότητες σαν εσάς και δεν είναι ένας δύο, είναι καμιά 20αριά 30. Σίγουρα τηρούν όλες τις αρχές αυτές και σίγουρα τα βλέπουν τα πράγματα σε πολύ βάθος αλλά και σε έκταση. Αλλά καλύτερα η κυρία Τραγάκη που ήταν στη σύνταξη ενός τέτοιου σχεδίου. Να μας πει. Κύριε Τραγάκη;

Τραγάκη: Θέλω να πω ότι συμφωνώ απολύτως με τον κύριο Κοτζαμάνη. Έχει απόλυτο δίκιο στο ότι ένα εθνικό σχέδιο δράσης πρέπει να έχει στόχους και να έχει και βήματα. Γι αυτό και υπάρχει και μέσα στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης η σύσταση ενός Παρατηρητηρίου για το δημογραφικό και προφανώς υπάρχουν οι στόχοι, αλλά δεν έχουν ανακοινωθεί ακόμα. Γιατί οι στόχοι είναι πάρα πολύ δύσκολο να ανακοινωθούν σε ένα δημογραφικό πλαίσιο. Ποιος θα μπορούσε να ήταν ένας σοβαρός για την επόμενη δεκαετία; Γιατί είναι ένας ορίζοντας δεκαετίας το Εθνικό σχέδιο δράσης, τις 80.000 γεννήσεις. Αυτό αν το άκουγε ο μέσος πολίτης θα έλεγε ότι είναι πολύ λίγο. Όταν οι θάνατοι είναι στους 140000, οι 80.000 γεννήσεις το 2035 αντιστοιχούν σε 1,7 παιδιά ανά γυναίκα. Με τα σημερινά δεδομένα είναι πολύ. Υπάρχει μια μεγάλη δυσκολία. Αυτή τη στιγμή η Βουλγαρία έχει τη μεγαλύτερη γονιμότητα σε χρονικό επίπεδο γονιμότητας περιόδου που έχει οποιαδήποτε άλλη χώρα στην Ευρώπη. Διορθώστε με κύριε Κοτζαμάνη, είναι στο 1,8 παιδιά ανά γυναίκα για το έτος. Η Βουλγαρία είναι από τις χώρες στο 1,8.

Έχεις έναν ορίζοντα δεκαετίας, ακριβώς εκεί είναι το πρόβλημα. Αν βάλεις την γονιμότητα της περιόδου και τις συγκρίνεις με τα σημερινά δεδομένα, θα βγάλεις το σύνολο των γεννήσεων. Γιαυτό και οι στόχοι που βάζει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης είναι σε επιμέρους ομάδες. Αύξηση της γονιμότητας στις γυναίκες 30/ 35. Ενίσχυση του ποσοστού των εργαζόμενων γυναικών μεταξύ των μητέρων, διότι διαφορετικά δεν έχει νόημα.

Κοτζαμάνης: Είναι πολύ δύσκολο. Σας λέω το εξής ότι έχουμε ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό 66%. Ωραία. Τι στόχους βάζουμε; Και τι στόχους βάζουμε για την συμμετοχή των γυναικών; Ένας βασικός λόγος είναι η χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση. Ποιοι είναι οι στόχοι; Τι θέλουμε μετά από 10 χρόνια; Ποιος είναι ο στόχος σου λέω. Δεν λέω ότι θα πρέπει να είναι στο συν πλην, αλλά ποιος είναι ο στόχος; Ωραία.

Συμφωνώ απόλυτα. Απλώς, ακριβώς επειδή το Εθνικό σχέδιο δράσης είναι τεράστιας εμβέλειας και μπαίνει και το υπουργείο Απασχόλησης, μπαίνει και το Υπουργείο Υγείας, μπαίνουν και οι περιφερειακές διαστάσεις κτλ. Είναι πολύ δύσκολο να ανακοινωθεί εύκολα κάτι τέτοιο. Υπάρχει. Αλλά από κει και πέρα είναι εντελώς πολιτικό θέμα το τι θα ανακοινωθεί και σε ποια στιγμή.

Είναι πολιτικό θέμα τι θα ανακοινωθεί όπως είναι. Επίσης στο τέλος και πολιτικό θέμα που δίνεται μεγαλύτερη έμφαση σε σχέση με αλλού. Επίσης για να απαντήσω στον διοργανωτή της συνάντησης. Κοιτάξτε να δείτε, μην πιστεύετε ότι οι επιστήμονες παίρνουν αποφάσεις. Οι επιστήμονες κάνουν είναι αυτό που λέμε σύμβουλοι του πρίγκιπα. Ο πρίγκιπας παίρνει αποφάσεις. Εντάξει για να είμαστε καθαροί.

Μπασαράς: Κύριε Κοτζαμάνη, έχετε δίκαιο. Τώρα είμαστε μεγάλα παιδιά. Μην ανοίξουμε καθόλου αυτή τη συζήτηση: ποιοι παίρνουν αποφάσεις; Απλώς θα ήθελα να προσθέσω εδώ για τον στόχο, ιδιαίτερα για τις γεννήσεις. Πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι είμαστε και στο χειρότερο σημείο όταν οι 45 και 50 ετών γυναίκες είναι καμιά 500αριά χιλιάδες και αυτές έχουν σχεδόν μηδενική γονιμότητα. Αλλά νομίζω απαντήσατε καλά στις ερωτήσεις μου και σας ευχαριστώ πολύ.

Δεμάγκος: Συνεχίζοντας η κυρία Τσαροπούλου για τον κύριο Κοτζαμάνη αλλά και όχι μόνο, αναφέρει ότι αν κατάλαβε σωστά θεωρητικά σε άμεσο ορίζοντα δεν μπορούμε να πούμε ότι έχουμε λύση του δημογραφικού ζητήματος. Οπότε μήπως αντί να αναζητούμε τρόπους να το λύσουμε, καθώς είναι παγκόσμιο φαινόμενο να αναζητήσουμε τρόπους ώστε να επιβιώσουμε ως έθνος μέσα από αυτή τη λαίλαπα της συρρίκνωσης, ενισχύοντας την εθνική μας ταυτότητα, δυναμώνοντας, τη θέση μας σε σχέση με την Ευρώπη ή τον κόσμο. Θα μπορούσα να πω ότι Εύα, αν μου επιτρέπτε ότι είναι θέμα εθνικής επιβίωσης το δημογραφικό, άρα δεν έχουμε την πολυτέλεια να λέμε ότι δεν μπορούμε να το λύσουμε. Πρέπει να κάτσουμε και να το λύσουμε. Είναι θέμα εθνικό. Είναι θέμα σοβαρό. Είναι θέμα επιβίωσης του έθνους.

Δεμάγκος: ο κ Κοτζαμάνης έχει το λόγο.

Κοτζαμάνης: Κοιτάξτε, έχω μερικά πράγματα τα οποία μεσοπρόθεσμα και όταν λέμε μεσοπρόθεσμα δεν λέω αύριο, δεν ανατρέπονται κάποιες τάσεις οι οποίες δεν ανατρέπονται στα επόμενα 10, 20, 30, 40 χρόνια. Δεν ανατρέπονται. Απλώς μπορούν να αμβλυνθούν οι αρνητικές επιπτώσεις. Το πρώτο μέρος που πρέπει να κάνουμε είναι να καταλάβουμε ότι μερικά πράγματα δεν γίνονται, δεν μπορούν να αλλάξουν στο μεσαίο και στο βραχυχρόνιο και επομένως να προσαρμοστούμε, να πάρουμε μέτρα σε μια σειρά άλλους τομείς, οι οποίοι θα μας επιτρέψουν να αμβλύνουμε τις αρνητικές επιπτώσεις

αυτών των εξελίξεων. Το δεύτερο που πρέπει να κάνουμε είναι από τώρα να πάρουμε μέτρα ώστε προοδευτικά και σε βάθος χρόνου να επιτύχουμε έναν στόχο. Ποιος είναι αυτός στόχος; Η ανάλυση είναι να έχουμε μια ισορροπία γεννήσεων και θανάτων που σήμερα δεν υπάρχει ούτε μπορεί να υπάρξει τα επόμενα 10, 20, 30 χρόνια και ταυτόχρονα να έχουμε μια ισορροπημένη κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία. Ωραία, η οποία προφανώς δεν μπορεί να είναι 20% ηλικιωμένοι μονάχα θα είναι 30%, αλλά να μην είναι 40. Μια ισορροπημένη. Αυτά μπορούμε να κάνουμε, πράγμα που σημαίνει προσαρμογή για να αμβλύνουμε και μέτρα για να αμβλύνουμε τις όποιες αρνητικές επιπτώσεις του δημογραφικού και μέτρα από τώρα, τα οποία να είναι μεθοδευμένα, στοχευμένα και κυρίως αποτελεσματικά. Το βασικό δεν είναι πόσα λεφτά δίνετε. Είναι τα λεφτά που δίνετε τα οποία δεν είναι και λίγα να έχουν αποτέλεσμα. Επομένως θέλει μέτρα στοχευμένα. Τα οποία επαναλαμβάνω είναι αποτελεσματικά. Τα οποία είναι προγραμματισμένα μ έναν προγραμματισμό. Τα οποία θα επιτύχουν τον τελικό στόχο που είναι αυτό που σας λέω.

Δηλαδή να έχουμε μια ισορροπία.. Αύριο ή μετά από 10, 20, 30, 40 αλλά μετά 50, 60 χρόνια, ενδεχομένως και μια ισορροπημένη κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία. Αυτός είναι ο στόχος. Οι αρνητικές επιπτώσεις του δημογραφικού μας επιτάσσουν να κάνουμε μια σειρά αλλαγές και σε άλλους τομείς που δεν είναι στο δημογραφικό. Εντάξει, δεν είναι δυνατόν στα 100 άτομα τα οποία είναι σε ηλικία εργασίας να εργάζονται 65. Γιατί οι υπόλοιποι γιατί; Τι παραπάνω έχουν; Εργάζονται οι 80; Δεν είναι δυνατόν να είμαστε με 10% ανεργίας και οι άλλοι να είναι 5. Δεν είναι δυνατόν οι γυναίκες να έχουν πολύ χαμηλή συμμετοχή και αλλού να μην έχουν. Δεν είναι δυνατόν να έχουμε χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας με χαμηλή προστιθέμενη αξία και χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Δεν είναι δυνατόν αυτά κατά τη γνώμη μου και το δημογραφικό να μην υπήρχε αυτά ήταν προβληματικά και το αναφέρουν όλοι οι διεθνείς οργανισμοί. Δεν το λέω εγώ. Πόσο μάλλον που υπάρχουν και αυτές οι αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις που μας σπρώχνουν μας ωθούν πιο γρήγορα να δούμε τις δομικές αδυναμίες που έχουμε και προοδευτικά όχι τη μια μέρα στην άλλη να τις ανατρέψουμε. Δεν γίνεται διαφορετικά.

Δεμάγκος: Ευχαριστώ. Κύριε καθηγητά, ο κύριος Ναύαρχος έχει να προσθέσει τίποτα πάνω σε αυτά;

Μαρτζούκος: Θα συμφωνήσω απόλυτα με τα λεχθέντα. Πιστεύω έγινε αντιληπτό από όλους ότι η όποια επένδυση κάνουμε στο δημογραφικό σήμερα με αυτό το εθνικό σχέδιο, το οποίο είπαμε και πάλι ίσως χρειάζεται κάποιο εμπλουτισμό και κάποια συγκεκριμένη παράθεση στόχων. Αν και δεν μας τους είπε βεβαίως. Δηλαδή θέλω να πω, όπως είπε και η ομιλητής, δεν είναι και εύκολο να παρατεθούν τώρα στη λεπτομέρειά τους. Πάντως αυτή η επένδυση, μακροπρόθεσμα, είναι επένδυση για μετά από 40 χρόνια. Μέχρι τότε ισχύουν αυτοί οι δείκτες που πρέπει να βελτιωθούν, όπως τους εξέθεσε ο κύριος καθηγητής. Μέχρι τότε όμως, σε αυτούς βεβαίως συμπεριλαμβάνεται και η μερική μετανάστευση. Πλην όμως εκεί θα προσθέσω εγώ ιδιαίτερη προσοχή στο πόσοι, ποιοι και από που και ποιοι είναι, γιατί εμείς τους βάζουμε με κριτήρια λογιστικά, εργασιακά, εργατικών χεριών ή και ακόμα ανθρωπιστικά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι και η άλλη πλευρά συμμαρτίζεται τις απόψεις μας.

Δηλαδή έχω μπροστά μου εδώ πέρα, αλλά λόγω χρόνου δεν θα σας τα διαβάσω διαχρονικές δηλώσεις μουσουλμάνων ηγετών γειτονικών κρατών που οι προθέσεις μεταναστεύσεως πληθυσμού τους στην Ευρώπη είναι κατακτητικές. Έτσι ακριβώς τις περιγράφουν. Μπορεί να μας ξενίζει αυτό, αλλά αυτή είναι η κατάσταση.

Κοτζαμάνης: Ναι, να μη νομίζετε ότι τα άτομα είναι φερέφωνα των ηγετών τους.

Μαρτζούκος: Ναι. Όταν όμως επικρατεί η θεοκρατία, ξέρετε πιο πολλοί πιστεύουν.

Κοτζαμάνης: Επαναλαμβάνω μην θεωρείτε ότι και τα άτομα είναι πλήρης μετάδοσης και φορείς των ηγεσιών τους.

Μαρτζούκος: Μακάρι. Εγώ θα ήθελα να συμμεριστώ την αισιοδοξία σας.

Δεμάγκος: Οκ, ο κύριος Άρης Διαμαντόπουλος κάνει μια τοποθέτηση. Από ότι βλέπω δεν είναι ερώτηση. Ευχαριστεί το Κέντρο Αριστείας και τους εξαιρετικούς ομιλητές που ανέπτυξαν το θέμα περισπούδαστα, λίαν αναλυτικά, με επισημάνσεις και προτάσεις. Το δημογραφικό και το μεταναστευτικό είναι πραγματικά σοβαρά θέματα ύπαρξης των εθνοτήτων των γηγενών λαών, κυρίως των δυτικών χωρών. Αρκεί το θέμα να γίνει κατανοητό και αφομοιώσιμο και να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα σε σταθερή πορεία, ιδιαίτερα για την πατρίδα μας. Η κυρία Λάουρα Αλιμπράντη για τον κύριο Γκοτζαμάνη. Το στεγαστικό πρόβλημα πώς θεωρείτε ότι μπορεί να λυθεί; Να ανεγερθούν κι άλλες κατοικίες στα μεγάλα αστικά κέντρα. Να χτιστούν και άλλοι μητροπολιτικές πόλεις με κοινωνικές κατοικίες ή να δοθούν κίνητρα για άλλες περιοχές. Κύριε Κοτζαμάνη.

Κοτζαμάνης: Επαναλαμβάνω, ένας βασικός στόχος του οποιοδήποτε σχεδίου δράσης είναι ότι δεν γίνεται από τη μια μέρα στην άλλη να αναστραφεί αυτή η υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού στον χώρο. Επομένως, ένας βασικός στόχος είναι αυτός. Αυτό μπορεί να γίνει και μέσα από το στεγαστικό, δηλαδή και με αφορμή το στεγαστικό. Τα τελευταία 15 χρόνια στη χώρα μας δεν έχει χτιστεί τίποτα λόγω κρίσης δανείων, φερεγγυότητας, αξιοπιστίας. Και όταν έχουμε νέες γενιές οι οποίες δεν έχουν σίγουρα τα στεγαστικά τους πρότυπα, ίδια με την δική μας γενιά. Κατά τη γνώμη μου ο στόχος δεν είναι η ιδιοκτησία. Ο στόχος είναι η δυνατότητα πρόσβασης σε χαμηλό ενοίκιο κατοικίας. Αυτό προαπαιτεί ένα εκτεταμένο πρόγραμμα, αυτό που υπάρχει σε όλη την Ευρώπη κοινωνικής ενοικιαζόμενες κατοικίας, που σημαίνει το εξής από φορείς οι οποίοι δεν έχουν στόχο το κέρδος. Έτσι γίνεται και κυρίως από φορείς του δημοσίου και του διευρυμένου δημοσίου αλλά και των ιδρυμάτων και γιατί όχι και της Εκκλησίας, οι οποίοι παραχωρούν την γη δωρεάν. Όπου εκεί πέρα χτίζουμε αλλά δεν έχουμε στόχο το κέρδος. Έχουμε στόχο να καλύψουμε τις στεγαστικές ανάγκες των νεότερων γενεών. Κυρίως γιατί όσοι είμαστε 50 και 60 και 70 ως ένα βαθμό το έχουμε λύσει. Βασικό πρόβλημα είναι οι γενιές που έρχονται. Και οι γενιές που έρχονται μη λύνοντας το στεγαστικό είναι μια αρνητική παράμετρος για να κάνουν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν. Όποιος κι αν

είναι αυτός εδώ πέρα, στο χρόνο που επιθυμούν. Επομένως αρχίζει και μπαίνει μια σπείρα, δεν λύνεται. Μια σειρά θέματα επομένως δεν διευκολύνεται να δημιουργηθεί αυτό που λέω ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και το παιδί. Είμαστε η χώρα που έχει το υψηλότερο ποσοστό ατόμων ηλικίας 25 έως 39 χρονών που μένει ακόμη σπίτι τους. Δεν νομίζω να είναι κανείς πολύ ευτυχισμένος που μένει μέχρι τα 40 σπίτι του. Είναι αυτός ο στόχος της ζωής του και να κάνει οικογένεια στα 45, στα 50.

Λάουρα Αλιμπράντη: Ναι, αλλά πάλι οι μεγάλες πόλεις θα φορτωθούν αυτά τα κοινωνικά κτίρια ή τέλος πάντων είναι μεγάλο πρόβλημα.

Κοτζαμάνης: Δεν υπάρχει στη χώρα μας περιφερειακή ανάπτυξη. Μαζευτήκαμε όλοι εδώ πέρα. Επομένως πρέπει να δημιουργήσουμε. Το στεγαστικό μπορεί να συμβάλλει στην αποκέντρωση αν θέλεις. Ακριβώς αυτό λέω. Αλλά δεν φτάνει μόνο το στεγαστικό. Γιατί για να μπορέσετε να πείσετε ανθρώπους να φύγουν. Αυτούς που έφυγαν από τον τόπο. Πρέπει να γυρίσουν πίσω. Πρέπει να δημιουργήσουμε και άλλες υποδομές. Δηλαδή αν θέλετε να πάτε σε μια ουρά για να βρείτε ένα γιατρό, δεν πάει να του δώσετε κοινωνική στέγαση. Δεν θα πάει. Είναι πλέγμα. Επομένως η κοινωνική κατοικία μπορεί να βοηθήσει σε αυτό που λέμε στην αποτροπή των νέων που υπάρχουν όπου υπάρχουν και στην επιστροφή όσων έχουν φύγει και επιθυμούν να επιστρέψουν. Αλλά δεν φτάνει μονάχα αυτό. Χρειάζονται και άλλα μέτρα. Πώς θα γίνει; Δεν γίνεται διαφορετικά. Πρέπει να έχετε σχολείο, πρέπει να έχετε νοσοκομείο, Πρέπει να έχει νοσοκομείο ή κέντρο υγείας. Πρέπει να έχει γιατρό να έχετε φαρμακείο. Δεν γίνεται αυτή η υπόθεση. Να σας δώσω σπίτι μονάχα με χαμηλό ενοίκιο. Δεν θα πάτε. Πρέπει να υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα, να μπορέσετε να μπορέσουν να ζήσουν αξιοπρεπώς. Να ζήσει την οικογένειά σας.

Μπασαράς: Ευχαριστώ πάρα πολύ. Ήμουν προχθές στην εκδήλωση στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο και ας με βοηθήσει η κυρία Τραγάκη. Εκεί κατάλαβα καλά. Δυο τρεις καθηγητές το παρουσίασαν και με στοιχεία. Οι νέες γενεές και τα νέα παιδιά τρελαίνονται για να ζήσουν και να πάνε στα αστικά κέντρα και να φύγουν από την περιφέρεια, ανεξάρτητα αν έχουν εξασφαλισμένα σπίτια, αέρα κτλ. Δηλαδή έχουμε και αυτόν τον παράγοντα μέσα στο όλο πρόβλημα ή δεν το άκουσα καλά; Κ. Τραγάκη παρακαλώ βοηθήστε με.

Τραγάκη: Είναι αλήθεια ότι τα αστικά κέντρα είναι εξαιρετικά δελεαστικά. Δεν είναι περίεργο το ότι μαζευόμαστε στα αστικά κέντρα και δεν είναι και αθηναϊκό ή ελληνικό ή ελληνική ιδιαιτερότητα. Σε όλες της τις χώρες υπάρχουν μεγάλα αστικά κέντρα και υπάρχει μια μεγάλη συγκέντρωση του πληθυσμού σε συγκεκριμένες περιοχές και μια χώρα σαν την Ελλάδα που είναι ιδιαίτερα ορεινή και ιδιαίτερα νησιωτική με πολλές δυσπρόσιτες περιοχές. Είναι ένα πρόβλημα αυτό. Το ζητούμενο είναι να καταφέρουμε να αναπτύξουμε, όχι αναγκαστικά να κατοικείται κάθε χωριό που κατοικείτο το 1950 ή το 1940. Είτε ήταν ορεινό είτε νησιώτικο, αλλά να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε κάποιες μεσαίες πόλεις. Δηλαδή είναι κρίμα να μειώνεται ο πληθυσμός της Λαμίας. Είναι μια πόλη η οποία είναι πολύ κοντά σε άλλα μεγάλα αστικά κέντρα. Είναι σε σημείο που θα μπορούσε να αποτελεί κόμβο. Είναι

κρίμα να μειώνονται πληθυσμοί. Αυτή τη στιγμή μόνο τα Γιάννενα είναι μια πόλη που φαίνεται ότι έχει μια μεγάλη ανάπτυξη η Αλεξανδρούπολη, αλλά και πάλι γιατί υπάρχουν κάποιες υποδομές εκεί και δημιουργούνται ένα super site στα Γιάννενα, το λιμάνι στην Αλεξανδρούπολη. Κάποια κίνητρα θέλουν κάποιες πόλεις κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί να ξαναγυρίσουμε στο γεωγραφικό πρότυπο το προπολεμικό γιατί είναι άλλα τα επίπεδα ζωής, άλλες οι απαιτήσεις της ζωής, άλλες οι ανάγκες. Αλλά το να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε κάποιες περισσότερες μεσαίου μεγέθους πόλεις που να παρέχουν τα απαραίτητα σε επίπεδο εκπαίδευσης επίπεδο υγείας σε επίπεδο ευκαιριών για τους πολίτες όλων των ηλικιών.

Μαρτζούκος: Γι' αυτό, αν μου επιτρέπεται, γι' αυτό θα πρέπει να επιστρέψουμε πάλι στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Δημογραφικό και να πούμε ότι είναι σύνθετο. Είναι πολύπλοκο και έχει προεκτάσεις. Εάν θέλουμε να λέμε ότι το προσεγγίζουμε με ολοκληρωμένη στρατηγική, δηλαδή ήδη αναφερθήκαμε σε αυτό, δηλαδή είπαμε για την επαρχία, για τις παραμεθόριες πρωτίστως τα νησιά του Αιγαίου. Και ο Έβρος λοιπόν. Εκεί όμως θέλει στρατηγική λιμένων. Εκεί θέλει θαλάσσια στρατηγική. Δεν μπορεί ο άλλος να μην έχει συγκοινωνία, δεν μπορεί να μην έχει ιατρείο, δεν μπορεί να μην έχει κεντρικό λιμάνι από το οποίο να διοχετεύονται στα επί μέρους νησάκια και νησίδες με μικρότερα караβάκια κλπ. Δεν υπάρχει αυτό το πράγμα σήμερα. Δυστυχώς υπολειτουργούν όλα και γι' αυτό το λόγο λέω ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Δημογραφικό στην ουσία είναι μια πρόταση εθνικής στρατηγικής.

Δεμάγκος: Ακριβώς έτσι ακριβώς. Βλέπω ότι δεν υπάρχουν άλλες ερωτήσεις. Από την πλευρά μου θα ήθελα να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ γιατί με βοηθήσατε να μπορέσω να υλοποιήσω αυτό το καθήκον που μου έβαλε ο Πρόεδρος, τόσο οι εξαιρετικοί εισηγητές αλλά όσο και οι τηλεθεατές. Κύριε Πρόεδρε, ο λόγος σε εσάς για να κάνετε τον απολογισμό και να κλείσετε τη σημερινή συζήτηση. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Μπασαράς: Ευχαριστώ Δημήτρη. Είχαμε απόψε πραγματικά τρεις διακεκριμένες προσωπικότητες πάνω στους δύο χώρους που πιάσαμε, αυτούς της μετανάστευσης και του δημογραφικού και τους ευχαριστούμε πολύ. Και αυτά που κουβεντιάσαμε απόψε θα τα τεκμηριώσουμε και θα τα διαδώσουμε. Θα τα περάσουμε βέβαια και στις δύο Σοφίες στους δύο υπουργούς. Τι θα κάνουν; Είναι δικό τους το θέμα. Εκείνο που ήθελα να σας πω είναι ότι και τα δύο θέματα έχουν βάση τη θρησκεία. Έχουν βάση αν πάτε στη Γένεση θα δείτε:

Μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα

ΚΑΙ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς.

Ερμηνευτική απόδοση Ι. Θ. Κολιτσάρα

Ευλόγησε τότε ο Θεός τον Νώε και τα παιδιά αυτού και είπε προς αυτούς· "αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και απλωθήτε εις ὅλην τὴν γῆν και γενήτε κύριοι αὐτῆς.

Αυτό πληρώνουμε σήμερα που θα φτάσουμε τα δέκα δισεκατομμύρια; Τώρα αν αυτό είναι καλό ή κακό, απαντήσατε εσείς απόψε.

Απαντήσατε επίσης και ότι χρειάζονται και σχέδια, χρειάζονται και στρατηγικές, χρειάζονται και χρήματα κτλ. Τότε δεν τα είχαν αυτά.

Σας ευχαριστώ πολύ! Καλό βράδυ!